Volume. III

No. 2

3rd March, 1960
(Thursday)
13th Phalguna 1881 S.E.

Andhra Pradesh Legislative Assembly Debates

OFFICIAL REPORT

Part II—Proceedings other than Questions and Answers

CONTENTS

	Pages
Business of the house ...	79-80
Budget for the year 1960-61-Voting of Demands for Grants	
Demand No. X — Heads of State, Ministers and Headquarters Staff —Rs. 1,46,16,700	
Demand No. XI — State Legislature —Rs. 33,17,300	
Demand No. XIII — Administration of Justice —Rs. 1,03,90,400	
Demand No. XV — Police —Rs. 6,10,76,300 —Discussion not concluded ...	81-149

NOTE: *at the commencement of the speech denotes confirmation not received in time from the Member.

Printed by Ajanta Printers, Secunderabad,
for the Director, Government Printing Press, Hyderabad-A. P.

THE
ANDHRA PRADESH LEGISLATIVE ASSEMBLY
DEBATES

[Part II–Proceedings other than Questions and Answers]

OFFICIAL REPORT

Forty-fifth day of the Ninth Session of the
Andhra Pradesh Legislative Assembly

ANDHRA PRADESH LEGISLATIVE ASSEMBLY

Thursday, the 3rd March, 1960

The House met at Half Past Eight of the Clock

[Mr. Speaker in the Chair]

QUESTIONS AND ANSWERS

(SEE PART I)

BUSINESS OF THE HOUSE

*శ్రీ బసవమానయ్య (ఆందోల్) : అధ్యక్షా, 30-3-1959 వ తేదీనాడు ముఖ్యమంత్రిగారి కి వేసిన ఒక ప్రశ్నకు (ప్రశ్న. నం. 3191) సమాచారము Table పై పెడతామని అనాడు చెప్పి ఈరోజున వుంచినారు. ఇప్పటికి సంవత్సరం అయింది. ఇంత ఆలస్యంగా సమాచారములను యివ్వడం నష్టమని ప్రభుత్వం గ్రహిస్తుందా ?

మిస్టర్ స్పీకర్ : నష్టమేమీలేదు. ఆ ప్రశ్నకు సంబంధించి యివాల్టి వరకు సమాచారము మీకు అందజేసి వుంటారు. ఇంకేమైనా మీరు చెప్పదలచుకున్నట్లయితే నా chamber లోకి రండి.

*శ్రీ దొడ్డా నరసయ్య (ఎల్లందు-రిజర్వుడు) అధ్యక్షా, రూలు- 74 క్రిందకు వచ్చు ఒక motion ను నేను పంపాను.

మిస్టర్ స్పీకర్ . వస్తుంది.

Sri Krishnavatharam will have to present the Report of the Committee of Privileges on the following question of privilege. This item is scheduled for to-morrow. All right, he can present it to-morrow.

డిప్యూటీ స్పీకరు యీ కమిటీకి ఛైర్మన్‌గా వుండేవారు. ఆయన రాజీనామా యివ్వడంతో Chairmanship; Membership కూడా

పోయినవి. ఎందుకనగా ఆ కమిటీకి ఆయన Ex-officio Member. కనుక కమిటీలోని మరొక సభ్యుడు reports ను present చేయవచ్చును. శ్రీ కృష్ణావతారంగారు ఆ కమిటీలో సభ్యులు గనుక రేపు వారు reports ను present చేయవచ్చునని తెలుపుతున్నాను. There is no objection. It is all right.

**The Minister for Small Scale and Cottage Industries and Excise (Sri Konda Lakshman Bapuji)*: On a point of order, Sir.

డిప్యూటీ స్పీకరుగా లేనందువల్ల ఆ కమిటీలోని సభ్యత్వం కూడా పోతుందంటారా ?

మిస్టర్ స్పీకర్ . రూల్సులో అల్లాగే వున్నది.

శ్రీ కొండా లక్ష్మణ్ బాపూజీ : డెప్యూటీ స్పీకర్ కమిటీలో వుంటే వారు ఛైర్మన్‌గా వుండవలయునని రూల్సులో వున్నదేమోగాని డెప్యూటీ స్పీకర్ పదవి పోయిన తరువాత సభ్యత్వం పోదు.

Mr. Speaker: "A committee of privileges shall be constituted which shall consist of the Deputy Speaker and 15 other memers."

Deputy Speaker Ex-officio Member గనుక, ఆయన రాజీనామా నిచ్చినారు. వారు యిప్పుడు డెప్యూటీ స్పీకరుగా లేరుగనుక ఆ కమిటీలో మరొక సభ్యుడు రిపోర్టును present చేయవచ్చును.

శ్రీ కొండాలక్ష్మణ్ బాపూజీ· By virtue of the post, nominate చేసినట్లుగా ఆర్డరు లేదు.

మిస్టర్ స్పీకర్ : సభ్యుడుగా లేనప్పుడు యింక ఛైర్మన్ అనే ప్రశ్న ఉద్భవించదు ఛైర్మన్‌ను నేను nominate చేశాను.

శ్రీ కొండాలక్ష్మణ్ బాపూజీ· తమరు పేరు వ్రాశారు.

మిస్టర్ స్పీకర్ : డెప్యూటీ స్పీకర్ ఫలానా అని పేరు వ్రాసినా, వ్రాయకపోయినా ఏమీ లేదు. డెప్యూటీ స్పీకరు ఎప్పుడయితే రాజీనామా యిచ్చారో, అప్పుడే సభ్యత్వం కూడ పోతుంది. Deputy Speaker has become a Member because he is the Deputy Speaker. సభ్యత్వం వున్న మరొకరు ఛైర్మన్ అవుతారు. వారు reports ను present చేస్తారు. That is my Ruling. It is over.

BUDGET FOR THE YEAR 1960-61
VOTING OF DEMANDS FOR GRANTS

DEMAND No. X—Heads of State, Ministers and Headquarters staff—Rs. 1,46,16,700.

DEMAND No. XI—State Legislature—Rs. 33,17,300

DEMAND No. XIII—Administration of Justice—Rs. 1,03,90,400

DEMAND No. XV—Police—Rs. 6,10,76,300

*శ్రీ ఏగూరు చిన్నప్ప (మహబూబ్‌నగర్) : అధ్యక్షా, నేను నిన్న మనవి చేసినట్లు, మనము శ్రేయోరాజ్యము వైపు పురోగమించాలనుకుంటున్నాము. అయితే శ్రేయోరాజ్యములో లంచగొండితనమునకు, త్రాగుబోతుతనమునకు, గోవధకు చోటులేదని తెలియజేయుచున్నాను. మద్యపాననిషేధముకు సంబంధించి ఒక క్రొత్త వాదము వినబడుతున్నది అది—'ఇతర దేశాలలో ఎక్కడాయూ నిషేధము జయప్రదము కాలేదు' అనునది. అందుకు సమాధానం భారత దేశము యొక్క సంస్కృతి వేరు, ఇతర దేశాల సంస్కృతి వేరు భారతదేశములో వచ్చిన విప్లవము ఇతర దేశములలో వచ్చిన విప్లవములకు భిన్నమైనది. ఇతరదేశములలో వచ్చినది 'హింసాత్మక విప్లవము', మన దేశములో వచ్చినది 'అహింసాత్మక విప్లవము'. దీనిని మనము మరువకూడదు ఈ ధ్యేయమువైపే మనము పురోగమిస్తున్నామన్న విషయము ప్రతిక్షణము గుర్తుంచుకొనవలయును. ఈ సందర్భములో నేను ప్రభుత్వమునకు సవినయముగా మనవిచేయునదేమనగా—మద్యపాననిషేధము చక్కగాఅమలుజరుగుటకు అవలంబించవలసిన విధానాలు, తెలంగాణా ప్రాంతములో మద్యపాననిషేధమును ప్రవేశపెట్టుట ఏ విధముగా జరుగవలెను ? ఈ మొదలుగాగల విషయములు ఆలోచించుటకు అనుభవజ్ఞులైనవారితో ఒక కమిటీ నియామకము జరుగవలెను

ఈ సందర్భములో Excise శాఖామంత్రిగారి దృష్టికి నేను ఒక ముఖ్య విషయమును తీసుకువస్తాను తెలంగాణా ప్రాంతములో తయారయ్యే కల్లులో 'హైడ్రోక్లోరైడ్' అను విషపదార్థమును విచ్చలవిడిగా కలుపుతున్నారు. ఈ విషయం అందరకూ తెలుసు, కాని అడిగేవారు మాత్రం ఎవరూ లేరు కొంత మంది ఉద్యోగులను పంపించి surprise visits చేయించుటద్వారా దీనిని అరికట్టవలెను

హోంశాఖామాత్యులు ప్రస్తుతం యిక్కడనే వున్నారు గనుక General Administration కు సంబంధించి ఒక విషయము వారిదృష్టికి తీసుకువస్తాను. కాంగ్రెసువారు జరుపుకునే సభలకు కమ్యూనిస్టులు వచ్చి అల్లర్లు చేయడం జరుగుతున్నది. మొన్న అచ్చంపేటలో యీవిధంగానే జరిగినది. పోలీసు వమీ

చేయకుండా ఊరకున్నది ఏమిచేసినా 'కాంగ్రెసువారు చేయించారు' అని అంటారేమోనని నా మిత్రులుకూడా ఏమీ చేయకుండా ఊరకున్నారు. పాలక పార్టీ కాంగ్రెసు కనుక వారికి రక్షణ వుండకూడదా.! ఏపార్టీ వారైతేనేమి సభలు జరుపుకుంటూంటే యింకొకరువచ్చి అల్లరి చేయడం న్యాయమా? నాంశాఖా మాత్యులు యీ విషయమును గురించి శ్రద్ధగా యోచించి తగు చర్యలు తీసుకుంటారని ఆశిస్తున్నాను. ఈ అవకాశము యిచ్చినందులకు తమకు ధన్యవాదములు తెలుపుతూ యింతటితో విరమిస్తున్నాను.

***Sri J.T. Fernandez (Nominated Anglo-Indian)**: Mr Speaker, Sir, I apologise for my absence when called upon to speak yesterday and I am very thankful to you for having allowed me to do so now. Sir, I have moved this Cut Motion not merely to criticise the Government Officials or to make any charges, but to focus attention on the fact that the Christian Community feels great concern at the attitude of Government in regard to their educational institutions and in particular about religious instruction. I had occasion about a month ago to make a representation to the Social Service Minister and also the Chief Minister on a specific case of orders being issued by the Collector of Krishna District to 9 Christian institutions run by Missionaries asking them to change the management with effect from 30th March to Hindu personnel. I had asked for stay orders and had been promised that something would be done. After a month, in spite of reminders, I have not received any information as to what action has been taken by the Government. It is such indifference and delay which causes us great anxiety, Sir.

Last year, speaking on the Budget, I had occasion to draw the attention of the Minister for Education at length on violations of Articles 25, 28, 30 (i) and (ii) and 31 by orders issued by D. E. Os. The Minister was gracious enough to give me an assurance that the matter would be rectified. After an year, I am sorry to say, Sir, that those orders have not been countermanded and still remain though they have not been put into practice. Important fundamental rights have been guaranteed, to us by the Constitution and it it is believed and expected that those fundamental rights will be respected. Unfortunately, in practice there have been several instances and I have

brought those instances to the notice of the authorities and have also given notice of cut motions where orders have been issued by local officers which are strongly violating the spirit and letter of the Constitution. We, the Christians, Sir, are a very loyal and submissive minority and we have great faith in the goodness of the Government to safeguard our interests, but when sach things go on from month to month and the number of such instances increase practically every month, our anxiety is growing I shall be grateful if I can have an assurance from the hon Chief Minister that he and his Government will not be a party to any such violations. I appeal to the conscience of the Legislators to safeguard the interests of these minorities in the sacred matter of religious instruction and the running of the schools according to their own choice.

I would also now like to say a few words about the M L. As quarters. I think some other hon. members have also spoken and I need not say anything more, but I feel that some action should be taken to stop certain malpractices which have grown and it would be in the fitness of things if a Committee is appointed to enquire into these matters. I would also suggest that an audit party be appointed to go into the accounts and system of accounting which is adopted in respect of these quarters, because I fear there will be loss of revenue and also members are likely to be put into difficulty. I have a personal case of my own. An electricity bill of Rs. 54 was recovered a couple of days ago without my knowledge. Well, I don't mind that so much, but I find that for 3 days I have been charged Rs. 3, for one month I have been charged Rs. 27; and for 3 months I have been charged Rs. 26. It is obvious from this that there has been some error in accounting and there is no proper system. I would like that members should be relieved of any doubt about their dues and also that the revenue should not suffer. I shall be glad if this matter is looked into.

Thank you.

*శ్రీ ఎస్. పి. చంగల్రాయ నాయుడు (వేపంజరి): అధ్యక్షా, ప్రభుత్వ పరిపాలనలో రైతుల విషయమై తగు శ్రద్ధ తీసుకోవడంలేదనే అభిప్రాయం

లేవు. వర్షాలు విపరీతంగా కురిసి ఒక ప్రాంతంలో గ్రామాలకుగ్రామాలే కొట్టుకొనిపోతుంటే కొన్ని ప్రాంతాలలో వర్షాలు లేక త్రాగేందుకు కూడ నీరులేదు. అటువంటి ప్రాంతాలలోని ప్రజలు చాల బాధలుపడుతున్నారు చిత్తూరు జిల్లాలో త్రాగేందుకు నీరు లేకపోవడంవలన ప్రజలు చాల బాధపడుతున్నారు. ప్రభుత్వానికి మాటిమాటికి విజ్ఞప్తులు చేస్తూనేఉన్నాము. మంత్రులు వచ్చి పరిస్థితులు చూచి పన్నుల వసూలు నిలుపుదల చేశారు కాని, అచ్చటి ప్రజలకు భోజనసౌకర్యాలున్నాయా, పంటలు పాడైపోతే వారెట్లా బ్రతుకుతారు అనే విషయాలు ప్రభుత్వం ఆలోచించేటట్లు లేదు. అక్కడ relief works start చేసి, పనులు కల్పించి, గిట్టుబాటు కూలి అయినా దొరికేటట్లు చేయాలి. వర్షాలు లేక పంటలు పాడైపోయిన సమయాలలో వారు ఏమి చేయాలో ప్రభుత్వం ఆలోచించాలి. చిత్తూరు జిల్లాలోని మూడు తాలూకాలలో 3 సంవత్సరాలనుంచి వర్షాలు లేవు. రైతులు చాల బాధపడుతున్నారు. ఈ సంవత్సరమే కాదు; క్రిందటి సంవత్సరం కూడ remission ఇచ్చారు. కాని, చిన్నచిన్న రెమిషనులు మున్నగు వాటివల్ల రైతులకు లాభం చేశామనీ, సౌకర్యాలు కలగజేశామనీ అనుకోడం పొరబాటు. వర్షాలు కురిస్తే రైతు అభివృద్ధిచెందడానికి అవకాశం ఉంటుంది కాని రెమిషన్సువల్ల ఏమీ లాభంలేదు. వర్షాలు లేనప్పుడు అక్కడి ప్రజలకు పనులుకల్పించి, సౌకర్యాలు చూడాలి. లేకపోతే వారు కష్టపడతారు.

మా చిత్తూరుజిల్లాలో ప్రాజెక్టులు కట్టుకోడానికి వీలులేదు. బావుల నీటి ద్వారానే సేద్యంచేసుకోవలసియున్నది. బావులనుత్రవ్వుకొంటున్నారు. చిత్తూరు జిల్లాలోని రైతులంతా వ్యవసాయానికి బావులమీదనే ఆధారపడి ఉన్నారు. అక్కడ వారికి విరివిగా విద్యుచ్ఛక్తి ఇవ్వడానికైనా ప్రయత్నాలుజరగడంలేదు. ఇప్పుడు ఎలక్ట్రిసిటీ బోర్డు ఏర్పాటు చేశారు. బోర్డువస్తే విరివిగా గ్రామాలకు విద్యుచ్ఛక్తి వస్తుందేమో అనుకున్నాము. కాని, విరివిగా ఇవ్వడానికి బదులు ఇబ్బందులు ఎక్కువ అవుతున్నాయి. ఇదివరకు ఒక agreement వ్రాసి ఇస్తే Assistant Engineer గారు ఆ అగ్రిమెంటు సరిగా ఉన్నదో లేదో చూచుకొని connection ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడు అట్లాకాదు నాలుగైదు జిల్లాలకు కలిపి ఒక సూపరింటెండింగ్ ఇంజనీరుగారు ఉన్నారు. ఎవరికైనా విద్యుచ్ఛక్తి కావాలంటే అగ్రిమెంటు వారిదగ్గరకు వెళ్ళాలి. వారికి పంపడం, వారు అందులో ఏదో తప్పు ఉందని 3, 4 మాసాల తర్వాత తిప్పి పంపడం జరుగుతోంది. ఈవిధంగా కాలయాపన జరుగుతోంది. అట్లా కాకుండా, అసిస్టెంటు ఇంజనీరు కాకపోతే ఓ అడిషనల్ ఇంజనీరును వేసినట్లయితే అగ్రిమెంటు సక్రమంగా ఉన్నదా లేదా యని వారు పరిశీలించి శీఘ్రమే విద్యుచ్ఛక్తి సప్లయి

చేయడానికి వీలవుతుంది, ఇందుకు ప్రభుత్వం పూనుకోవాలి. ఎలక్ట్రిసిటీ బోర్డు వల్ల లాభంలేకుండా పోతున్నది.

చిత్తూరులో ఒక ఎలక్ట్రిసిటీ కార్పొరేషను ఉన్నది. దానిని ప్రభుత్వం తీసుకోవాలని మేము మూడు సంవత్సరాలుగా చెబుతున్నాము. ఆ కార్పొరేషన్‌కు ప్రతి సంవత్సరం ఒక లక్ష రూపాయలు రాబడి ఉంటుంది Book value ప్రకారం కార్పొరేషన్ మూడు లక్షల రూపాయలు కిమ్మతు చేస్తుంది. ప్రభుత్వం మూడు లక్షల రూపాయిల నిచ్చి కార్పొరేషను తీసుకుంటే మూడు సంవత్సరాలలో ఆ డబ్బు ముడుతుంది మూడు సంవత్సరాలుగా చెబుతున్నా ఆ కార్పొరేషన్‌ను ఎందుకు తీసుకోలేదో, ఏమైనా interests ఉన్నాయో తెలియదు ప్రభుత్వం ఏ extension schemes ఇవ్వాలన్నా కార్పొరేషన్ ఏరియా దాటి ఇవ్వాలే కాని కార్పొరేషన్ ఏరియాలో ఇవ్వడానికి అవకాశం లేదు పోనీ కార్పొరేషను వారైనా అక్కడ ఉండే వారికి extensions ఇస్తారా అంటే ప్రభుత్వంవారు తీసుకుంటారు కాబట్టి క్రొత్త extensions ఇవ్వము అని వారంటారు ప్రజలు చాలా ఇబ్బందులు పడుతున్నారు ఇక నైనా ప్రభుత్వంవారు ఎలక్ట్రిసిటీ బోర్డుతో చెప్పి అయినా చిత్తూరు ఎలక్ట్రిసిటీ సప్లయి కార్పొరేషనును శీఘ్రంగా తీసుకోవాలని మనవి చేస్తున్నాను. వ్యవసాయదారులు పడే ఇబ్బందులు, బాధలు చెప్పేందుకు లేదు. శాసనసభలో చూస్తున్నాను ఇంతవరకు మాట్లాడిన సభ్యులందరు ఎవరు చెప్పినా ధాన్యం ధరలు అధికమైనాయని, వాటిని కంట్రోలు చేయాలని తగ్గించాలని చెప్పారే కాని ధాన్యం పండించడానికి ఎంత ఖర్చు అవుతుంది అని ఆలోచించిన వారు లేరు. ధాన్యం ధరలు ఎట్లా అధికం అవుతున్నాయో ఎవరూ ఆలోచించరు. మునుపు క్రూడ్ ఆయిల్, డీసెల్ ఆయిల్ ఇంజన్లు పెట్టుకుని వ్యవసాయం చేసేవారు, అప్పట్లో గాలను రూ. 0-8-0 ధర ఉండేది, ఈ దినం సెంట్రల్ సేల్సు టాక్సు అనండి, స్టేట్ సేల్సు టాక్సు అనండి, వీటిని ప్రతి సంవత్సరం అధికం చేస్తూపోతున్నారు సెంట్రల్ గవర్నమెంటు ఈ సంవత్సరం మరల అధికం చేశారు. వీటన్నింటివల్ల ఇపుడు రు. 2-8-0లు గ్యాలను డీసెలు ఆయిల్ అమ్ముతోంది. ఎనిమిది అణా లుండేది రు. 2-8-0 లు అయితే— ఈ విధంగా పెరిగితే రైతులు ఎట్లా వ్యవసాయం చేయాలో ఆలోచించేవారు లేరు. ఇదివరలో ఎలక్ట్రిక్ మోటార్ల ధరలు చాలా తక్కువగా ఉండేవి. కేంద్రప్రభుత్వ ఎక్సైజ్ డ్యూటీవల్ల ప్రతి సంవత్సరం అవి పెరిగిపోతున్నాయి. దొరకడం కూడా కష్టంగానే ఉంది. దేశంలో తయారవుతుండేవికూడా అధిక ధరలోనే ఉన్నాయి. వ్యవసాయం చేయడం చాల కష్టంగా ఉంది. వ్యవసాయ కూలీల విషయం ఎత్తుకుంటే వారికి కూడా అధికంగా ఇవ్వకుంటే వారు రావడం లేదు. వారికి కూడా అధికంగా కూలి ఇస్తేనే కాని ఈ దినం వ్యవ

సాయం చేయడానికి లేదు. పోనీ వ్యవసాయదారులకు కావలసిన సౌకర్యా లేమైనా ప్రభుత్వం చేస్తుందా అంటే ఒక మడకకు కారు కాహాలంటే దొరకడం లేదు. అది బ్లాక్ మార్కెటులో కొనుక్కోవాలి సహకార సంఘాలద్వారా వ్యవసాయ పనిముట్లకు కావలిసిన ఇనుమునైనా రైతులకు పంచితే లాభం ఉంది. అదేమీ లేదు. ఎవరికి కావాలన్నా Director of Controlled Commodities కు వ్రాసుకోవాలి. ఆయన దగ్గరకు కాగితం పోవడమే కాని తిరిగి రాదు! వ్యవసాయదారుడు ఎన్నో విధాల ఇబ్బందులు పడుతున్నాడు. అందుచేత ఈ దినం ధాన్యాన్ని తక్కువ ధరకు పండించే స్థితిలోలేడు ప్రభుత్వం వ్యవసాయదారులపై పన్నులు విపరీతంగా వేస్తున్నారు. మునుపు జమీం దారు లుండేవారు. జమీందారుల కాలంలో పైరువారీ తీరువ ఉండేది. అపుడు రైత్వారీ ఇలాకాలో ఒకటే తీరువ ఉండేది అపుడు మన మందరము ప్రజలకు చెప్పాము — జమీందారులు పోవాలి; పైరువారీ తీరువ అక్రమం, అన్యాయం అని మన మందరము ఆందోళన చేశాము. ఈ దినం రెండవ ప్రణాళిక, మూడవ ప్రణాళిక అని చెబుతూ పన్నులు విపరీతంగా ఎక్కించు కుంటూ పోతున్నాము. వ్యాపారపు పంటలపై పన్ను వేస్తున్నాము. రెండు సంవత్సరాలకు ముందు ఈ పన్ను వేసినపుడు ఒక సంవత్సరంతోనే ఈ పన్ను అంతం అవుతుంది, ఇది కడవరకు ఉండే పన్ను కాదని అనుకున్నాము. ఈ సంవత్సరంకూడ ఈ పన్నును తీసివేయలేదు. వేరుశెనగపైనమూడు సంవత్సరాల వరకు ఈ పన్నును కలెక్టుచేయము అని ఆర్థికమంత్రి అన్నారు. ఎంతఉదారంగా ఉంది! వినడానికి బాగానే ఉంది. మూడు సంవత్సరాలైనది పన్ను లేసి. ఈ పన్నులుమూడుసంవత్సరాలుగా వేరుశెనగపైన రాయలసీమలో ప్రభుత్వంవారు వసూలుచేసారా అని అడుగుతున్నాను. ఈ మూడుసంవత్సరాలబట్టి వర్షము లేక ప్రభుత్వం ఈ పన్నును వసూలు చేయలేదు. వచ్చే మూడు సంవత్సరాలలో అయినా వర్షాలు కురుస్తాయో, లేదో! వసూలుచేయము అనిఅంటే పత్రికలలో వ్రాసుకుందుకు బాగా ఉంటుంది. ప్రచారానికి బాగాఉంటుంది అని అను కున్నారేమో! పంట పండితే పన్ను ఇచ్చేందుకు కష్టంఉండదు. కాని ఇప్పటి పరిస్థితులలో దుర్భరంగా ఉంటుంది. అందువల్ల ప్రభుత్వంవారు ఆలోచించి వ్యాపారపంటలపై పన్ను రద్దుచేయాలని మనవిచేస్తున్నాను. అధికంగా పంట పెట్టాలి అంటే రైతుల ఆర్థికపరిస్థితులు బాగా ఉండాలి. భూమికి కావలిసిన ఎరువును కాని ఇతరఖర్చును కాని పెట్టే పరిస్థితిలో ఉండాలి. రైతు ఎంతకాలం ఆర్థికంగా బాగాలేకుండా దుర్భర పరిస్థితులలో ఉంటాడో, అంతకాలం అధికంగా పంట పండించలేడు. అపుడు అధికపన్నులు వేసి వ్యవసాయదారుల పరిస్థితులను ఇంకా అధమంగాచేసి ఎక్కువ పండించాలంటే అర్థంలేకుండా ఉంటుంది. కాబట్టి ప్రభుత్వం ఇప్పుడైనా రైతుపరిస్థితి బాగుపడేట్లుట చేస్తే

పంటలు అధికం పండించడానికి వీలు ఉంటుంది. ఆ ప్రయత్నం చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. చిత్తూరుజిల్లాలో వర్షాలులేక ఇబ్బందులు పడుతున్నారని మనవి చేసాను. త్రాగేందుకు నీరుకూడా లేదు. ఉండేబావులను కొంత లోతుగాచేస్తే త్రాగేందుకైనా నీళ్ళు ఉంటాయి. మేము ఎన్నోమార్లు జిల్లాకలెక్టరుకు ప్రభుత్వానికి అర్జీలు పంపుకున్నా ఇంతవరకు ఏ ప్రయత్నమూ జరుగలేదు. మార్చి, ఏప్రెలు నెలలలో చాలా దుర్భరంగా ఉంటుంది. మైళ్ళకొలది పోయి త్రాగేనీరు తెచ్చుకోవలసి ఉంటుంది. అక్కడఉండే ప్రత్యేక పరిస్థితులదృష్ట్యా అక్కడఉండే బావులనైనా లోతుచేసేందుకు పూనుకోవాలని మనవిచేస్తున్నాను. వ్యవసాయదారులు తమ బావులను లోతుచేసుకోడానికి ప్రభుత్వం తక్కువ వడ్డీకి వారికి అప్పులిచ్చి వ్యవసాయం చేసుకునేందుకు ఆర్థకంగా సహాయం చేయాలని మనవిచేస్తున్నాను.

*శ్రీ పి. వి. రాజేశ్వరరావు (సిద్దిపేట): అధ్యక్షా, ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడి దాదాపు నాలుగు సంవత్సరాలు కావచ్చినది. కాని తెలంగాణాలో ఉండే శాసనాలు, ఆంధ్రలో ఉండే శాసనాలు ఇంతవరకు ఏకీకరణ చేయడం జరుగలేదు. ఏదో పెద్దమనుష్యుల ఒప్పందం అనుకుంటూ కొంతమందిని మంత్రులుగా చేసినంతమాత్రాన, లేక డిప్యూటీ ముఖ్యమంత్రి చేసినంతమాత్రాన ఇక్కడి సమస్య పరిష్కారంకాదు. రీజినియల్ కమిటీని పెట్టడంవల్ల తెలంగాణాకు ఎంత న్యాయం జరగాలో అంతా జరగడంలేదు. తెలంగాణాలో ఉండే భూమి పన్నుకు ఆంధ్రలో ఉండే భూమిపన్నుకు చాలా వ్యత్యాసంఉంది. భూమిశిస్తు గురించి ఆంధ్ర, తెలంగాణాలకు ఒకస్థాయిలో చేస్తామని ఒక కమిటీని ఏర్పాటుచేయడం జరిగింది.

(*Srimathi T. Lakshmi Kanthamma in the Chair*)

అనంతరామన్ కమిటీ సిఫార్సులు వచ్చినతరువాతకూడా తెలంగాణా లోని భూమిశిస్తు మార్పుబడలేదు. సామాన్యప్రజలకు ఉపయోగించే శాసనాలను తొందరగాచేస్తే బాగుంటుంది. ఆవిధంగా emotional integration అవుతుంది కాని కొద్దిమందికి పదవుల నిచ్చినంతమాత్రాన అవుతుంది అనుకోవడం పొరపాటు. ప్రొహిబిషన్ విషయం తీసుకుంటే—ఆంధ్రప్రాంతంలో ఆ శాసనం అములులో ఉంది; తెలంగాణాప్రాంతంలో ఆ శాసనం లేదు. ఏ శాసనమైనా ఒక ప్రాంతంలో వుండి మరొకప్రాంతంలో లేకపోవడం మంచిదికాదు, పెడితే మొత్తం రాష్ట్రంలో పెట్టండి; లేకపోతే మొత్తం రాష్ట్రంలో లేకుండా చేయండి. సమానస్థాయిలో ఉన్నప్పుడే ప్రజలకు ఒకేరాష్ట్రంలో ఉన్నాం, ఒకేవిధంగా ఉన్నాం, ఒకేతీరుగా శాసనాలున్నాయని అనిపిస్తుంది. ఎలక్ట్రిసిటీ విషయం తీసుకున్నా, తెలంగాణాప్రాంతంలో టారిఫ్ రు. 0-6-0, అదే ఆంధ్ర

స్కీము అయితే తక్కువగా ఉంటుంది. Tariffs లో కూడా ఇంతవరకు మార్పు జరుగలేదు. శాసనసభలో మంత్రులు, ముఖ్యమంత్రిగారు త్వరలో సమన్వయం చేస్తామని చెప్పారు. కాని ఇంతవరకు జరుగలేదు. ఈ తారతమ్యం సామాన్యప్రజలకు ఒకవిధమైన భావం కలుగజేస్తుంది.

శాసనాల integration ఎంత తొందరగా జరిగితే అంత లాభం ఉంటుంది. అనంతరామన్ కమిటీ సిఫార్సు అయినతరువాత కూడా land revenue తాలూకి తక్కువ అవుతుందనుకున్నారు గాని ఎప్పుడు తక్కువ అవుతుందో యీవిషయంలో ఏమీచెప్పడంలేదు ఇంక ఇరిగేషనులోకూడా ఆంధ్రలో ఉన్నట్టుగా 200 ఎకరాలకు రివిన్యూఆఫీసర్లకు powers యిస్తామన్నారు రివిన్యూ డిపార్టుమెంటుకి అప్పగిస్తాం అన్నారు. ఇంతవరకూ తెలంగాణాలో రివిన్యూ డిపార్టుమెంటుకి అప్పగించబడలేదు ఇరిగేషను ఆఫీసరుదగ్గరకు పోతే "ఇది మేము చేయాలి. మేము restore చేసిన తరువాత revenue కి అప్పగిస్తాం" అంటారు. రివిన్యూలో తహసీల్దారు దగ్గరకు కలెక్టరు దగ్గరకు పోతే "ఇంకా మాకు అధికారాలు రాలేదు. ఇంకా డబ్బు కేటాయించబడలేదు" అని వారు చెబుతున్నారు. మనం పెద్ద ప్రాజెక్టులను కట్టుకుంటే ఎంతో అభివృద్ధి పొందుతున్నాము. ఎక్కడైతే ప్రాజెక్టులకు అవకాశంలేదో ఆ ప్రాంతాలలో చిన్ననీటి వనరులు ఎంత తొందరగావీలైతే అంత తొందరగా బాగుచేయాలి. అందులో ఉండే డబ్బు ఎంత ఖర్చు కావాలో అంత ఖర్చు కావడంలేదు. దానిని తొందరగా ఖర్చు అయేటట్లు ఏర్పాట్లు చేయాలని మంత్రిగారిని కోరుతున్నాను. ఇంక Public Prosecutors యొక్క appointment ఉంది దానికి జిల్లా స్థాయిలో ఒక సెషన్సు జడ్జి, కలెక్టరు, మరికొంత మందితో ఒక సెలెక్షన్ కమిటీని ఏర్పాటుచేశారు వారు తయారు చేసిన panel ప్రభుత్వం దగ్గరకు వస్తుంది. అయితే దానిని తారుమారుచేయడం అనవసరంగా ప్రభుత్వానికి ఏదో పేరు రావడం మంచిదికాదు. ఒకసారి తమ దగ్గర సెలెక్షన్ లిస్టు ఉన్నప్పుడు దానిని ఒప్పుకోవడం బాగుంటుంది తరువాత administrative economy అంటున్నారు. రాష్ట్రంలో 20 జిల్లాలు ఉన్నవి. ఒక జిల్లా గుంటూరువంటి పెద్ద జిల్లా. ఇంకొక జిల్లా ఖమ్మంవంటి చిన్న జిల్లా. రెండుచోట్ల కలెక్టరులు, సిబ్బంది ఉండవలసినదే. ఏనాటికైనా ఒకనాటికి ఒకతీరుగా size ను బట్టి జనాభానుబట్టి organize చేస్తే 20 జిల్లాలను 18 జిల్లాలుగనో 17 జిల్లాలుగనో ఏర్పాటుచేస్తే కొంత economy కి మార్గం అవుతుంది. ఇది ఎందుకు చెబుతున్నానంటే మా జిల్లా పేరుకు మెదక్ జిల్లా గాని హెడ్ క్వార్టర్సు సంగారెడ్డిలో ఉన్నది. ఏదో 40-50 సంవత్సరాల క్రితం నైజాంనవాబు అల్లుడుగారు కలెక్టరుగా యీ జిల్లాకు వస్తే మెదక్ [illegible] ఉంటుందని సంగారెడ్డి హెడ్ క్వార్టర్సు పెట్టుకున్నది. ఇంత

వరకు మార్చలేదు. ఈ విషయంలో ఎన్నోసార్లు ప్రభుత్వానికి విజ్ఞప్తిచేయడం జరిగింది. ఏదో buildings ఉన్నవి అంటారు Buildings కూడా అక్కడ ఎక్కువలేవు. పోలీసుక్వార్టర్సు అనే పేరుతో లక్షల రూపాయలు ఖర్చుపెట్టి హెడ్ క్వార్టర్సులో కట్టడం జరుగుతున్నది. 5-6 వేల జనాభాకి ఏ తాలూకా చూచినా 60-50 మైళ్ళ దూరం ఉన్న యీ జిల్లాను organize చేయక అట్లే ఉంచడం మంచిదికాదు. ప్రభుత్వం దీనిమీద విమర్శ చేయాలని చెబుతున్నాను శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారు ముఖ్యమంత్రిగా ఉండగా శ్రీ కళా వెంకట్రావు గారిని యీ సమస్యను పరిష్కరించాలని ఏర్పాటుచేసినారు. ఆ తరువాత ప్రభుత్వం యీ విషయంలో ఏమీ జోక్యం కలిగించుకోడంలేదు, తొందరగా జోక్యం కలిగించుకోవాలని మనవిచేస్తున్నాను. ఇంకొక విషయం. ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలలో ఆలస్యం జరగడం విషయం చాలమంది చెప్పారు, ఆ విషయం కూడా చాల ముఖ్యం మదరాసు శిస్టం, టాటెన్‌హాం శిస్టం అని లేక పాతకాలంలో 50 సంవత్సరాల క్రితం మనకు ఏర్పాటుచేసిన శిస్టం అట్లా ఉంచడమువల్ల ముఖ్యమంత్రిగారికి అర్జీ పెట్టుకుంటే Chief Secretary గారి దగ్గరకు రావాలి. చీఫ్ సెక్రటరీ దగ్గరనుంచి రివిన్యూబోర్డుకి పోవాలి. రివిన్యూ బోర్డునుంచి కలెక్టరు దగ్గరకు పోవాలి కలెక్టరు దగ్గరనుంచి డిప్యూటీకలెక్టరు దగ్గరకు పోవాలి అక్కడనుంచి తహశీల్దారుకు, పోయిపోయి చివరకు పటేల్ పట్వారీల దగ్గరకు పోవాలి ఈ పోస్టాఫీసు నడకవల్ల కాలయాపన జరుగుతున్నది. మనం తొందరగా అభివృద్ధి కావాలంటే ఏ మార్గాన్ని పోవాలో ఆ మార్గాన్ని పోవడం బాగుంటుంది పాత పద్ధతులలో పోతే లాభంలేదు, చాలమంది చెబుతూ 'corruption' అన్నారు. corruption ను అపడానికి మన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ఏమి attempts చేసినదో ఒకసారి కూడా చెప్పడం జరుగలేదు. ఒక ప్రశ్న 15 మాసాలక్రితం అడిగితే ఇవ్వాళ జవాబును మేజామీద పెట్టడం, ఒకసారి ముఖ్యమంత్రిగారు సమాధానం దొరకలేదనడం జరిగినవి Corruption ఎక్కువగా Public Works Department లోనూ Excise Department లోనూ ఉంది ఒక Excise Sub Inspector యొక్క జీతం 200 రూపాయలు అయితే అతని ఆదాయం 2 వేల రూపాయలు ఉంటుంది. ఇవ్వాళ ఇచ్చిన statement లో Excise లో ఒకడు కూడా suspend అయినట్లుగాని dismiss అయినట్లు గాని వారిమీద అప్లికేషను వచ్చినట్లుగాని లేదు. అంటే corruption లేదన్నమాట! ఇవ్వాళ యిచ్చిన statement లో P. W. D. లో ఒకడిని ఏదో చేసినట్లు మాత్రమే ఉంది. ఇది చాల విచారకరముగా ఉంది.

ముఖ్యమంత్రి (శ్రీ డి. సంజీవయ్య) : అది పాత అన్సర్ ఉంటుంది. అది మూడు నెలలక్రితం తయారుచేసినది. నేను Excise Department incharge లో

ఉండగా చెబుతున్నాను. నా చేతులార ఒక Superintendent ను suspend చేశాను. నలుగురైదుగురు ఇనస్పెక్టర్లను, సబ్ ఇనస్పెక్టర్లను చాలమందిని suspend చేసినాము.

శ్రీ పి. వి. రాజేశ్వరరావు: చాల సంతోషము. ముఖ్యమంత్రిగారిని అభినందిస్తున్నాను. కాని మాదగ్గర భోగట్టా 57-58 ది మాత్రమే పెట్టినారు ఇటీవల భోగట్టా మేజామీద లేదు. ఉన్న భోగట్టాను బట్టి చెప్పాను. లంచగొండి తనము విపరీతముగా Excise Department లోను, రివిన్యూ డిపార్టుమెంటు లోనూ, పబ్లిక్ వర్క్సు డిపార్టుమెంటులోను ఉన్నది. దాని విషయములో ఎన్నిసార్లు విమర్శ చేసినప్పటికీ procedure చాల పెద్దగా ఉందని చెబుతున్నాను. కోర్టులో బుజువు అయినా కాకపోయినా లంచగొండితనం సందర్భములో ఎందరిని suspend చేసినారు? ప్రభుత్వ పక్షమున జరిగిన ప్రయత్నాలు చాల తక్కువగా కనబడుతున్నవి లంచగొండితనమును రూపుమాపనిదే ప్రజలకు చాల నష్టం కలుగుతుందని నేను మనవిచేస్తున్నాను. ఈ మధ్యనే పంచాయతీ ఎన్నికలు జరిగినవి. ఎన్నికలు జరిగేటప్పుడు అభ్యర్థులు డిపాజిట్టులు కట్టి సంవత్సరం అయెను. ఇంతవరకు వారికి తిరిగి ఇవ్వలేదు ప్రభుత్వమునకు రావలసిన బకాయిలు దౌర్జన్యముగా, కఠినముగా వసూలు చేస్తారు. కాని హక్కేమాలిఖానా మూడు సంవత్సరములది యివ్వబడలేదు. శ్రీ రంగారెడ్డిగారు మంత్రిగారు గష్టీ జారీ చేశారు. ఆయన ఏ గష్టీ జారీ చేసినా ఎక్కడనో ఆగిపోతాయి. మంత్రిగారు దయతోనే జారీచేసిన గష్టీ క్రిందికి రాదు. ఒక మంత్రి ఒక నిర్ణయం తీసుకున్నతరువాత circular జారీచేసిన తరువాత తుచ తప్పకుండా అమలు అయేటట్లు ఉండాలి మంత్రిగారు వ్రాసిన దానికి క్రింది ఉద్యోగులు, రివిన్యూబోర్డు విలువ ఇవ్వకుండా ఉండడం మంచిపద్ధతి కాదు. మెదక్ జిల్లాలో, సిద్ధిపేట తాలూకాలో హక్కేమాల్ ఖానా మూడు సంవత్సరాలనుంచి దొరకలేదు. వారికి వందలు, వేలు రూపాయలు రావలసి ఉండగా ప్రభుత్వమునకు రావలసిన డబ్బు కొరకు ఆస్తిని వేలం వేస్తామనడం సబబైనదికాదు తొందరగా హక్కేమాల్ ఖానా వచ్చేటట్లు చూడాలని మనవిచేస్తున్నాము. నిరుద్యోగసమస్య అన్నారు. నిరుద్యోగసమస్యను పోగొట్టడానికి పరిశ్రమలు ఎక్కువ కావాలి. విద్యకు, వైద్యమునకు తక్కిన ప్రతి రంగములోను రెండింతలు మూడింతలు కేటాయించినారు కాని పరిశ్రమలు చూస్తే 1958-59 కి 120 లక్షలు కేటాయించగా 60-61 లో 195 లక్షలు ఉంది. పరిశ్రమలకు ఎక్కువ ప్రాధాన్యం ఇవ్వవలసిఉంది కనుక ఎక్కువ కేటాయించాలి. ఎక్కువ అనగా ఉద్యోగుల కొరకు కేటాయించడము కాదు. ఎక్కువగా సొసైటీలు పెట్టేటట్లు ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండేటట్లు Co-

oprative Laws ను కొంత సులువు చేయవలెను. ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండేటట్లయితే పరిశ్రమలు అభివృద్ధికి వస్తాయి. దీనివల్ల నిరుద్యోగ సమస్య కొంత తగ్గుతుందని మనవిచేస్తూ విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీ పి. రాజగోపాల నాయుడు (తవనంపల్లి) : అధ్యక్షా, అసెంబ్లీ సెక్రటేరియట్ స్పీకరుగారి అధ్వర్యాన వుండాలని చెప్పి మా పార్టీ తరపున నేను అభిప్రాయపడుతున్నాను. మంత్రులను గురించి ఒక మాట చెప్పవలసియున్నది. మంత్రులుగా వున్నవారు మంచి **standards** ను ఏర్పాటు చేయాలి. **Administration** విషయమై మాత్రమే చెపుతున్నాను **Ministers** గా వున్నవారి **Heads of the Department** గా ఉన్నవారి మధ్యలో **functions divide** అయి వుంటే మంచిది. అలా కొన్ని **functions divide** అయి వున్నప్పటికి, **Heads of the Departments** కు కొన్ని విషయములలో **discretion powers** వున్నప్పటికి మంత్రులు **interfere** అవుతున్నారు అందువల్ల **Heads of the Departments free** గా పనిచేసి న్యాయము కలిగించడానికి వీలులేకుండా పోతోంది మంత్రులు తమ అధికారాలను వినియోగిస్తే ఎవ్వరూ కాదనరు. కాని **day to day administration** లో జోక్యము కలిగించుకోకూడదు. ఎన్నో ఉదాహరణలు చూపించవచ్చు **Heads of the Department** వారు ఒక **decision** కు వచ్చినపుడు తమవారి కెవరికో యిష్టము లేదని చెప్పి ప్రత్యేకముగా మంత్రిగారు జోక్యము పుచ్చుకొని తప్పని సరిగా ఈ విధముగా చేయాలని ఒత్తిడిపెట్టిన ఘట్టాలు ఎన్నో వున్నాయి. ఆ విధముగా చేసినట్లయితే సరియైన **administration** గా వుండదని నా అభిప్రాయము. ఇక **Co-ordination** విషయము. ఒక **department** కు మరొక **department** కు **co-ordination** ఏమీలేదని చెప్పవలసి వుంటుంది. ఉదాహరణకు **P. W. D** వుంది. కూటాలవంక దగ్గర ఒక ప్రాజెక్టు కట్టాలని అనుకొన్నారు. గౌరవనీయులైన నరసింగరావుగారు దానిని **sanction** చేస్తామని చెప్పారు. దానికి ప్రయత్నాలుకూడ చేశారు సలహాలుకూడ ఇచ్చారు. అయినప్పటికి **Revenue Department Public Works Department** తో సహకరించలేదు. 1958-59 సంవత్సరము కడపట సంఘటన జరిగింది. చిత్తూరు జిల్లాలో జరిగిన **Irrigation Conference** లో వారు హామీ ఇవ్వడము, దాని కోసము వారు గట్టిగా ప్రయత్నము చేయడము, వారి బాధ్యతను వారు సరిగా నిర్వర్తించడము జరిగింది. కాని ఏదయినా ఒక ప్రాజెక్టును అమలు జరిపేటప్పుడు ముందు **Revenue reports** కావాలని వుంది. ఆ **revenue reports** ను **Revenue Department** వారు తెచ్చి పెట్టాలి. ముఖ్యముగా **Revenue Board** వారు **Revenue Department** వారికి **Public Works**

ఆంధ్రప్రాంతానికి కూడ extend చేస్తే బాగుండేది. అలాగే ఈనాడు Central Government వారు staff committee అని ఒకటి పెట్టివున్నారు. అలాగే ఆంధ్ర ప్రాంతములో కూడ ఉన్నట్లయితే క్రింద ఉద్యోగస్థుల సమస్యలన్నీ ప్రభుత్వానికి తెలిసేదానికి, ప్రభుత్వము పరిష్కరించేదానికి వీలుండేది. అలాగే ఇతర దేశాలలో 'విట్లేకమిటీలు' అని ప్రారంభము చేసినారు. బ్రిటన్‌లో private concerns కు సంబంధించి Employers కు Employees కు మధ్య సమన్వయం సాధించేందుకు, Employees యొక్క కష్టనష్టాలను తీర్చేదానికి 'విట్లేకమిటీలు' అని ప్రారంభము చేసినారు. వాటిని ప్రభుత్వముకూడ అంగీకరించి ప్రభుత్వములో కూడ అలాంటి కమిటీలను ఏర్పాటు చేశారు. ఫ్రాన్సులోను ఇతర దేశాలలోను కూడ ఇలాంటి కమిటీ లున్నవి. అలాగే ఆంధ్రకు కూడ ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేసి చిన్నచిన్న ఉద్యోగస్థులకు ఉన్న కష్టనష్టాలను విని పరిష్కారం చేయాలని కోరుచున్నాను. ఇక promotions విషయమై జాగ్రత్తగా ఆలోచించవలసి యున్నది. 5 సంవత్సరాల అనుభవములో నేను చాలమందిని చూసివున్నాను. చాలమంది అసంతృప్తిగా వున్నారు. Promotions సక్రమముగా ఇవ్వడములేదు. Administration లో ఒక చిక్కుంది. దీనికంతా ప్రాతిపదిక confidential sheets అవి వుండడమువల్ల వారికి కావలసినవారిని encourage చేసి, వారికి ముందుగా promotion ఇవ్వాలనుకొన్నట్లయితే, ఇతరుల confidential sheets ను spoil చేయడము జరుగుతోంది. ఇట్లా చాలచోట్ల జరిగి వున్నాయి. Confidential sheets లేకపోయినట్లయితే administration సక్రమముగా జరగదని ముఖ్యమంత్రిగారు అనవచ్చు.

కాని ఒకవిషయం చెప్పదలచుకొన్నాను. ఈ confidential sheets కంటె record sheets అనేవి పెట్టి ఎక్కడైనా misappropriation జరిగినా, disobey చేసినపుడు తప్పనిసరిగా అతనిపై action తీసికొన్నప్పుడు ఆ record sheet లో వ్రాసి అతను transfer అయినపుడు ఈ record sheet ను ఆ ప్రాంతానికి పంపితే అతనికి ఈ సంగతి తెలిసివుంటుంది. ఒకతను తప్పుచేశాడు కనుక తాము జాగ్రత్తగా వుండాలని మిగతావారికి తెలిసివుంటుంది. అట్లా చేయకుండా confidential sheets ను వుంచటంవల్ల ఎన్నో చిక్కులు కల్గుతాయి. దానిలో యాడ్వర్స్‌రిమార్క్స్ వ్రాస్తే దానికింక నివృత్తివుండదు. దానిని వ్రాసినపుడు యింకా ఏమిచేసుకొనడానికి ఆ వ్యక్తికి అవకాశంవుండదు కనుక record sheets ను పెట్టి confidential sheets ను తీసేయమని నేను కోరుతూ ఇంతటితో సెలవు తీసుకొంటున్నాను.

*శ్రీ యమ్. బాగారెడ్డి (జహీరాబాద్). అధ్యక్షా! ఈరోజున జరిగిన చర్చను చూస్తుంటే ఎక్కువమంది గౌరవసభ్యులు కరప్షన్ గురించి ఆఫీసులలో జరిగే

జాప్యం గురించి ఎక్కువగా మాట్లాడినట్లు కన్పిస్తున్నది కరప్షన్ అనేది కొంత వరకు మాత్రమే officers లో వుంది కాని సెంట్ పర్సెంట్ వారిలోనే ఉందని చెప్పటానికి వీలులేదు Punishment on this holy land has become unknown అనేదాని ప్రకారం ఈనాడు మనకు స్వాతంత్ర్యం వచ్చింది మన భవిష్యత్తుకు మనమందరం భాగస్వాములం అని అంతా అనుకొని punishment లేకుండా పనిచేసేవారు చాలామంది ఉన్నారు మనం ఈనాడు ఏ గ్రామానికి వెళ్ళినా, ఏ తాలూకాకు వెళ్ళినా మనకు ప్రతిచోట వినబడేది 'రోజురోజుకు ఆఫీసులలో delay ఎక్కువవుతున్నది' అని. ఈనాడు గవర్నమెంటు ఆఫీసులలో విపరీతమైన ఆలస్యం జరుగుతున్నది. దానికి కారణం ఏమిటని officers ను అడిగితే "మేము execute చేయటానికి సిద్ధంగా ఉన్నాము. కాని ఈ రెడ్ టేపిజమ్, ఈ రూల్స్ అండ్ రెగ్యులేషన్సు, ప్రొసీజర్ వల్ల ఈ delay అవుతున్నది. వాటిని మారుస్తేనే కాని పనులు తొందరగా జరగవు" అని వారు చెబుతున్నారు. రూల్స్, రెగ్యులేషన్సు, ప్రొసీజర్ లేకుండా ఏ ప్రభుత్వమూ నడువజాలదు కాని మన డెవలప్‌మెంట్‌కు అడ్డం వచ్చే ఆ రూల్స్‌ను, రెగ్యులేషన్సును, ప్రొసీజర్‌ను మార్చటం చాలా అవసరమని మనవిచేస్తున్నాను. ఏనాడో 200 సంవత్సరాలకు పూర్వం బ్రిటిష్ వారి పరిపాలనా కాలంలో ఉన్న రూల్స్ అండ్ రెగ్యులేషన్సునే, ఆనాటి law and order నే ఈనాడు ఈ ప్రభుత్వం అనుసరిస్తున్నది. మన state, welfare state కావాలని మనమంతా కోరుకొంటున్నప్పుడు అవి మార్చితేనే కాని ఈనాడు పనులు త్వరగా జరగవని మనవిచేస్తున్నాను. ఈనాడు క్రిందనుండి తాలూకా ఆఫీసులోని గుమస్తానుండి, తహసిల్దారు వరకు, అక్కడినుండి డిప్యూటీ కలెక్టరు, కలెక్టరు వద్దకు, అక్కడనుండి సెక్రెటేరియట్‌లో గుమాస్తానుండి సెక్రటరీవరకు ఒక కాగితం పోయేటప్పటికి దానిపై రెండువందల సంతకాలవరకూ వుంటాయి. సెక్రెటేరియట్‌లో కూడ ఒక పేపరు finance కు, law కు, health కు ఈ శాఖలన్నిటికి తిరగాలంటే ఎంతో జాప్యం అవుతున్నది. క్రింద తాలూకా ఆఫీసులోని గుమాస్తానుండి పైన సెక్రటేరియట్‌లో అన్నిశాఖలు ఈ కాగితాన్ని చూడాలంటే ఎంతమంది సంతకాలు కావాలో, ఎంత ఆలస్యం జరుగుతుందో ఆలోచించాలని కోరుతున్నాను. ఈనాడు మనం decentralization లో ముందంజ వేశాము. దానివల్ల మన కెంతో పేరు వచ్చింది. యిక మన offices లో కొంతమార్పు తెస్తే యింకా పేరు తెచ్చుకొనే దానికి అవకాశం వుంటుందని మనవిచేస్తున్నాను. ఈనాడు మన పరిపాలనలో, జరుగుతున్న ఆలస్యానికి కొన్ని విషయాలు చెబుతాను. ప్రొగ్రెసివ్ ఫ్యాక్టరీకి, కోఆపరేటివ్ మిల్స్‌కు 6 లక్షల రూపాయలు శాంక్షన్ నిన్ననే వచ్చింది. ఆ సొమ్మును ఈ మార్చిలోగా ఖర్చు చేయాలి. ఒక జిల్లాలో మార్కెటింగు

షేర్ స్కు, రోడ్ల రిపేరుకు 30 వేల రూపాయలు శాంక్షన్ చేసినట్లు 15 రోజుల క్రిందటనే వచ్చింది. ఇంత ఆలస్యంగా రావటంవల్ల administration లో పనులు తొందరగా జరగటం కష్టంగా వుంటున్నది.

ఇక ఇర్రిగేషన్‌కు సంబంధించి మా మెదక్ జిల్లాలో దేవనూరు ప్రాజెక్టు మరి ఆరు మీడియమ్ ప్రాజెక్టులు ఈ రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో allot చేయబడినవి. మా జిల్లా M. L. A. అవసరం లేదనటంవల్ల దేవనూరు ప్రాజెక్టు డిలీట్ అయింది ఇక మిగిలిన 6 మీడియమ్ ప్రాజెక్టులకు ఇంతవరకూ సర్వే పూర్తి కాలేదు. అందుచేత వాటిని కూడ తీసికొనటానికి వీలులేకుండా పోయినది. అవి మూడవ పంచవర్ష ప్రణాళికలోనైనా పూర్తి అవుతాయో లేదో నమ్మకం లేదు.

మైనర్ ఇరిగేషనుకు సంబంధించి మా జిల్లాకు 23 లక్షల రూపాయలను కేటాయించారు. ఆ 23 లక్షలలో లక్షాఎనభై వేలు ఖర్చు అయ్యాయి మిగిలిన డబ్బంతా లాప్స్ అయిపోయింది దానికి కారణం మన rules and regulations లో ఉన్న లోపమే అని మనవిచేస్తున్నాను. Administrative sanction ఎగ్జిక్యూటివ్ ఇంజనీరుకు 5 వేల రూపాయలు, సూపరింటెండింగ్ ఇంజనీరుకు 10 వేలు, చీఫ్ ఇంజనీరుకు 20 వేల వరకే ఉంది మైనర్ ఇరిగేషను చాలా ముఖ్యమనుకొన్నప్పుడు ఈ amount చాలదని, దానిని యింకా పెంచాలని జిల్లా ఇరిగేషను కాన్ఫరెన్సులలోనూ, తరువాత జిల్లా పరిషత్తులలోను కోరినప్పటికి ప్రభుత్వం దానిని increase చేయకపోవటం శోచనీయమైన విషయమని మనవిచేస్తున్నాను. జిల్లా లెవెల్‌లో decentralization జరిగిన తరువాత పనులు తొందరగా కావటానికి ప్రతి file సెక్రటేరియట్ వరకు పోకుండా ఆ power అక్కడి heads కే ఇస్తే బాగుంటుందని మనవిచేస్తున్నాను.

హరిజనుల భూముల విషయంలో వారు 4, 5 సంవత్సరాలనుండి వారి భూములకు శావానులు ఇచ్చుకొంటున్నారు. కాని వారికి పట్టాలు ఇవ్వటం జరగలేదు ముఖ్యమంత్రిగారు ఈ విషయంలో శ్రద్ధ తీసికొని వారికి త్వరగా పట్టాలు ఇచ్చేటట్లుగా ప్రయత్నాలు చేయాలని కోరుతున్నాను.

M L. As. quarters లో 29b నుండి 31b family quarters మధ్య అడ్డగోడలు లేవు. ఒకగదిలో గురక పెడితే ప్రక్కగదిలో వారికి నిద్ర లేకుండా, secrecy లేకుండా వున్నది. ఎసింబ్లి సెక్రటరిగారు P. W. D. special branch వారికి ఎన్నోసార్లు వ్రాశారు. 6 రిమైండర్లు ఇచ్చారు కాని ఇంతవరకూ ఎలాంటి చర్యా తీసికోవటం జరగలేదు. నేను P. W. D. మినిష్టర్‌గారిని ఒకసారి వచ్చి ఆ quarters ను చూడవలసిందిగా invite చేస్తూ కోరుతున్నాను.

రెండుసంవత్సరాలక్రిందట P. W. D. వారికి వ్రాసినా ఇంతవరకు వారు చర్య తీసికోకపోవటం శోచనీయమైన విషయం.

నేను చివరిసారిగా చెప్పేది ఏమిటంటే సెక్రటరీల power ను తగ్గించి, ప్రతి file finance కు law కు పోకుండా అదే డిపార్టుమెంటులో finance, law తెలిసినవారినే వేయాలనీ, rules and regulations ను procedure ను మార్చటానికి సెక్రటరీలను వదలి మిగిలినవారితో ఒక కమిటీను వేయాలి. అప్పుడే పనులు తొందరగా జర్గుతాయని చెబుతూ విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీ ఎమ్ పోతరాజు (నరసపట్నం - రిజర్వుడ్) : అధ్యక్షా, ఈ సభకు అధ్యక్షులుగా ఉన్న పూజ్యులు శ్రీ అయ్యదేవర కాళేశ్వర రావుగారికి ముందుగా నా నమస్కృతులు సమర్పిస్తున్నాను ఇటీవలదాకా మన రాష్ట్రమునకు శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారు ముఖ్యమంత్రిగా ఉన్నప్పుడు నేను వారు ఎక్కువ కలయికతో, ఒకరియందు ఒకరు అభిమానముతో మాట్లాడుకుంటూ ఉండేవారము. వారు ఇప్పుడు All India Congress President గా వెళ్ళియున్నందువల్ల వారిని ఇదివరకుమాదిరిగ దర్శించలేకపోతున్నాను. అందుకు నేను చాలా విచార పడవలసి వస్తున్నది వారు వెళ్ళిన తరువాత క్రొత్త మంత్రులు వచ్చారు వారిని అభినందిస్తున్నాను. వీరబ్రహ్మంగారి యోగదృష్టిలో హరిజనోపాసకుడు మన ఆంధ్రప్రాంతమునకు పరిపాలకుడుగా ఉంటాడని చెప్పియున్నారు ఆ ప్రకారము ఈనాడు మనకు హరిజన బాలుడైన శ్రీ సంజీవయ్యగారు ముఖ్య మంత్రిగా వచ్చారు అందుకు నేను వారిని అభినందిస్తున్నాను. ముఖ్యమంత్రి కావలెనని వారు ఎన్నడు కోరలేదు తలంచనూ లేదుకూడా. వారు ముఖ్య మంత్రి కావడం దైవాధీనమనే చెప్పవచ్చు ఇది వీరబ్రహ్మంగారి అనుగ్రహమే అనుకుంటాను. శ్రీ బ్రహ్మానందరెడ్డిగారు రాబోవు 1960-61 వ సంవత్సర మునకు బడ్జెటును ప్రవేశపెట్టారు. అందులోచూస్తే హరిజనులకొరకు 10లక్షలు కేటాయించినట్లు తెలుస్తున్నది. వచ్చే సంవత్సరము 20 లక్షలు కేటాయిస్తా మని చెప్పారు అందుకు వారికి నమస్కృతులు సమర్పిస్తున్నాను అయితే ఈ పది లక్షలతోను, 20 లక్షలతోను హరిజన సమస్య 1-2 సంవత్సరములలోను, పది సంవత్సరాలలోను, ఇరవై సంవత్సరాలలోను తీరేదికాదు. వారికి ఎల్లప్పుడు ప్రతి సంవత్సరము కేటాయించాలని ఆర్థికమంత్రిగారికి మనవిచేస్తున్నాను. పూర్వము హరిజననాయకులు చాలామంది హరిజనులకోసము, వారియొక్క అభివృద్ధికోసము ప్రభుత్వానికి మనవిచేస్తూ ఉండేవారు. అలాంటినాయకులు చెప్పినప్రకారము గాంధీమహాత్ముని ఆశయములలో నొకటిగా ఉద్భవించింది. వారు హరిజనోద్ధరణకోసము మొదటినుంచీ పాటుపడ్డారు. 1920 వ సంవత్స రములో హరిజనులకు Elementary Schools లో చదువుకోటానికి స్థానమే

ఉండేదికాదు అప్పటికి నాకు 18 సంవత్సరముల వయస్సు ఉండేది. నేను **Local Fund Board School** లో మొదట చదువుకున్నాను తరువాత 1921 వ సంవత్సరములో **Non-Co-operation movement** లో చేరాను. అందులో పాల్గొని, హరిజనుల అభివృద్ధికోసము. వారిలో ముఖ్యంగా కల్లు, సారాయి మొదలైనవి త్రాగకూడదు అనిన్నీ అందరూ చదువుకోవలెననీ, ఉత్తీర్ణులైనవారికి డివిజనల్ బోర్డు-జిల్లాబోర్డులు, పంచాయతీబోర్డు స్కూల్సు లోను, **Local Fund Schools** లోను ఉద్యోగాలు ఇవ్వబడుననీ ప్రచారము చేసియున్నాను. అందుకు వారు సమ్మతించలేదు. నేను గట్టిగా పోరాడినందున తుదకు సమ్మతించిరి. అందుకు సాల్టు డిపార్టుమెంటు. సారా దుకాణం యూనియన్ దార్లు. పంచాయతీబోర్డువారు నాయందు ద్వేషభావముతో అక్కడ పనిచేస్తున్న **Salt Inspector, Board Chairman** కలసి నాపైన మూడు రకాల కేసులు సె 8 క్రింద పోలీసు కేసు పెట్టారు. మేజస్ట్రేటు వారి ముందు విచారించారు తరువాత తహశీలుదారు విచారణచేసి కలెక్టరు ఎదుట నాకు నాలుగు నెలలు జైలు శిక్ష విధించారు. నన్ను రాజమండ్రి జైలుకు పంపించారు. జైలులో పంచములు కూడా ఉన్నారు. 1922 సంవత్సరములో జైలునుంచి వచ్చినతరువాత హరిజనుల విద్యాభివృద్ధి కొరకు ఎక్కువగ కృషిచేశాను **Middle Schools** లో కనీసము డబ్బుయిచ్చి అయినా చదువుకుందామని హరిజనులు ఆశిస్తే, ఎలిమెంటరీ, మిడిల్ స్కూళ్ళలో చదువుకోటానికి స్థానము లేకుండా చేశారు. అప్పుడు మా విశాఖపట్టణము జిల్లాబోర్డు ప్రెసిడెంటుగారగు చింతలపాటి నరసింహరాజుగారిని 1922 సంవత్సరంలో ఆశ్రయించాను. "అయ్యా! మేము డబ్బు యిచ్చిచదువుకుంటా మన్నను నరసీపట్నం మిడిల్ స్కూలులో చోటు యివ్వడములేదు మీరు పర్మిషను యిస్తేగాని వీలులేదని అడుగగా వారు అప్పుడు హరిజనులను చేర్చుకోవలసిందిగా ఆర్డరు ఇచ్చారు. అప్పటినుంచి హరిజనులకు ఏదో ఒక విధముగా చదువుకోటానికి చోటు దొరుకుతున్నది వారియొక్క కరుణ వల్లనే మా జిల్లానుంచి, ఇతర జిల్లాలనుంచి చాలా మంది వచ్చి చదువు కోవడము ఆరంభించారు. అప్పటినుంచి హరిజనులు ఎంతో చదువుకుని విజ్ఞాన వంతులై ముందుకు వచ్చారు ఇది అంతయు వారియొక్క ఆదరాభిమానముల వలననే చెప్పవచ్చును. 1925 సంవత్సరములో నేను **District Board** లో మెంబరుగా ఉన్నాను. నేను మెంబరుగా ఉన్న మూడు సంవత్సరములలోను ప్రతి **Elementary Schools** లోను హరిజన పిల్లలను తప్పకుండా చేర్చుకో వలసిందిగా రిమార్కులు వ్రాసి వచ్చేవాడిని. అప్పట్లో శ్రీ రాజా సత్య నారాయణరాజుగారు **District Board** కు ప్రెసిడెంటుగా ఉన్నారు. వారు చాలామంది హరిజనులకు ఉద్యోగాలు యిచ్చారు. హరిజనులకోసము

వారు కూడా ఎంతో సహాయపడినారు మహాత్మాగాంధీగారు చెప్పినప్రకారం కాంగ్రెసు నాయకులు ప్రభుత్వములోనికి వచ్చినప్పటినుంచి హరిజనోద్ధరణ కోసము చాల సహాయపడుతున్నారు. ప్రభుత్వ ఖజానాలనుంచి డబ్బు కేటాయించి హరిజనోద్ధరణకై ప్రతి సంవత్సరము సహాయము చేయించడము జరుగుతున్నది హరిజనులకోసము ప్రతి గ్రామములోను ఇళ్ళకు స్థలములు ఇవ్వడములో గాని, colonies ను ఏర్పాటు చేయడములో గాని, ఉద్యోగాలు ఇచ్చే విషయములో గాని, విద్య విషయములోను, హరిజనులకే ముందు అని ప్రభుత్వము సహాయపడుతున్నది. మనకు స్వతంత్రము వచ్చినప్పటి నుంచి కాంగ్రెసు నాయకులే మన దేశమును పరిపాలిస్తున్నారు మొదటి నుంచి కాంగ్రెసువారు హరిజనులకోసము కృషి చేస్తూ వస్తూంటే, కమ్యూనిస్టు పార్టీ అని కొంతమంది 10-12 సంవత్సరములనుంచి బయలుదేరి హరిజనులను గురించి, కూలీలను గురించి, మేమే మిమ్ములను ఉద్ధరించేది అని చెప్పుకుని ప్రచారము చేస్తున్నారు. మిమ్ములను ఉద్ధరించటానికే మేము పుట్టాము అని చెప్పుకుని తిరుగుతున్నారు వారు ఏదో పదవులకోసము ఈ మాదిరి ప్రచారము అమాయకులయిన ప్రజలలో చేస్తున్నారు. ఆ విధముగ ప్రచారము చేసి వారిని నమ్మించినందున ఈనాడు ఇంతమంది కమ్యూనిస్టులు వచ్చి ఈ సభలో కూర్చో గలిగారు. 1921 వ సంవత్సరమునుంచి గాంధీమహాత్ముడు హరిజనుల సమస్య ముందు అని ప్రబోధించారు. హరిజనులకోసము వారు పాటుపడితే, మేమే మీకోసము పాటుపడుతున్నామని కమ్యూనిస్టులు చెబుతున్నారు. ఇది చాలా అన్యాయమని అంటున్నాను కాంగ్రెసు నాయకులు చాలామంది ఉన్నప్పటికిని, వారిమాదిరిగానే కమ్యూనిస్టు పార్టీవారు కూడ కాంగ్రెసు పార్టీలో చేరి కాంగ్రెసు పార్టీతోబాటు కమ్యూనిస్టు పార్టీవారు కూడ హరిజనుల అభివృద్ధికి కృషి చేయవలసిందిగా దేశసేవ, హరిజనసేవ చేయాలని కోరుతూ ఇంతటితో విరమిస్తున్నాను.

*శ్రీ కె. ఎల్. నరసింహారావు (ఎల్లందు - జనరల్) : అధ్యక్షా, ఈ సందర్భంలో నా ఉపన్యాసాన్ని ప్రారంభించడానికి ముందు, ముఖ్యంగా మన స్పీకరుగారికి రాష్ట్రపతిగారు ఏదైతే "పద్మభూషణ" అనే బిరుదు ఇచ్చినారో, దానివిషయంలో మేమందరము ఆనందిస్తున్నాము అనే విషయాన్ని నేను వ్యక్తం చేస్తున్నాను. దానితోపాటు, మన శాసనసభలో తెలుగును ప్రవేశ పెట్టడంకొరకు, తెలుగులోనే కార్యక్రమాలు ఎక్కువగా జరిగేందుకు, ఇదివరకు ఇంగ్లీషులో అందేటటువంటి material ఇప్పుడు వీలున్నంతవరకు తెలుగులో అందింపజేసేందుకు స్పీకరుగారు ప్రత్యేకశ్రద్ధ తీసుకొని ఈ విషయంలో విజయం సాధించినందుకుకూడా వారికి మా ధన్యవాదాలు అర్పిస్తున్నాము.

ఇప్పుడు చర్చ జరుగుచున్న నాలుగు Demands లో మన శాసనసభకు సంబంధించి ఒక Demand ఉన్నది. కనుక ఈ శాసనసభ విషయం కొంత చెప్పదలచుకొన్నాను. హైదరాబాదు స్టేట్‌లో శాసనసభ ఉన్నప్పుడు, ఈ శాసన సభ సచివాలయం స్వతంత్రంగా ఉండేది. అది ఎవరికి లోబడి ఉండేదికాదు. శాసనసభ మొత్తము సిబ్బందిమీద ఆనాడు స్పీకరుగారే అధిపత్యాన్ని, యాజమాన్యాన్ని వహిస్తూ ఉండెవారు. కాని ఈ వేళ ఈ శాసనసభ సెక్రటేరియట్‌కు ఇతర సెక్రటేరియట్‌తో పాటు, ఉండవలసిన స్వతంత్రం లేదు. ఇది G. A. D. కి లోబడి దానిక్రింద పనిచేయవలసిన పరిస్థితి ఉన్నది దానివల్ల జరుగుతున్న ఇబ్బందులు ఏమిటి అని ఆలోచిస్తే, శాసనసభకు సంబంధించిన కమిటీలు, Estimates Committee గాని మరొకటి గాని, ఎక్కడైనా ప్రయాణం చేయవలసి వచ్చినప్పుడు, ఎక్కడికైనా పర్యటన చేయవలసి వచ్చినప్పుడు, ఆ సందర్భంలో ఇంతమంది clerks ఇంతమంది peons ను తీసుకొని పోవాలె అనునది మన సెక్రటరీకి నిర్ణయించ వీలులేదు. దానికి G A. D. permission ఉంటేతప్ప తీసుకుపోవడానికి వీలులేకుండా అడ్డంకులు ఏర్పడు తున్నాయన్నమాట. అంతేగాక, దీనికిఏమాత్రం చిన్న repair కావలసినప్పటికినీ ఆ repair కొరకు వీళ్ళంతా ఇక్కడ సిద్ధపరచి అక్కడికి పంపించి, వాళ్లు దానిని మంజూరు చేస్తే తప్ప, ఆ repair కు అవకాశాలు లేకుండా పోతున్నాయి. ఇక్కడ ఒక full fledged Secretary ఉన్నప్పుడు, ఆతను ఒక స్కీము తయారుచేసి పంపిస్తే అక్కడ ఒక Deputy Secretary దానిని check చేసి sanction చేసి పంపించవలసిన అవసరం ఏర్పడుతుందన్నమాట. అందువల్ల కొన్ని ఇతర రాష్ట్రాలలో ఉన్నట్లుగాను, ఇదివరకు హైదరాబాదు రాష్ట్రములో ఉన్నట్లుగాను, ఈ secretariat కు కూడా, ఇతర seeretariats తో పాటు స్వతంత్ర ప్రతిపత్తిని ఇచ్చి స్పీకరుగారి క్రింద ఇది పనిచేసేటట్లుగా చూడవలసిందిగా నేను ప్రభుత్వము వారిని కోరుతున్నాను. అయితే, ఈ ప్రభుత్వము మన శాసనసభకు ఏమంత పెద్ద విలువను ఇస్తున్నట్లు నాకు కన్పడడంలేదు. ఎందుకంటె, మొన్న question hour విషయం గురించి స్పీకరుగారు ఒకటి చెప్పారు. ఇంతకుముందు ఎం. రాజేశ్వరరావుగారు మాట్లాడుతూ 18 మాసాలు క్రింద నేను ఒక question ఇస్తే, దానికి జవాబు ఈవేళ వచ్చిందని చెప్పారు. హైదరాబాదు శాసనసభలో ప్రశ్నలకు సమాధానాలు 15 రోజులలో వచ్చేవి; (నోటీసు ఇచ్చినరోజు, answer ఇచ్చినరోజు మినహాయించి); పార్లమెంటులో 10 రోజులలో సమాధానాలు వస్తాయట. భారతదేశం మొత్తంమీద వ్యవహారాలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని 10 రోజులలో కేంద్రప్రభుత్వము తెప్పిస్తున్నారు. ఇదివరకు హైదరాబాదు ప్రభుత్వమునకు 15 రోజులు సరిపోతూ ఉండేది. కాని ఈ ప్రభుత్వానికి ప్రశ్నలకు సమాధానాలు ఇచ్చేధానికి

15 మాసాలైనా పరిపోయే పరిస్థితి లేనట్లుగా కనిపిస్తుంది ఇక్కడ మన rules లో ఏదైతే ప్రశ్నలకు 21 రోజులలోపల సమాధానం పంపించాలనేటటువంటి rule ఉన్నదో, దానిని ఈ ప్రభుత్వము ఏమీ పాటించడంలేదు. ఆ సందర్భంలో స్పీకరుగారు ఏదైతే ruling ఇచ్చారో ఆ ruling ను ఇకముందైనా ప్రభుత్వమువారు గౌరవించవలసిన అవసరం ఉన్నది మంత్రివర్గము శాసనసభను, దాని హక్కులను గౌరవించకుండా ఈ శాసనసభ హక్కులను ఇతర అధికారులు, అంతగా గుర్తించడంలేదని పదేపదే చెప్పుకోవడము అంటే అది ఒకరకంగా హాస్యాస్పదంగా ఉంటుందని మనవిచేస్తున్నాను. తరువాత శాసనసభ లోపల ప్రశ్నల సందర్భంలోగాని, లేక bills సందర్భంలో గాని మంత్రులు ఇచ్చే ఉపన్యాసాలలో, వాళ్ళు ఇచ్చే assurances గురించి, అవి fulfil అయినాయా లేనా అని చూడడానికి Assurances Committee అని ఒక కమిటీ ఉన్నది ఈ శాసనసభ అనేది రాజ్యాంగరీత్యా చాలా గౌరవప్రదమైంది మన ముక్కోటి ప్రజలకు ప్రాతినిధ్యం వహించే సంస్థ అటువంటి ఈ సంస్థలో, ఈ House లోపల ఒక బాధ్యతగల వ్యక్తి ఒక మాట అన్నాడు అంటె దానిని నిర్వహిస్తాడని ఆశిస్తుంది జగత్తు కాని, ఇక్కడ సమయానికి ఏదో చెప్పిదాటుకొనిపోవడం, తరువాత దానిని పట్టించుకోకపోవడం జరుగుతూఉన్నది. ఒక Minister సమాధానం చెప్పేటప్పుడు గాని, assurance ఇస్తున్నప్పుడు గాని, దానికి సంబంధించిన department వారు, లేక ఆ మంత్రిగారి P. A. గాని వెంటనే note చేసుకోవడం, తరువాత ఆ సమస్యనుగురించి pursue చేయడంగాని, దానిని పరిష్కరించడానికి పూనుకోవడంగాని జరగడం లేదని చెప్పుతున్నాను. గతములో మా దగ్గర ఈ Assurances Committee నుంచి ఒకటే report వచ్చింది. రెండవ రిపోర్టు ఎందుకు రాలేదంటే "మాకు సరియైన staff లేదు. ఈ Legislature Secretariat కు staff ను appoint చేసుకోవడానికి అధికారం లెదు. G. A. D. వాళ్ళు చేయాలి మాకు ఈ కమిటీ పనికి ఒకే U D. C. ని మాత్రం ఇచ్చారు. అందుకని ఈ debates లో నుంచి assurances ను ఏరడం చాలా ఇబ్బంది అయిపోయింది అందువల్లనే 69 assuranees మాత్రం యేరగలిగాము" అని వారు అన్నారు. వాటిని కూడా ఫిబ్రవరి 12 వ తేదీన ప్రభుత్వమునకు పంపిస్తే, వాటికి replies వచ్చినాయా అంటే, వాటిమీద తీసుకున్న చర్యలు కూడా ఏమంత గొప్పగా లేవు. వాటికి replies అయిదు మాసాల తర్వాత జూన్ నెలలో వచ్చాయి అన్నింటికి కూడా రాలేదు, 54 టికి మాత్రమే replies వచ్చాయి. Replies వచ్చినవాటిలో కూడా దాదాపు 19 దింటిలో ఏమీ action తీసుకోలేదు అని గాని, లేకపోతే action సక్రమంగా తీసుకోలేదని గాని ఆ కమిటీ వ్రాయవలసిన పరిస్థితిలో ఉన్నదన్నమాట. అందుకని ఈ

విషయంలో కూడా చాలా జాగ్రత్త వహించవలసిన అవసరం ఉన్నదని మంత్రి వర్గమునకు చెప్పతూ, ఈ విషయంలో మంత్రివర్గము జాగ్రత్త వహించే టట్లుగా చర్య తీసుకోవలసిందిగా స్పీకరుగారిని కోరుతున్నాను.

తరువాత, ఈ శాసనసభలో **arrangements** విషయం గురించి చెప్ప వలసివస్తే, ఇప్పుడు ఈ వరుసలో 9 మంది కూర్చోవలెను. అక్కడ ఆ వరుసలో 10 మంది కూర్చోవలెను సభ్యులకందరికీ అందుబాటులో ఉండే టట్లుగా 150 **mikes** ఈ **House** లో **arrange** చేస్తున్నామని, వాటికి ఒక **scheme sanction** చేశామని లేక దానిని అంగీకరించామని సంవత్సరం క్రితమే చెప్పారు. కాని ఇప్పుడు 10 మందికి ఒకటే **mike** ఉంది. **Corner**లో ఉన్న సభ్యుడు మాట్లాడవలెనంటే, అక్కడ వాళ్ళందరు క్రమదానం చేస్తేనే గాని, అది సాధ్యంకాదు. కనుక ఈ విషయంలో కూడ ప్రభుత్వము శ్రద్ధ తీసుకోవలెనని కోరుతున్నాను, ఈ శాసనసభ యొక్క గౌరవాన్ని పెంచడం కొరకు మంత్రులు, ఇతర సభ్యులతోపాటు స్పీకరుగారితోపాటు ప్రయత్నం చేయవలెనని కోరుతున్నాను.

ఇక న్యాయశాఖ విషయం ఆలోచిద్దాము. కేసులు పరిష్కరించడంలో చాలా ఆలస్యం జరుగుతున్నదనే విషయం అందరికి తెలిసినదే. ఒకసారి కోర్టుకు వెళ్లాడంటే ఆ సమస్య ఎప్పుడు పరిష్కారమవుతుందో అతనికి తెలియదన్న మాట. మా హైదరాబాదులో ఒక వాడుకమాట ఉన్నది "మాల్ గుజారి అంటే ఉమల్ గుజారి" అనేది మాల్ గుజారిలోకి పోయినాడు అంటే మళ్లీ వాడు మరణించిన తరువాతనే అతని **file** బయటికి వస్తుందని దాని అర్థం. ఈలోపల అంటే వాడి జీవితములో మళ్లీ ఆ **file** బయటికి రావడం గాని, ఆ సమస్య పరిష్కారం కావడం గాని జరగదు అనేటటువంటి ఒక **general romour** ఉండేది అంటే ఒక కోర్టులో ఒక సమస్య ప్రవేశించిందంటే అది పరిష్కారం కావడానికి కొద్ది సంవత్సరాలు తీసుకొంటుంది. లాయర్లుకు ఖర్చు పెట్టుకోవడమే కాకుండా, అక్కడి కోర్టులో కూడా పైసలు ముడుపు చెల్లించుకొంటే గాని ఒక సమస్య పరిష్కారంకావడంలేదు ఏదైనా ఒకవిషయం వాయిదా పడిందంటే, అది వాయిదా పడిందని తెలుసుకోవడము కూడా కష్టము. దానికి కూడా డబ్బు ఇచ్చుకోవలసిన పరిస్థితులు ఉన్నాయంటే, మన రాష్ట్రము ఏ పరిస్థితిలో ఉన్నదో ఊహించుకోవచ్చు. పోలీసులు ఎవరినైనా **arrest** చేసినట్లయితే వీలైనంత తొందరలో **charge sheets file** చేయవలెననే ఒక ఆచారము ఉన్నది. దానిని మనము పాటిస్తూవచ్చాము. కాని **F. I. Rs. issue** చేసి, **arrest** చేసి, వాళ్లను కోర్టుకు అప్పగించే విషయంలో వాళ్లకు జేలు వచ్చిన తరువాత 6 మాసాలు, 9 మాసాలు గడచిపోయినప్పటికినీ, **charge sheet**

ఇవ్వని కేసులు ఎన్నో ఉన్నాయి. మా జిల్లాలో ప్రత్యేకంగా చెప్పాలంటే, ఖమ్మం తాలూకా పెదమండవ కేసు విషయం ఉన్నది. అక్కడ మావారైతే ఎన్నికల కేసు పెట్టారన్నమాట. F. I. R మీద వాళ్లు ఈ వేళకు 25 సార్లు, 30 సార్లు రావడం జరిగిందేగాని దానిమీద charge sheet పెట్టడం జరగలేదు అంతేకాకుండా జమానతులకు సంబంధించి ఒక సమస్య ఉన్నదన్నమాట. ఎంత petty case లో అయినప్పటికినీ పావులీబహీ గాని, లేక స్థిరాస్తికి సంబంధించిన documents గాని దాఖలుచేస్తే తప్ప జమానతులు దొరకడంలేదు. ఇది చాలా అన్యాయం కనుక petty cases లో స్వంత పూచీమీద వదలేపద్ధతి ప్రవేశపెట్టవలెనని నేను ప్రభుత్వాన్ని కోరుతున్నాను. తరువాత ఆంధ్ర ప్రాంతములో civil cases వేరుగాను, criminal cases వేరుగాను deal చేస్తున్నారు. criminal cases కు ప్రతి తాలూకాకు ఒక కోర్టు ఉన్నది కాని civil cases కు 4, 5 తాలూకాలకు కలిపి పెట్టినందువల్ల ఆ కేసుల కొరకు చాలాదూరము పోవాలంటే ప్రజలు చాలా ఇబ్బందిపడుతున్నారని వింటున్నాము.

అందుకని తెలంగాణాలోమాదిరి ఈ సివిల్, క్రిమినల్ కేసులు తాలూకా లెవెల్‌లో పరిష్కారం చేసేట్లు ఏర్పాటుచేయాలని కోరుతున్నాను. హైకోర్టులో కాపీలు దొరకడానికి కొన్నిమాసాలు పడుతున్నాయి. ఒక కేసు తీర్పు అయిన తరువాత, ఆ తీర్పు యొక్క కాపీలు కావాలంటే, మూడుమాసాలవరకు రావని లాయర్లు చెబుతూంటారు ఆ కాపీ చూడాలని ఆకాంక్షఉంటే వేరే దొడ్డిమార్గాన తెల్లవారేసరికి కాపీవస్తుంది. దొడ్డిమార్గాన రావడానికి అవకాశం ఉన్నప్పుడు నేరుగా రావడానికి ఎందుకు అవకాశములేదో తెలుసుకోవాలని, హైకోర్టులో ఇంత ఆలస్యం ఎందుకు జరుగుతోందో విచారించి, ఆలస్యం జరగకుండ తగు చర్యలు తీసుకోవాలని మంత్రిగారిని కోరుతున్నాను.

లా అండ్ ఆర్డరు గురించి గత వారమురోజులుగా ఇక్కడ వింటున్నాము ఖమ్మంజిల్లాలో కమ్యూనిస్టులు ప్రత్యేకంగా లా అండ్ ఆర్డర్ తమ చేతుల్లోకి తీసుకొన్నారని, ఈ విషయంలో మెమోరాండాలు వస్తున్నాయని, దాని విషయంలో ఏదోఒకటి జరుగుతుంది అనేరీతిగా చెబుతున్నారు. నేను ఖమ్మం జిల్లా గురించి ప్రత్యేకంగా చెప్పదలచుకొన్నాను పోలీసుశాఖలో చింతకాని సబ్-ఇన్స్‌పెక్టర్ ఉన్నాడు. ఖమ్మం రూరల్ సబ్-ఇన్స్‌పెక్టరు ఉన్నాడు. వీరి విషయం సరిగా ఆలోచిస్తే 'unsocial elements' ఎవరు అనేది అర్థము చేసుకొనగలుగుతాము. కరీంనగర్ జిల్లాలో గ్రామాలు దోచాడనీ, లేక దోపిడీలలో భాగస్వామిగా ఉన్నాడనీ, నేరాన్ని ఆయనమీద ఆపాదించి ఆయనను ప్రభుత్వం సస్పెండ్ చేసినది. ఆ కేసు ఇప్పటికీ నడుస్తోంది. ఆయన ఆ దోపిడీ నేరాలలో భాగస్వామిగా ఉన్నాడు. ఆయనకు కొంతమొత్తము

ముట్టింది దానిలో ఇంకా కొంతమంది ఉన్నారనే నేరముమీద ఆయనను సస్పెండ్ చేసి, తరువాత ఆయనను తీసుకువచ్చి ఖమ్మంలో పెట్టారు. అట్లాగే రంగయ్యఅనే పెద్దమనిషి ఉన్నాడు రూరల్ సబ్-ఇన్స్‌పెక్టర్. ఆయన ఒక కేసు సందర్భములో సస్పెండ్ అయినాడు. ఈ సస్పెండ్ అయినవారిని లోకల్‌గా party in power ఎట్లా వాడుకొంటున్నదంటే,—"మీరు మేము చెప్పినట్లుగా వింటేనే మీమీద ఉన్న కేసులు పరిష్కరించుటకుగాని, రద్దు చేయడానికిగాని, ప్రయత్నము చేస్తాము" అనేరీతిగా ఆశలుకొలిపి వాడుకొనుట జరుగుతోంది. ఇది సత్యము అనేదానిని అందరూ తెలుసుకొనవలెనని కోరుతున్నాను. సమితి ఎన్నికల సందర్భములో జరిగిన సంఘటనలుకూడ అందరికి తెలుసు ఖమ్మంలో ఆంధ్రరాష్ట్ర రాజకీయ మహాసభ జరిగినది. ఇందిరాగాంధి లగాయితు పెద్దపెద్ద నాయకులందరూ వచ్చారు. అయినా ఆ ఖమ్మం చుట్టు ప్రక్కల ఉన్న మూడు సమితులలో ఏ ఒక్కటీ కాంగ్రెసుకు రాలేదు, ఆ మూడింటిని అపోజిషన్ గెలుచుకున్నది—అనేది గుర్తించాలి. అట్లాంటప్పుడు అక్కడ ప్రజల అభిప్రాయము ఎట్లా ఉన్నది, వారి స్వభావము ఏమిటి అనేది అర్థం చేసుకోవాలి.

శ్రీ డి. సంజీవయ్య : జిల్లా మొత్తంమీద పరిస్థితి ఏమయినది చెప్పండి

శ్రీ కె. యల్. నరసింహారావు : జిల్లా మొత్తంమీద ఏమయినదని ప్రత్యేకంగా ముఖ్యమంత్రిగారు interest తీసుకొని అడుగుతున్నారు. దానికి ఏమి జరిగినదీ చెబుతాను. హైకోర్టు ఒక తీర్పు ఇచ్చినది. కాని అక్కడ ఉన్న కొన్ని పాత పంచాయితీ బోర్డ్సుకు ఎన్నికలు జరపలేదు నా నియోజకవర్గములోపల 3 బ్లాక్సు ఉన్నవి. ఆ మూడింటిలో ఒకటి ఏజన్సీ బ్లాకు, రెండు divided blocks ఉన్నవి. అక్కడ జరిగిన 15 గ్రామాల పంచాయితీ ఎన్నికలలో కాంగ్రెసు గెలుచుకొన్నది—మెజారిటీతో రెండు పంచాయితీ బోర్డ్సు, ఒక సీటు అదనంగా ఇంకొక దానిలో గెలుచుకొన్నది. తతిమ్మవన్నీ కమ్యూనిస్టు పార్టీకి వచ్చినవి కాని అక్కడ జరిగినది ఏమిటి? అక్కడ 26 వోట్లు ఉంటే వాటిలో 13 పాత పంచాయితీ బోర్డ్సు ఉన్నవి. ఆ 13 పాత పంచాయితీ బోర్డ్సుకు ఎన్నికలు జరిపితే జిల్లా మొత్తముమీద పరిస్థితి ఏవిధంగా తేలేది మంత్రిగారు స్పష్టంగా గుర్తించేవారు. అట్లాగే ప్రతి తాలూకాలో చూడండి.

డి. సంజీవయ్య : జిల్లా మొత్తంమీద ఎన్ని పంచాయితీలు ఉన్నవి, అందులో కాంగ్రెసు ఎన్ని గెలుచుకొన్నది, కమ్యూనిస్టుసు ఎన్ని గెలుచుకొన్నది చెప్పమనండి.

శ్రీ కె. ఎల్. నరసింహారావు : చెబుతున్నాను. పోటీ జరిగిన అన్నిచోట్ల కమ్యూనిస్టు పార్టీ మెజారిటీ సాధించింది.

శ్రీ డి సంజీవయ్య : అయితే కొన్నిచోట్ల పోటీ పెట్టడానికి కూడ శక్తి లేకపోయినదన్నమాట!

(*Sri P. Narasinga Rao in the Chair*)

శ్రీ కె. ఎల్. నరసింహారావు : పోటీ పెట్టడానికి శక్తి లేకపోవడం అనే సమస్య ఏమీలేదు. అక్కడ పాత పంచాయితీబోర్డ్సు ఎన్నికలు జరగలేదని చెబుతున్నాను. అవికూడా జరిపితే తెలిసేది అంతేగాక హైదరాబాదునుంచి మీరు (ప్రభుత్వం) అక్కడికి ఏ పెద్దమనుష్యులనైతే పంపారో, వారు కూడ ఆ ఎన్నికలలో ప్రముఖపాత్ర వహించి, జిల్లా మొత్తంమీద రిజల్టును తారు మారు చేయుటకు ఉపయోగపడినారనేది అర్థముచేసుకోవాలి గార్ల బ్లాకు ఉన్నది ఆ బ్లాకులో ఒకటికూడ కాంగ్రెసు గెలుచుకోలేదు మొత్తము కమ్యూనిస్టు పార్టీకి వచ్చినవి. ఇల్లెందు బ్లాకు ఉన్నది అక్కడ ఒక పంచాయితీ బోర్డు మాత్రము కాంగ్రెసుకు వచ్చినది ఇంకొక సీటు అదనంగా వచ్చినది తరువాత గ్రామ పంచాయితీ ఎన్నికల సందర్భంలో పెట్టిన కేసు—ఖమ్మం తాలూకా మండవ కేసు— ఉపసంహరించుకొన్నామని ఒక రిసెన్ స్టేటు మెంటు హౌస్‌లో పెట్టించారు కాని ఇవాళవరకు జరుగుతున్నదేమంటే— ఆ కేసుకు సంబంధించిన నేరస్థులు రోజూ కోర్టుకువచ్చి తిరిగిపోవలసిన అవసరం ఏర్పడుతోంది. ఇంకా సమితి ఎన్నికల సందర్భములో లా అండ్ ఆర్డరుకు సంబంధించి చూస్తే తిరుమలాయపాలెం బ్లాక్ ఎన్నికలలో కాంగ్రెసు దొరలు తుపాకులు ఉపయోగించారు. ప్రతిపక్షం వారి జీప్పును బ్రద్దలుకొట్టారు ఎవరు చేశారో అందరికీ తెలుసు కార్యకర్తలను తీసుకుపోయి గడీలలో నిర్బంధించి, వోటర్సును తీసుకుపోయి గడీలలో నిర్బంధించి, ఎన్నికలకు రాకుండచేయడానికి పూనుకొన్నారు. మొన్న సంజీవయ్యగారు నాయకులగూడెం కేసు విషయం ఒప్పుకొన్నారు. అక్కడ పంచాయితీబోర్డు ఆఫీసుమీద తుపాకులతో దాడిచేసి ఆఫీసులోని కాగితాలను ఎత్తుకుపోయారు. అటువంటివారిమీద చర్య తీసు కోలేదు సమితి ఎన్నికలలో కాంగ్రెసువారు జీపులను ధ్వంసముచేసి కార్య కర్తలను నిర్బంధించారు, దౌర్జన్యాలు చేశారు. ఇటువంటివి చాల కేసులు ఉన్నవి. రాగబోయినగూడెం కేసు చెబుతున్నాను అక్కడ సర్దార్ బేగ్ అనే పెద్దమనిషి ఉన్నాడు. అతనికి పొలిటికల్‌గా ఏదో ఒకరితోసంబంధం ఉన్నదని ఆపాదించదలుచుకోలేదు. కాని ఆయన ఒక రజాకార్ ఫోర్సును ఆర్గనైజ్ చేసి రైతులను, కౌలుదార్లను బేదఖలు చేయడం, స్వంతముగా భూమిని భుక్తముచేసుకొనుటకు ప్రయత్నం చేయడం జరుగుతోంది. ఈ విషయం పోలీసులతో ఎన్నిసార్లు చెప్పుకొన్నా ఏమీ చేయలేదు. తరువాత సెక్యూరిటీ కేసెస్ అపోజిషన్ పార్టీస్ మీద చాల తీసుకురావడం జరుగుతోంది, ప్రభుత్వం ప్రత్యేకంగా ఆలోచించి సెక్యూరిటీ కేసెస్ పొలిటికల్ కార్యకర్తలమీద తీసుకు రావడం ఎంతవరకు సబబో ఆలోచించాలి.

తరువాత interference విషయం చెబుతున్నాను ఖమ్మం జిల్లాలో మధిర, ఎర్రుపాలెం రోడ్డు ఉన్నది. సెంట్రల్ గవర్నమెంటు శాంక్షన్ కూడ అయినది Alignment అయినది. కంట్రాక్టుకు ఇచ్చారు, ఆ కంట్రాక్టరు రోడ్డు పోస్తున్నాడు, కాని జె వి నరసింగరావుగారు పోతూ, పోతూ దానికి స్టే ఇచ్చి సిద్దారెడ్డి, M L C. గారి గ్రామానికి చుట్టూ తిప్పాలని alignment మార్చాలని అర్డరు వేశారు. ఇది ఏమి న్యాయమో ఆలోచించాలి. వేంసూరు వద్ద మల్లెగుంట చెరువు ఉన్నది. 1956 లో ఎస్టిమేట్ అయి, శాంక్షన్ అయినది. కంట్రాక్టరుకు యిచ్చారు ఒక వెయ్యిరూపాయలు ఖర్చుపెట్టారు.

శ్రీమతి జయలక్ష్మీదేవమ్మ (అలంపూర్): అధ్యక్షా, కమ్యూనిస్టులకు ఎక్కువటైము, మాకు తక్కువ టైము దొరుకుతన్నది అందరికీ సమానంగా ఇవ్వాలి మాకుకూడ చెప్పుకునే విషయాలు ఉంటాయికదా ?

టెంపొరరీ ఛైర్మన్ · అవసరం అనుకొన్నప్పుడు యిస్తాను.

శ్రీ కె. యల్. నరసింహారావు · దాని estimates పూర్తి అయి, కంట్రాక్టరుకు ఇచ్చి ఒక వెయ్యి రూపాయలు ఖర్చుపెట్టిన తరువాత defer చేయమని దానిమీద ఒక రిపోర్టు—అది మరమ్మతు చెయకపోతే క్రిందిఆయకట్టు దెబ్బతింటుందా—అని అడుగుతారు ఆ మంత్రిగారు కంట్రాక్టు ఇచ్చి ఒక వెయ్యి ఖర్చుపెట్టిన తరువాత defer చేయడంలో విజ్ఞత ఏమిటో నాకు అర్థము కావడంలేదు ...గంట...

شری ٹی۔ انجیا (آرمور) ۔ جناب صدر صاحب ۔ مجھے بحث پر جنرل ڈسکشن کے موقع پر اظہار خیال کا موقع نہیں مل سکا اسلئے جیسا کہ اسپیکر صاحب نے بھی فرمایا ہے ہیڈس آف اسٹیٹ کے ڈیمانڈ کے موقع پر میں اپنے عام خیالات کا اظہار کرتا ہوں اور چند باتیں ہاوز کے سامنے رکھنا چاہتا ہوں۔

آپ جانتے ہیں کہ آج جو اڈمنسٹریشن چل رہا ہے اس سے لوگ خوش نہیں ہیں۔ لوگ یہہ محسوس کرتے ہیں کہ جو مسئلے بہت جلد حل ہونے چاہئیں وہ جلد حل ہونے کے پوزیشن میں نہیں ہیں۔ اس میں شک نہیں کہ ہم نے ضلع پریشد اور پنچایت سمیتیاں قائم کی ہیں مگر انہیں جتنے پاورس ملنے چاہئیں وہ نہیں ملے ہیں۔ آج بھی مختلف مسئلوں پر توجہہ دلانے کے لئے ایم۔ ایل۔ ایز۔ کو منسٹرس اور سیکرٹریوں کے پاس پیروی کرنے پھرنا پڑتا ہے۔ کہا جاتا ہے کہ ڈی سنٹرلائیزیشن ہوا ہے۔ تو پھر یہہ پیروی کی ضرورت کیوں پڑتی ہے۔ اس سے ہمیں یہہ ماننا پڑتا ہے کہ ہم ایسی کتنی بھی کمیٹیاں بنائیں ہمیں پیروی برابر کرنا ہی پڑیگا۔ جتنے آفیسرس ہیں ان میں وہی نظام شاہی کا ٹھاٹھہ ہے

اور ان میں کوئی تبدیلی نہیں ہوتی ہے۔ ہم ان کے سامنے کوئی چیز رکھتے ہیں تو انہیں جسطرح اپنی ڈیوٹی انجام دینا چاہئیے نہیں دیتے۔ گورنمنٹ کے سامنے ایسا کوئی نقشہ نہیں ہے کہ ان آفیسرس پر کنٹرول کیا جائے۔ آفیسرس کے بارے میں مجھے یہہ بھی کہنا ہے کہ جہاں ان آفیسرس کی ضرورت نہیں ہوتی انہوں وہاں رکھا جاتا ہے۔ مثلاً انڈسٹریز ڈپارٹمنٹ کو دیکھہ لیجئے۔ وہاں آئی۔ اے۔ ایس۔ آفیسرس ہیں مگر وہ انڈسٹریز سے واقف ہیں نہ انڈسٹریز کی ضرورتوں کو جانتے ہیں۔ پھر بھی ان کو ڈائرکٹرس اور سکریٹریز بنا کر رکھتے ہیں۔ جب انڈسٹریز کے بارے میں کوئی سوال انکے سامنے رکھا جاتا ہے تو وہ یہہ محسوس نہیں کرتے کہ انڈسٹریز کیا ہیں اور آندھرا پردیش میں انڈسٹریز کو کن چیزوں کی ضرورت ہے اور یہاں کونسے انڈسٹریز قائم ہو سکتے ہیں۔ وہ ڈپارٹمنٹ کے ہیڈ ہوتے ہوئے بھی دوسروں سے مشورہ کرنے کی کوشش کرتے ہیں۔ اس سے نتیجہ یہہ ہوتا ہے کہ ہماری پلاننگ میں دیر ہوتی ہے۔ اس میں شک نہیں کہ آندھرا پردیش میں بہت سی انڈسٹریز قائم کرنے والے ہیں۔ مگر انہیں قائم ہوتے ہوتے کافی عرصہ لگ جائیگا۔ جو سکنڈ فائیو ایر پلان میں ہیں وہ تھرڈ پلان میں اور تھرڈ پلان کی چوتھے پلان پیریڈ میں قائم ہونگی۔ مجھے تو ایسا محسوس ہوتا ہے۔ اسکی کیا وجہہ ہے۔ میرا خیال ہے کہ ہمیں جتنا کام جس ڈھنگ سے کرنا چاہئیے ہم ویسا نہیں کر رہے ہیں۔

دوسری بات یہہ ہے کہ ہمارے فینانس منسٹر صاحب نے اپنی بجٹ اسپیچ میں یہہ فرمایا کہ مزدوروں میں بیچینی پھیلی ہوتی ہے۔ کم از کم انہوں نے یہہ محسوس تو کیا کہ مزدوروں میں بیچینی ہے۔ اب یہہ دیکھئے کہ اس بیچینی کا کیا سبب ہے اور اس کے لئے حکومت کے پاس کیا پالیسی ہے۔ مین تو یہہ کہونگا کہ اس بارے میں گورنمنٹ کے سامنے کوئی پالیسی نہیں ہے۔ آپ جانتے ہیں کہ سرپور میں جو جھگڑا چل رہا ہے وہاں گورنمنٹ لا اینڈ آرڈر مینٹین کرنے کے نام پر پولس بھیجتی ہے ان پولیس والوں کی تنخواہ پر ماہانہ ۲۵—۳۰ ہزار روپیہ خرچ ہوتے ہیں۔ اس طرح گورنمنٹ کا لاکھوں روپیہ خرچ ہو رہا ہے۔ یہہ ایک معمولی مسئلہ تھا جو سرپور کے برلا کے نمائندوں اور مزدوروں کے نمائندوں کو بٹھا کر حکومت طئے کر سکتی تھی۔ اسکی بجائے لا اینڈ آرڈر کے نام پر لاکھوں روپیہ بے ضرورت صرف کیا گیا۔ یہہ برلا کی جیب سے نہیں گیا ہماری جیب سے جا رہا ہے۔ اسی لئے مین یہہ کہونگا کہ مزدوروں کے مسئلے کو حل کرنے کیلئے گورنمنٹ کے پاس کوئی پالیسی نہیں ہے۔ گورنمنٹ یہہ کہتی ہے کہ ہم لا اینڈ آرڈر رکھتے ہیں۔ آپ گڑبڑ کرتے ہیں تو آپ کو پکڑتے ہیں اور مینجمنٹ گڑبڑ کرے تو مینجمنٹ کو پکڑتے ہیں۔ ہماری حکومت پکڑم دھکڑم کرنے کیلئے

نہیں ہے۔ بلکہ اسکو لوگوں کی صحیح مشکلات کو حل کرنے کے بارے میں سوچنا چاہئیے۔ ہمارے چیف منسٹر صاحب نے اخبارات میں ایک بیان دیا ہے کہ تیں سال کا انڈسٹریل ٹروس ہونا چاہئیے۔ میں اسکو ویلکم کرتا ہوں۔ مگر اس کے لئے حکومت کی مشنری کیا کر رہی ہے۔ ہم اسکو اخبارات میں تو پڑھتے ہیں۔ جب تک کہ اسے عملی جامہ نہ پہنایا یہہ مسئلہ حل ہونے والا نہیں ہے۔ ہمارے چیف منسٹر صاحب لیبر منسٹر بھی رہ چکے ہیں۔ ان کو معلوم ہے کہ مزدوروں میں بیچینی ہے۔ اسکو دور کرنے کے لئے مزدوروں کے نمائندوں اور کارخانہ داروں کے نمائندوں کی ایک میٹنگ بلائی جانی چاہئیے۔ انکی کیا مشکلات ہیں انکو دور کرنے کی کوشش کرنی چاہئیے۔

ساتھہ ہی ساتھہ مجھے یہہ بھی کہنا ہے کہ جو انڈسٹریز بند ہیں انکا مسئلہ بھی حل ہونا ہے۔ پچھلی حیدرآباد کی حکومت میں مل مالکوں کو من مانے پیسہ دیکر پالا گیا۔ اور جو انڈسٹریز بند ہو گئی ہیں ان کا آج تک کوئی فیصلہ نہیں کیا گیا۔ تاج گلاس فیکٹری کو دیکھہ لیجئے۔ آج پانچ سال ہو رہے ہیں۔ پانچ سال سے ہماری حکومت یہہ کہتی ہے کہ ہم اسکو لکویڈیشن (liquidation) میں لے جارہے ہیں۔ پانچ سال سے وہاں مزدور بھوکے مر رہے ہیں۔ ہم بار بار منسٹر صاحب کو تاج گلاس فیکٹری کا مسئلہ حل کرنے کیلئے توجہہ دلاتے ہیں۔ لیکن آج تک وہ مسئلہ حل نہیں ہوا۔ کئی انڈسٹریز ایسی ہیں جنکے بارے میں آفیسرس سے کوئی آمید نہیں رکھی جا سکتی۔ کیونکہ آفیسرس اس میں کوئی دلچسپی ہی نہیں لیتے۔ میں یہہ ضرور کہونگا کہ ڈسٹرکٹ آفیسرس کچھہ دمہ داری لیتے ہیں کیونکہ انہیں ڈسٹرکٹ میں رہنا ہوتا ہے۔ لیکن جب ہم یہاں سیکرٹریٹ میں جاتے ہیں تو ایسا معلوم ہوتا ہے کہ ہم دلی کی سیکرٹریٹ میں پھر رہے ہیں۔ اب بھی وہی تاناشاہی چل رہی ہے۔ اس میں شک نہیں کہ ہم ایک ایڈوائیزری کمیٹی بناتے ہیں۔ اس کمیٹی کی طرف سے ہم کچھہ سجیشنس رکھتے ہیں۔ مگر آفیسرس صرف اپنے مقصد کے سجیشنس کو لاکر پاس کرالینے کی کوشش کرتے ہیں۔ ہم چاہتے ہیں کہ جو چھوٹی چھوٹی انڈسٹریز بند ہوگئی ہیں حکومت انکے بارے میں فوراً اپنی پالیسی بنائے کیونکہ یہہ بیروزگاری کو حل کرنے کا سوال ہے۔ بتایا گیا ہے کہ حکومت دس لاکھہ روپئے سے حیدرآباد اور سکندرآباد سٹیز کی بیروزگاری کو دور کرنے والی ہے۔ لیکن میں کہونگا کہ ۱۰ لاکھہ روپئے کی رقم اس مقصد کیلئے کافی نہیں ہے۔ پہلے سنا گیا تھا کہ اس مقصد کیلیے ایک کروڑ روپیہ رکھا جانے والا تھا۔ ایک کروڑ سے وہ دس لاکھہ ہو گیا۔ بیروزگاری کے مسئلے کو حل کرنے کے لئے سرکار کو کوئی ٹھوس قدم آٹھانا چاہئیے۔ اس کے لئے جب تک کافی انڈسٹریز قائم نہیں کرینگے جب تک بڑی بڑی اور چھوٹی

چھوٹی صنعتیں قائم نہیں ہونگی بیروزگاری کا مسئلہ حل ہونے والا نہیں ہے۔

ایک اور بات مجھے عرض کرنی ہے۔ کبھی کبھی مجھے افسوس ہوتا ہے کہ جو ٹی۔بی کے مریض ہیں یا جو ٹی۔بی کے افکاس رکھتے ہیں ان کو دواخانے میں اڈمیشن نہیں ملتا۔ اسکے لئے بھی بار بار ریپریزنٹیشن کرنا پڑتا ہے۔ آندھرا پردیش کی اتنی بڑی حکومت قائم کرنے کے بعد یہہ کہنا کہ ہمارے پاس ٹی۔بی کے مریضوں کو علاج کیلئے دواخانے میں جگہہ نہیں ہے تو یہہ افسوس کی بات ہے۔ کبھی ہم ان کے لئے سفارش بھی کرتے ہیں تو یہہ کہا جاتا ہے کہ کیا کریں ہمارے پاس ان کے لئے جگہہ نہیں ہے۔ اگر جگہہ نہیں ہے تو وہ آخر جائیں کہاں۔ بہت سے مریض علاج نہ ہونے سے مر جا رہے ہیں۔ یہہ جو ٹی۔بی کا مرض پھیل رہا ہے اس کو روکنے کے لئے بھی ہمیں علاج کا پورا پورا انتظام کرنا چاہئیے۔

مجھے یہہ بھی کہنا ہے کہ میڈیکل کالج میں اسٹوڈنٹس کو اڈمیشن نہیں ملتا۔ اڈمیشن میں کافی مشکلات ہیں۔ وہ اپنے گھر کا پیسہ خرچ کرکے آپ پاس کالج میں پڑھنا چاہتے ہیں۔ اور وہ ڈاکٹر یا انجینیر بننے کی کوشش کرتے ہیں۔ لیکن آپ کے پاس انکے لئے جگہہ نہیں ملتی۔ جب تک ہم ان اسٹوڈنٹس کے لئے اپنے پاس زیادہ سے زیادہ جگہہ فراہم نہ کریں ہم یہہ کیسے امید کر سکتے ہیں کہ ہم سوشلزم کے راستے پر جائینگے۔ سوشلزم صرف اسمبلی میں تقریر کرنے سے نہیں قائم ہوتا۔ بلکہ اس کے لئے ہمارے دیش میں زیادہ سے زیادہ انجینیرس ڈاکٹرس اور ٹیکنیکل لوگ پیدا کرنا چاہئیے۔ اگر ہم ایسے ٹکنیکل لوگ نہ پیدا کریں اور محض بھروسہ پر آگے بڑھتے جائیں تو اسکا نتیجہ یہہ ہوگا کہ ہم جو کام کرینگے وہ ٹھوس نہیں ہوگا۔ گورنمنٹ کے سامنے کوئی ٹھوس پروگرام ہونا چاہئیے۔

میں آپ کے سامنے پے کمیٹی کے تعلق سے بھی کچھہ عرض کرنا چاہتا ہوں۔ اس میں شک نہیں کہ سرکار نے دو کمیٹیز قائم کی ہیں۔ ایک ہمت راؤ کمیٹی اور دوسری پے کمیٹی۔ ہمت راؤ کمیٹی کی سفارشات قبول کرلئے جانے پر بھی کئی جگہہ مل مالکوں کی طرف سے ان پر عمل نہیں ہو رہا ہے۔ اس طرح جو پے کمیٹی بنی ہے اسکے ذریعہ گریڈس وغیرہ چینج کئے گئے اسی سے جہاں کچھہ لوگوں کو فائدہ ہوا بہت سے لوگوں کو نقصان بھی پہنچا ہے۔ اس میں شک نہیں کہ بہت سے لوگوں کو فائدہ پہنچا ہے لیکن بہت سے لوگ نقصان میں بھی ہیں۔ اس لئے سرکار کو اس پر دوبارہ غور کرنا چاہئیے۔ اور پے کمیٹی سے جن لوگوں کو نقصان ہوا ہے اور انہیں پرانے گریڈس سے بھی کم مل رہا ہے انکے بارے میں دوبارہ غور کرنا چاہئیے۔ میں آپ کے سامنے یہہ باتیں اس لئے رکھہ رہا ہوں کہ مجھے جنرل ڈسکشن میں موقع نہیں ملا۔

میں یہہ بھی کہونگا کہ منیمم ویجز کمیٹی (Miniumm Wages Committee) اور اگریکلچرل منیمم ویجز کمیٹی (Agricultural Minimum Wages Committee) نے رکمنڈیشنس کئے ہیں۔ لیکن گورنمنٹ نے آج تک اس کو پبلش نہیں کیا گیا ہے۔ میں نہیں سمجھتا کہ اس میں کیا دیر ہے۔ کیونکہ ہم لوگ آندھرا پردیش کا ٹور کرکے ایگریکلچرل لیبر کے بارے میں ایک رپورٹ تیار کئے تھے۔ میں چیف منسٹر صاحب سے درخواست کرتا ہوں کہ ایگریکلچرل لیبر منیمم ویجز کمیٹی کی سفارشات کو فوراً نافذ کروائیں۔ کیونکہ دوسرے اسٹیٹس مثلاً راجستھان دلی اور پنجاب میں ایگریکلچرل منیمم ویجز لاگو کئے گئے ہیں۔ پھر آندھرا پردیش گورنمنٹ ان کو کیوں روکتی ہے۔ اسکی وجہہ سے مزدوروں میں بیچینی پھیل رہی ہے۔

لیبر ڈپارٹمنٹ کی منسٹری کے بارے میں مجھے یہہ بھی کہنا ہے کہ نہ معلوم انڈسٹریل ٹرائیبونل کی کیا پالیسی ہے کہ وہاں کیسس کافی عرصہ تک ڈسائیڈ نہیں ہونے پاتے۔ ایک سال دو سال کے عرصہ کے بعد وہاں سے اوارڈ نکلتا ہے۔ پھر اس اوارڈ کو امپلمنٹ کرنے میں کئی دن لگ جاتے ہیں۔ یہہ کہا جاتا ہے کہ گورنمنٹ پرسویشن (pursuation) کی پالیسی رکھتی ہے۔ بیشک پرسویشن کیا جانا چاہئے۔ لیکن اسکی بھی حد ہوتی ہے۔ ہم نہیں چاہتے کہ مزدور بیزار ہو کر کوئی دوسرا راستہ اختیار کریں۔ ہم نہیں چاہتے کہ مزدور اجیٹیشن کے ذریعہ اپنے ڈیمانڈس کو حل کریں۔ مزدور جو پروڈکشن دیتے ہیں مزدور جو اپنا خون پسینہ ایک کرکے پیدا کرتے ہیں اسکا پرافٹ مینجمنٹ کو ملتا ہے۔ ہم چاہتے ہیں کہ وہ مزدوروں کو ملے۔ ایسی انڈسٹریز جہاں گورنمنٹ کے شیرز ۵۱ فیصد ہیں وہاں بھی مزدوروں کو بورڈ میں ریپرزنٹیشن نہیں ملتا۔ آپ آر۔ ٹی۔ ڈی۔ کو دیکھئے وہاں بھی مزدوروں کا نمائندہ نہیں ہے۔ سنگارینی کالریز میں نہیں ہے۔ شوگر فیکٹری میں بھی مزدوروں کا نمائندہ نہیں ہے۔ اس کی وجہہ کیا ہے۔ سرکار مزدوروں کے لئے پارٹیسی پیشن ان دی مینجمنٹ (participation in the management) کا قانون بناتی ہے تاکہ مزدوروں کو مینجمنٹ میں نمائندگی دیجائے۔ لیکن اس پر عمل نہیں ہوتا۔ اس سے مزدور بددل ہو جاتے ہیں۔ وہ یہہ سمجھتے ہیں کہ ہم محنت کرتے ہیں مگر انتظامی امور میں ہمارا کوئی دخل نہیں۔ سرکار کو یہہ سوچنا چاہئے کہ مزدوروں کو برابر نمائندگی ملے۔ آج خوش قسمتی سے ہماری بڑی بڑی انڈسٹریز میں سرکار کے ۵۱ فیصد شیرز ہیں۔ پھر بھی وہاں مزدوروں کو نمائندگی نہیں دی جاتی۔ ایسی صورت میں یہہ سمجھنا کہ مزدوروں میں ڈسپلن برقرار رہیگا، وہ زیادہ پروڈکشن دینگے یہہ کہاں تک

[illegible]

برلا جہاں بھی کارخانہ قائم کرتے ہیں اور انڈسٹریز چلاتے ہیں وہاں وہ بڑے ڈپارٹمینٹل ڈھنگ سے کام کرتے ہیں۔ ان انڈسٹریز میں باہر سے لوگوں کو لا کر رکھتے ہیں۔ ہم گورنمنٹ سے بار بار یہہ کہتے ہیں کہ باہر سے لوگ کیوں آتے ہیں یہاں کے لوگوں کو آپ کیوں موقع نہیں دیتے۔ یہاں راجستھان کے لوگوں کو لا کر کیوں کام لیا جاتا ہے۔ اس سے یہاں کے لوگوں میں بےچینی پیدا ہونا ضروری ہے۔ اوس انڈسٹری میں حکومت کے بھی اتنے شیرز ہونے کے باوجود برلا باہر سے لوگوں کو لا کر یہاں رکھتے ہیں۔ گورنمنٹ جب انہیں یہاں کارخانے کھولنے کی اجازت دیتی ہے تو اس وقت گورنمنٹ ان سے یہہ کہدینا چاہئے کہ آپ یہاں کارخانے کھولتے ہیں تو کھولئے۔ اس میں شک نہیں کہ برلا یہاں اتنے پیسہ لگا کر کارخانے کھولتے ہیں۔ ہم انہیں روکنے والے نہیں ہیں۔ مگر اس میں کافی پیسہ ہمارا ہوتا ہے۔ ساری چیزیں ہماری ہوتی ہیں مزدور ہمارے ہوتے ہیں۔ پھر اون پر باہر سے لوگوں کو لانے کی کیا ضرورت ہے۔ یہہ ٹھیک بات نہیں ہے۔ سرکار ان سے صاف صاف یہہ کہدینا چاہئے کہ یہاں کے کارخانوں میں یہیں کے لوگوں کو موقع ملنا چاہئے۔ اگر ایسا نہ ہو تو مزدوروں میں بےچینی ہوگی۔ آپ جانتے ہیں کہ آلوین۔ اسبسٹاس۔ سرپور اور سرسلک میں یہاں کے لوگ دس دس، بارہ بارہ، بیس بیس سال سے کام کر رہے ہیں لیکن ان پر راجستھان سے ایک آدمی کو لا کر بٹھا دیا جاتا ہے۔ اور اسکو ۵ـ۶ سو تنخواہ دی جاتی ہے۔ کوئی آدمی اس کو برداشت نہیں کرسکتا۔ وہاں جو اجیٹیشن چل رہا ہے آپ سمجھتے ہیں کہ آئی-این-ٹی-یو-سی- والوں کو ہمیشہ گڑبڑ کرنے کی عادت ہے۔ ایسا سوچنے سے کوئی مسئلہ حل ہونے والا نہیں ہے۔ دراصل جو مسئلہ ہے اس کو حل کرنے کی کوشش کیجائے۔ ہمارے چیف منسٹر صاحب ایک غریب طبقہ سے آئے ہوئے ہیں۔ سارے مزدور انکی طرف نظر لگائے ہوئے ہیں۔ مزدور طبقہ ان سے پہلے سے واقف ہے۔ ان کا یہہ فرض ہے کہ صحیح معنوں میں آندھرا پردیش میں مزدوروں کا راج لائیں۔ اور سرمایہ دار جو من مانی کرتے ہیں انہیں روکیں۔

مجھے تقریر کرنے کا جو موقع دیا گیا اس کے لئے میں جناب صدر صاحب کا شکریہ ادا کرتا ہوں۔

*శ్రీ యస్. కె. వి. కృష్ణావతారం (తాడేపల్లిగూడెం - జనరల్) : అధ్యక్షా, భారతదేశంలో గొప్ప పరిపాలనానుభవంగల వ్యక్తి, మేధావి, ప్రముఖ విద్యావేత్త, కేంద్ర మాజీ ఆర్థికమంత్రి అగు శ్రీ సి. డి. దేశ్‌ముఖ్‌గారు దేశములో

ఒక పెద్ద తుఫాన్‌ను లేవదీశారు కేంద్రప్రభుత్వములోను, రాష్ట్రాలలోను గల ఉన్నతోద్యోగులలోనే లంచగొండితనం వున్నదని వారు గట్టిగా చెబుతున్నారు. ఈ విషయమును విచారించేందుకుగాను ఒక ట్రిబ్యునల్‌ను appoint చేయవలసిందిగా ఆయన చాలా పట్టుబడుతున్నారు. Tribunal ను appoint చేసే విషయముతో నేను అంగీకరించలేకపోయినప్పటికి, భారతదేశంలో-కేంద్రములో గాని, రాష్ట్రాలలోగాని—ఉన్నతోద్యోగాలలోనే Judiciary లో కూడా లంచగొండితనమున్నదని యిటువంటి ప్రముఖవ్యక్తి చెబుతున్నప్పుడు దీనిపై గట్టి చర్యలు గైకొనకపోయినచో ప్రభుత్వం చేయు సంస్కరణలవలన సామాన్య ప్రజానీకమునకు అందవలసిన ఫలితములు అందవని చెబుతున్నాను కాబట్టి, యీ విషయములో రాష్ట్రప్రభుత్వం గట్టి ప్రయత్నం చేయవలయునని ప్రత్యేకంగా కోరుతున్నాను. ఈనాడు మనం ప్రణాళికలకొరకు కోటానుకోట్ల రూపాయిలు ఖర్చుపెడుతున్నాము. ఇంత ఎక్కువడబ్బు ఖర్చుపెడుతున్న యీ సమయములోనే లంచగొండితనమును నివారించేందుకు వెనువెంటనే చర్యలు తీసికొనవలయునని ప్రభుత్వమునకు విజ్ఞప్తి చేయుచున్నాను. ఆర్థిక మంత్రిగారు బడ్జెటుచర్చకు సమాధానమిస్తూ Directorate of anti-corruption ను స్థాపిస్తామని చెప్పారు. ఇంతకుముందు ముఖ్యమంత్రిగారు నాకు యీ విషయం చెప్పారు అది చాలా మంచివిషయము. అదేకాక, prohibition ను Police Department నుండి తప్పించవలసిందిగా నేను బడ్జెటుపై చర్చలో చెప్పినప్పుడు ప్రభుత్వం వెంటనే ఆ సూచనను అంగీకరించినందుకు, ప్రజాప్రతినిధుల అభిప్రాయానికి ప్రభుత్వం చాలా responsive గా వున్నందుకు అభినందనలు తెలుపుతున్నాను

ఇక—మంత్రుల ప్రయాణాల గురించి చెప్పవలసి యున్నది. నూతన మంత్రివర్గం ఏర్పడినది. ఇంతకుముందు 'పరిపాలనానుభవం' లేనివారు మంత్రివర్గంలో వున్నారు. అయితే యింతకుముందు 'పరిపాలనానుభవం' గలవారు కూడా ప్రశ్నల సమయములో ఎంతో కంగారుపడడం జరుగుతున్నది. నిజానికి question-hour మంత్రులకు examination అన్నమాట.

ప్రశ్నల కాలంలో మంత్రులిచ్చే సమాధానాలనుబట్టి మంత్రులకు వారి subject ఎంతవరకు తెలుసో, ఎంతవరకు study చేశారో అనేది ఈ సభ్యులకే గాక, బయటి ప్రజలకు కూడ తెలుస్తూఉంటుంది. అసలు యీ మంత్రులు budget పై చర్చలు జరిగే సమయంలో పర్యటనలకు ఎందుకు వెళ్ళాలి? ముఖ్యమైన budget వంటివి చర్చించబడేటప్పుడు మంత్రులందరూ House లో తప్పనిసరిగాఉండాలి. ఇక్కడ గౌ. సభ్యులు ఎన్నెన్నో విషయాలు చెబుతారు. అవి అనుభవాలనుబట్టి చెబుతారు. అనుభవాలనుబట్టి సభ్యులు చెప్పేటప్పుడు

మంత్రులు ఇక్కడ ఉండకపోతే వారు ఏ విధంగా కూడ అనుభవాన్ని సంపాదించలేరు మంత్రిగా ఉండి అధికారాన్ని చెలాయించవచ్చు కాని administrative experience, ability సంపాదించగలగాలంటే మాత్రం అసెంబ్లీ సెషన్సు జరిగేటప్పుడు మంత్రులు అంతా ఇక్కడ ఉండాలి ఈ విషయాన్ని ముఖ్యమంత్రిగారు గమనించి, తోటి మంత్రులతో చెప్పి సమావేశాలు జరిగేటప్పుడు మంత్రులందరూ కూడ House లో ఉండే ఏర్పాటు చేస్తారని ఆశిస్తున్నాను. అంతే కాదు, మంత్రుల పర్యటనల గురించి నేను రెండుమూడుదఫాలు చెప్పాను అవి regulated గా ఉండాలి, purposeful గా ఉండాలి. ఒకమంత్రి ఒక జిల్లాకు పర్యటనకు వెళ్ళినప్పుడు ఆ జిల్లాలో ఉన్న శాసనసభ్యులతోను, ప్రజాహిత కార్యాలతో సంబంధమున్న ప్రముఖులతోను మాట్లాడి, వారి శాఖకు సంబంధించిన ఉద్యోగులందరితోను చర్చించినట్లయితే ప్రజలకు చాల మంచిమంచి పనులు చేయవచ్చు. క్లిష్టసమస్యలు కూడ ఉంటాయి. అప్పటికప్పుడు orders pass చేయడం కష్టం వెంటనే ఆర్డరు లివ్వమని నేను చెప్పడంలేదు. కాని మంత్రులు జిల్లాలకు వెళ్ళినప్పుడు జటిల సమస్యలను గురించి తెల్సుకొని, అధికారులతో చర్చించి ఆ సమస్యలను పరిష్కరించవచ్చునని నేను మనవి చేస్తున్నాను.

శాసనసభ సమావేశాలుజరిగే రోజులలో శాసనసభ్యులందరూ హాజరయితే చాల విషయాలను తెల్సుకోడానికి అవకాశం ఉంటుంది సమావేశాలు జరిగేటప్పుడు సభ్యులు కూడ తప్పకుండా హాజరవడం చాల అవసరమని చెబుతున్నాను. పార్లమెంటులో కూడ యీ సమస్య ఉత్పన్నమైనది అందుకు తగిన కట్టుబాట్లు పెట్టవలసి ఉంటుందని లోకసభ స్పీకరుగారైన శ్రీ అనంతశయనం అయ్యంగారు 1. 2 సార్లు చెప్పడం జరిగింది. ఇక్కడ మన స్పీకరుగారు అలాంటి కట్టుబాట్లు పెట్టకుండా మనంతట మనమే సమావేశాలు జరిగేటప్పుడు హాజరయితే బాగుంటుంది సమావేశాలకు హాజరయితే వివిధ విషయాలపై ఎక్కువ విజ్ఞానం సంపాదించుకోడానికి వీలు కలుగుతుంది. అంతేగాక, సభ గౌరవాన్ని కూడ పెంపొందించగలుగుతాము బీహారు, ఒరిస్సా, బెంగాల్, యు. పి., బొంబాయి అసెంబ్లీలలో అనేక గందరగోళాలు జరుగుతున్నట్లు మనం పత్రికలలో చూస్తున్నాము. మన అసెంబ్లీలో అలాంటి గొడవలు ఏమీ లేకుండా సామరస్య పూర్వకంగా వ్యవహారాలు సాగుతున్నాయి. మన debates లో కూడ రానురాను level (standard) పెరుగుతోంది. ఇది చాల సంతోషించవలసిన విషయం. మనలను మనమే అభినందించుకొనవలసియున్నది. వయోవృద్ధులు, త్యాగమూర్తులు అయిన మన స్పీకరుగారు దీనికి బాధ్యులు. వారి personality వలనే మనం అభివృద్ధిని సమకూర్చుకోగలుగుతున్నామని చెబుతున్నాను.

Administration లో delay ఉంటున్నది. ఈమధ్యన శ్రీ బూర్గుల రామకృష్ణారావుగారు కేరళలో ప్రసంగిస్తూ పరిపాలనలో ఆలస్యాలను తగ్గించడానికి direct గా ఒక departmental head మరొక departmental head తో telephone మీద మాట్లాడినట్లయితే సాధ్యపడుతుందని చెప్పారు. కాగితాలు ఒకరిదగ్గరనుంచి మరొక ఆఫీసరుకు వెళ్ళడంకంటె telephone use చేసినట్లయితే త్వరగా తేలుతుంది అన్నారు జిల్లాలలో ఆఫీసరులంతా కూడ సాయంకాలం వేళ గంటలకొలదీ క్లబ్బులలో కాలం గడుపుతాయి కాని, ఒక ఆఫీసరు తనవద్ద ఎన్నాళ్ళనుంచో pending గా ఉన్న జటిల సమస్యను గురించి దానికి సంబంధించి, ప్రత్యక్షంగా ఉన్న ఇంకో ఆఫీసరుతో మాట్లాడడు అది false prestige గా వారు భావించి సమస్యలను తీసుకొని కలిసి ఆలోచించడంలేదు. అలాంటి సమస్య ఉన్నప్పుడు ఒక డిపార్టుమెంటు యొక్క పై అధికారి ఇంకొక డిపార్టుమెంటు యొక్క పై అధికారితో మాట్లాడడం అవసరం వీరు direct గా వెళ్ళి గాని, phone మీద గాని మాట్లాడుకున్నట్లయితే ఎన్నో సమస్యలు త్వరితగతిని పరిష్కారం కావడం సాధ్యపడుతుందని నేను మనవిచేస్తున్నాను.

ఇక న్యాయశాఖ నిర్వహణ గురించి కొంత చెప్పవలసియున్నది. Courts ఉన్నాయి. Court fee చాల prohibitive గా ఉన్నది. సామాన్య ప్రజలు కోర్టులకు వెళ్ళి న్యాయాన్ని చేకూర్చుకోడానికి యీ Court fee ఒక barrier గా ఉన్నదని శ్రీ ఎక్బోటేగారు చెప్పారు వారి అభిప్రాయంతో నేను పూర్తిగా ఏకీభవిస్తున్నాను Court fee చాల heavy గా ఉన్నది. చాల prohibitive గా ఉన్నది. లోగడ market value ను బట్టి (valuation) అంచనాలు వేసేపద్ధతి ఉండేది. ప్రస్తుతం ధరలు ఎన్నో రెట్లు పెరిగిపోయాయి. అందువల్ల చాలమంది సామాన్యులు, బీదవారు కోర్టులకు పోయి న్యాయాన్ని పొందలేకుండాఉన్నారు. కాబట్టి కోర్టుఫీజులను తగ్గించడానికి ప్రభుత్వం ఆలోచిస్తే బాగుంటుంది. దీని వలన అదనపు రెవిన్యూ వస్తోందని శ్రీ ఎక్బోటేగారు నిన్న statistics చూచి చెప్పారు. ఇలాంటి పరిస్థితులలో కోర్టు ఫీజులు తగ్గించవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉన్నది. ఎట్టి హక్కులేని ఒకవ్యక్తి కాళీగా ఉన్న భూమిలోనో, ఇంట్లోనో ప్రవేశించి 'ఇది నాది' అని కదలకుండా కూర్చుంటే దానికి కి మార్కెటు వాల్యూ మీద half of the market value మీద court fees కట్టుకోవలసివస్తోంది. పూర్వం injunction కు suit దాఖలు చేయాలంటే 1-2-0 తో దాఖలుచేసుకొనే అవకాశం ఉండేది. కాబట్టి ఇప్పుడు ఒకసారి కోర్టుఫీజు అక్టును తిరిగి విమర్శనచేసి ఫీజులను తగ్గించినట్లయితే సామాన్య మానవులకు న్యాయం పొందే అవకాశం కలుగుతుందని నేను విజ్ఞప్తిచేస్తున్నాను.

ఇక Additional Sessions Judges విషయం ఉన్నది మొదటిలో administration of justice కోసం First Class Masistrates, District Magistrates ఉండేవారు, కాని separation of Judiciary from the executive అనేదివచ్చినతరువాత ఈపద్ధతిని మార్చి Additional District and Sessions Judges అని నియమిస్తున్నారు. ఆంధ్రలో ప్రతిజిల్లాకు కూడ పలుగురు Additional District and Sessions Judges వేరుగా Public Prosecutor వేరే ఉన్నారు. ఈ Additional District and Sessions Judges కు ఏమీపని లేదు పనిలేకుండా వారు ఊరికే కూర్చోవలసి వస్తోంది. ఈనాటి పరిస్థితులలో money lending నోటులమీద జరుగుతోంది. Monetory transactions అన్నీకూడ విశాల సహకార పరపతి సంఘాలు, State Bank, Reserve Bank, Rural Banks మున్నగు సంస్థలద్వారా జరుగుతున్నాయి. Marketలో money lending తగ్గిపోయినది ఇట్టి పరిస్థితులలో Court fees prohibitive గా ఉండడంవలన కోర్టులకు ఎవ్వరూ వెళ్ళలేకపోతున్నారు. Sub-Judge cadre లో 600 రూపాయల జీతంలో ఉండేవారిని Additional District and Sessions Judges గా చేసి వేయి రూపాయలవరకు జీతాన్ని పెంచి అనవసరంగా cadre ను కూడ ఎక్కువ చేయడం జరిగింది. మద్రాసులో మాత్రం యీ system ను adopt చేయలేదు Old system క్రిందనే అక్కడ District Magistrates, First Class Magistrates ఉంటున్నారు. కాబట్టి దీనిని సంస్కరించవలసిన అవసరం ఉన్నదని మనవి చేస్తున్నాను.

'Legal aid to the poor' అనే విషయం ప్రశ్నోత్తరావళిలో వచ్చింది. ఇది ఆంధ్ర ప్రాంతంలో సమకూడేటట్లు చేయవలసినదిగా నేను విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను.

Reorganization of the Police force గురించి కొంత చెప్పవలసి ఉంది. బీహారు, మైసూరు రాష్ట్రాలలో reorganize చేయాలని ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. Police force లో double dealing, corruption, inefficiency బాగా పెరిగిపోతున్నాయి ఇలాంటి Police force ను reorganize చేయడానికి అందుకు తగిన suggestions ఇవ్వడానికి ప్రత్యేకమైన కమిటీని ఏర్పాటుచేయవలసిఉన్నది. Police force యొక్క organization, set up, pay and allowances, procedure— వీటన్నింటిలోను చాలా మార్పు తీసుకొనిరావలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ప్రస్తుతంలో క్రిమినల్ న్యాయ నిర్వహణలో చాలా అక్రమాలు జరుగుతున్నాయి. Police investigation ఎంతమాత్రం కూడా బాగుండలేదు. Investigation లో చాలా లోపాలున్నాయి. ఈ లోపాలన్నింటిని సవరించే నిమిత్తం పోలీసు డిపార్టు

మెంటులో efficiency బాగా పెరిగే నిమిత్తం entire police force re-organization విషయం ఆలోచించవలసిందిగా ప్రభుత్వానికి నేను విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాను Court Fees Act లో deductions and remissions అని కొన్ని సందర్భాలలో ఉన్నవి ప్రజలు కొన్ని డిపార్టుమెంటులకు పెట్టుకునే అర్జీలపై కోర్టుఫీజు అవసరంలేదని ఉన్నప్పటికికూడా పోలీసు అధికారులకు పెట్టుకునే దరఖాస్తులమీదకూడా కోర్టుఫీజుస్టాంపులు అంటించాలనేది చాలా శోచనీయమైన విషయం వెనుకటి సెషన్‌లో question hour లో ఈవిషయం ఉదయించినపుడు నేను గట్టిగావాదించాను. స్వర్గీయ కళా వెంకట్రావుగారు ఎక్కడో స్టాంపు యాక్టులో ఉన్నది, మరొక యాక్టులో ఉన్నదని అన్నపుడు కోర్టుఫీజు యాక్టులో వున్న reductions and remissions అనే అధ్యాయాన్ని తీసి పోలీసు వారికి పెట్టుకునే పిటిషన్లకు కోర్టు ఫీజు అవసరంలేదని వారికి నిరూపించాను శాంతి భద్రతల రక్షణ పోలీసువారిమీద ఉన్నది. పోలీసువారికి పెట్టుకునే అప్లికేషన్ల మీద కోర్టు ఫీజు అడగడం చాలా అన్యాయం. నిజానికి ముఖ్యమంత్రిగావున్న సంజీవయ్యగారు statute ప్రకారం ఏ reliefs కావాలని అప్లికేషన్ పెట్టుకుంటే కోర్టు ఫీజు కట్టాలని ఉన్నదో అట్టి సందర్భాలలో తప్ప statutory అవసరంలేనపుడు ప్రజలు ప్రభుత్వానికి పెట్టుకునే అన్ని పిటిషన్లమీద కోర్టు ఫీజును తీసివేయాలని కోరుతున్నాను. రాజ్యాంగ చట్టం ప్రతి వ్యక్తికి సమానత్వాన్ని ఇచ్చింది— జాతి, మత, వర్గ తారతమ్యం లేకుండా సమానత్వాన్ని ఇచ్చింది, అలాంటి పరిస్థితులలో ఒక రాష్ట్రానికి ముఖ్యమంత్రిగా హరిజనుడైన సంజీవయ్యగారు రావడం రాజ్యాంగ చట్టంలోని ప్రొవిజన్సు అమలుకు నిదర్శనమని చెబుతూ ఈ అవకాశాన్ని ఇచ్చిన అధ్యక్షులవారికి నా కృతజ్ఞత తెలుపుతున్నాను

*శ్రీ బి. అప్పలస్వామి (అమలాపురం-రిజర్వుడ్) : అధ్యక్షా, ఆంధ్రప్రదేశ్ బడ్జెటు సమావేశ సందర్భంలో ఈ సంవత్సరం ఒకటి చెప్పవలసి ఉంది మన స్పీకరుగారికి పద్మభూషణ్ బిరుదం. సంజీవరెడ్డిగారికి అఖిలభారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షపదవి, ఒక హరిజనునికి ఆంధ్రప్రదేశ్ ముఖ్యమంత్రి పదవి లభించిన ఈ సమయంలో— బడ్జెటు సందర్భంలో మాట్లాడే అవకాశం కలిగినందుకు సంతోషిస్తున్నాను.

శ్రీ బి. రామకృష్ణారెడ్డి (కావలి) : మైకుముందు మాట్లాడండి, లేకపోతే మాకు వినబడడంలేదు.

*శ్రీమతి ఎ. కమలాదేవి (ఆలేరు) : కరెంటు లేదుకాబట్టి మైకులు పని చేయడంలేదు. వ్రాసుకునేవారికి కష్టంగా ఉంటుంది కాబట్టి ముందుకువచ్చి మాట్లాడండి.

శ్రీమతి సి. అమ్మన్నరాజా (ఆత్తిలి) కరెంటు వచ్చేవరకు వాయిదా వేస్తే బాగుంటుంది.

టెంపొరరీ ఛైర్‌మన్ (శ్రీ పి. నరసింగరావు). కరెంటు వచ్చేవరకూ -10 నిముషాలు- అడ్జర్న్ అవుదాము.

(The House adjourned till Fifty Minutes past Eleven of the clock).

The House re-assembled at Fifty Minutes Past Eleven of the Clock.

(Sri P. Narasinga Rao in the Chair)

*శ్రీ బి అప్పలస్వామి. అధ్యక్షా, ఈ బడ్జెటు సమావేశముతో ఆంధ్ర ప్రదేశ్ పరిపాలనలో ఒక నూతనశకము ఏర్పడినదని చెప్పకతప్పదు ఆంధ్రప్రదేశ్ నుంచి శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారు అఖిలభారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు అవడము మన స్పీకరుగారు పద్మభూషణ బిరుదాంకితము పొందడము ఒక హరిజనుడు ముఖ్యమంత్రిపదవి స్వీకరించడము ఒక నూతన శకమునకు చిహ్నములని చెప్పక తప్పదు. అయితే బడ్జెటుమాత్రము యథాతథముగా లాంఛనప్రాయముగా ప్రతిసంవత్సరం తయారుచేసే బడ్జెట్టేగాని ఇందులో ఏమీ క్రొత్తదనము కనపడడములేదు బడ్జెటును విమర్శించుటకుగాని, దానిని మెచ్చుకొనుటకుగాని నాకు శక్తిలేదు. ఎందుచేతనంటే అందులో ఉండే మంచిచెడ్డలను గ్రహించడము చాలాకష్టము. 1952వ సంవత్సరమునుంచీ నేను శాసనసభ్యునిగా ఉంటున్నాను. ఈ బడ్జెటు యథాప్రకారముగా అంకెలగారడే తప్పితే అందులోని మంచి చెడ్డలను తెలుసుకునేశక్తి ఇంకా నాకు కలుగలేదు. బడ్జెటుఅంటే సాధారణముగా ఒక సంసారి ఖర్చుపెట్టుకునే ఖర్చు సంపాదించే ఆర్జనతో కూడుకున్నట్లుగనే ఆంధ్రప్రదేశ్ బడ్జెటుకూడా అంతేననుకుంటాను అందువల్ల సంసారి ఖర్చుపెట్టుకునే ఖర్చు, సంపాదించే సంపాదన ఎంత న్యాయముగా, మర్యాదగా, పొదుపుగా ఖర్చుపెట్టుకుంటాడో మన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము ఆరకముగా ఉండాలని అనుకుంటాను. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వము వచ్చినతరువాత చాల విషయములలో అభివృద్ధి చెందినమాట వాస్తవమే, అభివృద్ధి చెందుతుంది; చెందాలి. అయితే కష్టపడేవారి కష్టాలలో, సుఖపడేవారి సుఖాలలో ఏమయినా మార్పువచ్చిందా అంటే ఆమార్పు నాకేమీ కనబడడములేదు. ఒకవిషయం చెప్పాలి. పంట పండించే రైతుల శ్రేయస్సును అభిలషిస్తున్నట్లుగానే వ్యవసాయ కూలీల ఎడలను, కార్మికులకు యజమానులకు మధ్యగల తారతమ్యమును చూపిస్తున్నదా అంటే అది నాకు కనపడడంలేదు. ఆంధ్రరాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత అనేక విషయములలో ముందడుగు వేస్తున్నామని అనుకుంటున్నాము.

హరిజనులను వెనుకబడిన కులములవారిని అభివృద్ధిచేయడానికి వారి అవసరాలు తీర్చడానికి ఆంధ్రప్రదేశ ప్రభుత్వము కొన్నిలక్షల రూపాయలు ప్రతిసంవత్సరం ఖర్చుపెడుతున్నారు అయితే బడ్జెటులో హరిజనుల అభివృద్ధికోసం ఖర్చుబెట్ట దలచిన డబ్బు ఎంతవరకు సరిపోతుందని ఆలోచించవచ్చు, ఈ సందర్భములో ఒక సలహా యివ్వదలచాను ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వమువారు ఒక నాటకరంగం-ఒక నాట్యశాల, ఒక స్టేడియం కావాలనే అభిప్రాయముతో ఉన్నారు అది చేయవలసిన విధానమే. కాని దానికి ప్రభుత్వపు బడ్జెటులోనుండి ఖర్చుపెట్ట నవసరము లేకుండా వేరే సేకరించాలనే అభిప్రాయం ప్రభుత్వానికి కలగాలి. ఒక **Stadium** కట్టడానికి 10 లక్షలు ఖర్చుపెట్టవలెనని అందులో 5 లక్షలు ప్రస్తుతం శాంక్షను చేసినది. ఫతేమైదాన్ ప్రక్కనున్న పూరిగుడిసెలలోనున్న బీదవారిసంగతి ప్రభుత్వము ఎంతవరకు ఆలోచిస్తుంది ? వారు కట్టాలనిఅనుకున్న **Stadium** లో మంచి ఆటగాళ్ళు ఐశ్వర్యవంతుల బిడ్డలు ఆడుతున్నారు, వారిని ప్రోత్సహించి యాచించి స్టేడియముకొరకు డబ్బు సంపాదించవచ్చు. దానికి బడ్జెటులో కేటాయించిన 5 లక్షల రూపాయలు పేదవారికి ఖర్చుపెట్టడానికి అవకాశం కలుగుతుంది. ప్రతి జిల్లాలోను నాటకశాల, నాట్యశాల కట్టడానికి ఏ అంజలీదేవిగారివంటి నాట్యతారనో అర్థించి ఆమెనేత ప్రచారం చేయించితే తప్పకుండా ఆమెద్వారా సహాయము లభిస్తుంది ఆవిధముగా చేసి స్టేడియముకు, నాటకశాలకు డబ్బు సంపాదించవచ్చును బడ్జెటులో కేటాయించిన అయిదు లక్షలు పేద ప్రజానీకమునకు ఖర్చుపెడితే బాగుంటుంది, హరిజనాభివృద్ధి కోసము జరిగిన కృషినిగురించి శాసనసభలో చెబుతూఉంటారు. వాస్తవమే, శ్రీ సంజీవయ్యగారు ముఖ్యమంత్రి అయ్యారు. శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారు అఖిలభారత కాంగ్రెసు అధ్యక్షులయ్యారు. హరిజనాభివృద్ధికి వారు చేసేది ఏమీ కనబడడము లేదు. హరిజనుల గురించి శాసనసభలో వేస్తున్న ప్రశ్నలకు వచ్చే సమాధాన ములను చూస్తే ప్రభుత్వమువారు ప్రసాదించిన **communal G.O.** ప్రకార మైనా హరిజన ఉద్యోగులు ఎవరైనా ఉన్నారా అనుకుంటే ఏ ఉద్యోగులు కనబడడంలేదు తగినవారు కనపడడంలేదు అంటున్నారు. తూర్పుగోదావరి జిల్లాలో బి. య్యేలు. ఎం. య్యేలు, పాసైన హరిజనులు నిరుద్యోగముతో బాధపడుతున్నవారు వందలకొలది ఉన్నారు, అని చెప్పక తప్పదు. ఒక హరిజ నుడు ముఖ్యమంత్రి అయ్యాడు కనుక హరిజనాభివృద్ధి అయినదని చాలమంది స్నేహితులు అంటున్నారు ఒక హరిజనుడు ముఖ్యమంత్రి అయినంత మాత్రాన కొంతమంది హరిజనులు శాసనసభ్యులు అయినంత మాత్రాన హరిజనాభివృద్ధి చెందినది అనడం పర్వాకల్ల. ముఖ్యమంత్రిగారు సెలవిచ్చినట్లు, నేను అనేకమార్లు చెప్పినట్లు హరిజనాభివృద్ధి చెందాలంటే హరిజనేతరులైన సవర్ణ హిందువులు హరిజనులు హిందూశరీరములో ఒక అంగమని గుర్తించి ఒక అంగము కుళ్ళ

బెట్టుకుంటే శరీరమునకే నష్టమని గుర్తించి త్రికరణశుద్ధిగా ఆత్మపరీక్ష చేసుకుని హరిజనాభివృద్ధికి తలబెడితేనే జరుగుతుంది అంతేగాని ఊరికే శాసనాలవల్లనూ, కోట్లకొలది డబ్బు ఖర్చుచేయడంవల్లనూ హరిజనాభివృద్ధి జరుగదు. పరీక్షపాసై విద్యలో ఉత్తీర్ణులైన హరిజనులకు ఉద్యోగములు యిస్తే ఆర్థికంగా తమ కుటుంబాన్ని పోషించుకోగలుగుతారు ఉన్న కమ్యూనల్ జి. వో నైనా సక్రమంగా అమలు చేయాలి. లేకపోతే హరిజనులు అభివృద్ధి చెందుతారనేది సర్వకల్ల. అలాగే ఒక జాతి అభివృద్ధి చెందాలంటే ఒక ప్రాంతం అభివృద్ధి చెందాలంటే అది ప్రాంతీయ అభిమానం అని చెప్పడం న్యాయంకాదు. తూర్పు గోదావరి జిల్లా, అందులోనూ నా నియోజకవర్గమైన అమలాపురం ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోని ప్రజలందరికి ధాన్యాగారమని చెప్పాలి. గోదావరికి కాటన్‌దొరగారు కట్టించిన ఆనకట్ట తప్పితే ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం అభివృద్ధి చేసిందని చెప్పడానికి అవకాశములేదు గోదావరిపై ప్రాజెక్టులు కట్టి గోదావరి నీటిని సక్రమంగా వినియోగించుకుంటే ఎన్నో రాయలసీమలకే కాకుండా యావద్భారత దేశమునకు ధాన్యమును సరఫరా చేయవచ్చును. గోదావరి వరదల సమయములో **Central Delta** సర్వనాశనం అయిపోతుందని గోదావరికి కరకట్ట పెంచుమనినా తలుపులు ఎత్తవలెననినా "అభివృద్ధి చెంది మహోన్నతమైన స్థితిలో ఉండి, కొబ్బరి తోటలు, పనసతోటలు, మామిడితోటలు గల గోదావరి జిల్లాకు ఇంకా కావాలని కోరడంలో స్వార్థం ఉంది" అని చెప్పడం న్యాయంకాదు. అభివృద్ధి చెందుతున్న ప్రదేశాన్ని అభివృద్ధి చేసుకోవడం, పంటపండే ప్రదేశానికి సౌకర్యములు చేసినట్లయితే పంట పండించుతారు. రాయలసీమలో రాళ్లకు ఎన్ని కాలువలు త్రవ్వినా పండేస్థితిలోలేదు. రాయలసీమకు సహాయము చేయవద్దని నా అభిప్రాయము కాదు. తప్పకుండా సహాయము చేయవలసినదే. ఎక్కడైతే నీరు పడుతుందో అక్కడ చెరువులు త్రవ్వవలసినదే. గోదావరికి కరకట్ట కట్టి వరద రాకుండా చేసి, ఆనకట్ట తలుపులు ఎత్తితే గోదావరి జిల్లా అఖండ భారతదేశానికి ధాన్యమును సరఫరా చేయగలదని మనవి చేస్తున్నాను. దానిని కాటన్ దొరగారు చేశారు. దానిని మనము **improve** చేసుకోవాలి. కాని అలాగ చేయడములేదు. దేశములో మానవజాతి నశించి పోతోంది అనుకొంటే వారిని ఉద్ధరించాలి. వేదికమీదనుంచి ఉపన్యాసము లివ్వడము తప్పితే ఏమీ కనపడ్డంలేదు నెహ్రూగారి లగాయతు అప్పలస్వామి వరకు ఏనాటినుంచో అంటరానితనము పోవాలి. అస్పృశ్యతను నిర్మూలించాలి. హరిజనులు అభివృద్ధి చెందాలి అని చెపుతున్నాము. ఎంతవరకు హరిజనాభివృద్ధికి ప్రయత్నముచేశామని అంతా హృదయాలను పరిశీలించి చూసుకోండి, హరిజనులు పడుతున్న ఇక్కట్లను గురించి ఆలోచించండి. ప్రభుత్వ మేమి చేయగలదు? అంటరానితనమును పాటించినవారికి రు. 500-లు

జరిమానా అని శాసనము వుంది. పోలీసువారు prohibition విషయములో కేసులు పెడుతున్నామని అంటున్నారు. అంటరానితనాన్ని నిర్మూలించుట కొరకు పెట్టిన శాసనాన్ని ఎంతవరకు పోలీసువారు ఆచరించారు. ఎన్ని కేసులు పెట్టారు అని చూస్తే సున్న అని తెలుస్తుంది. పోలీసువారు గాని, శాసనములు గాని ఈ అంటరానితనాన్ని నిర్మూలించి, జాతిని అభివృద్ధిపరచడానికి పనికిరావని చెప్పగలను. వట్టి కాగితాల మీదనే వుంటాయి జాతి నాశనమైపోతోందని తెలుసుకొని, హృదయ పరివర్తన పొంది ఆచరణలో పెట్టుట అవసరము ఇక విద్యా, వైద్య విషయాలు చూడండి విద్యా విషయములో చాలమంది హరిజనులకి scholarships ఇస్తున్నారు అవి సకాలములో వస్తున్నవా లేదా అని చూడడములేదు. మార్చి నెలాఖరుకు గాని ముట్టడంలేదు. Certificate లతో నిమిత్తములేకుండా ప్రతి హరిజనుడికి scholarships ఇచ్చి ప్రోత్సహించాలని కోరుతున్నాను చదువుకొనిన విద్యార్థికి ఉద్యోగము లభింపచేయాలని కోరుతున్నాను. Engineering College లలో గాని, Medical College లలో గాని చదువుకొనుచున్న విద్యార్థి మానవత్వంలేకుండా నశించిపోతున్నారని చెప్పకతప్పదు. Engineering College లో గాని, Medical College లో గాని ఒక కుర్రాడు చదువుకొంటూ తెల్ల పంట్లాము, చొక్కా వేసుకొని వెడుతున్నాడు అనుకోండి. M. A. చదువుకొని విద్యను సంపాదించుకొన్న ఉపాధ్యాయుడు ఎంత హీనముగా చూస్తున్నాడో ఆలోచించి చూడండి. గవర్నమెంటు డబ్బు పుచ్చుకొని చదువుతున్న విద్యార్థి అని హేళనచేస్తున్నాడు. అప్పుడు ఆ విద్యార్థి అంతరాత్మ ఎంత కుంటుపడుతుందో ఆలోచించండి. 'మేము పన్నుల రూపముగా కట్టే డబ్బు మీరు అపహరిస్తున్నారని' ఈ హరిజన విద్యార్థుల మీద అభాండము వేస్తున్నారు ముక్కోటి ఆంధ్రులలో ఒక కోటి హరిజనులున్నారు. ఒక్కొక్క హరిజనుడి కొరకు ఒక్కొక్క రూపాయి ఖర్చు పెట్టండి. ప్రతి హరిజనుడు ఒక్కొక్క రూపాయి పన్ను కడుతున్నాడని చెప్పగలను. ఒక్క రూపాయే కాదు. రు. 100 లు పన్ను కూడ కట్టేవారున్నారు. ఇక బ్లాకు డెవలప్‌మెంటు ఆఫీసు విషయము. అభివృద్ధి పనులకు ఎన్నో కోట్లు ఖర్చుపెడుతున్నారు. 26 కోట్లకి రు. 6 వేలు ఖర్చుచేశారని ఈ మధ్య ప్రశ్నోత్తరముల సమయములో చెప్పుకొన్నాము. అయితే ఈ అభివృద్ధిప్రణాళిక మాలపల్లెల్లో ఎంతవరకు జరిగింది. తారు రోడ్లు వున్నచోటనే సిమెంటు రోడ్లు వేస్తున్నారు. తెల్లరంగు వేసిన స్కూళ్ళకు ఏ నీలిరంగో వేస్తున్నారు. గోదావరి డెల్టా ప్రాంతములో మాలపల్లెలు వూరికి రెండుమూడు ఫర్లాంగుల దూరములో వుంటాయి. నిత్యఅవసర వస్తువులయిన ఉప్పు, చింతపండు కొనుక్కోడానికి కూడ వూళ్లోకి రావలసివుంటుంది. కనీసము జబ్బు ఎక్కువతైనంటే కూడ వూళ్లోకి రావాలి. ఆ మాలపల్లి నుంచి వూళ్లోకి రావడానికి రోడ్డు వేశారా

అంటే అదీలేదు. మాలపల్లిలో కూలిపోతున్న బడికి కప్పు వేశారా, మాలపల్లి ప్రసూతి వైద్యశాలను పెట్టించారా అని అడుగుతున్నాను. కడుపునిండా గారెలు తిన్న వానికే బూరెలు పెడితే ఎంత అహితవుగా వుంటుందో అలాగే అభివృద్ధి చెందిన గ్రామాలనే అభివృద్ధిచేస్తూంటే ఏమీ అభివృద్ధి కనపడదు ఈ అభివృద్ధి ప్రణాళికలను మాలపల్లికి విస్తరింపచేయండి.

*శ్రీమతి ఎ కమలాదేవి : అధ్యక్షా, పూజనీయులైన మన సభాపతిగారికి రాష్ట్రపతి పద్మభూషణ బిరుదు ఇచ్చినందుకు నా అభినందనలు. అదేవిధముగా శాసన సభలోని స్త్రీలలో ఒకరికి మంత్రిపదవి ఇచ్చినందుకు అభినందనలు చెపు తున్నాము. ఈ డిమాండుపైన రెండు రోజుల నుంచి చర్చ జరుపుతున్నాము కొంతమంది గౌరవసభ్యులు చెప్పినట్లు ప్రశ్నలకు జవాబులుచెప్పు సందర్భములో మంత్రులు నూతన మంత్రులు కావచ్చు ఎక్కువ అనుభవము లేకపోవచ్చు. వారు ఈ సభకు వచ్చేముందు జవాబులను చదువుకొనిరావడము అవసరము. అలా చదువుకొనివచ్చి ఏ మంత్రి ప్రశ్నకు ఆ మంత్రే సమాధానము చెప్పడము అవసరమని అనుకొంటాను. ఒక మంత్రి సమాధానము చెప్పునపుడు ఇంకొక మంత్రి జోక్యము కల్పించుకోవడము మంచిదికాదు. మేము Lady Minister గారిని ప్రశ్న వేశాము. ఆమెకు సమాధానము చెప్పుశక్తి వుంది శాసనసభ ప్రారంభమైనప్పటి నుంచి ఆమె శాసన సభ్యురాలు. అనుభవముంది, ఆమె బాగా చదువుకొన్నది. వారినే సమాధానము చెప్పాలని కోరుకొంటాము. వారికి తెలియని విషయాలు వున్నట్లయితే అంతకుముందు ఆ డిపార్టుమెంటులో వున్న మంత్రిగారు సమాధానము చెప్పడము ఉచితమని అనుకొంటాను 2, 3 మాసాల క్రితము అయిపోయినవాటికి కూడ ఇంకా కాలేదని సమాధానము చెప్పడము జరుగుతున్నది. ఈమధ్య ధర్మభిక్షంగారు Road gang workers కి డబ్బు ఇవ్వడము విషయములో ఒక ప్రశ్న వేస్తే వెంటనే పరిష్కారము చేస్తామని మంత్రిగారు సమాధానము చెప్పారు. కాని అదిఅంతా పరిష్కారమైపోయి వారికి డబ్బు ఇవ్వడం కూడ పూర్తిఅయింది ఎప్పటికప్పుడు సరియైన జవాబులు మాకు చెప్పాలని కోరుతున్నాను. నల్గొండ జిల్లాకు సంబంధించిన సమస్య వచ్చి నపుడు అక్కడ కమిటీలో unsocial elements ను పెట్టమని మంత్రిగా రన్నారు. అసెంబ్లీకి శాసన సభ్యులుగా ఎన్నుకోబడి, శాసన సభ్యులుగా వున్నపుడు వారిని unsocial elements అని మంత్రిగారు అనడము అంత సబబుగాదు. అటువంటి మాటలు మంత్రిగారు ఉపయోగించుకోకూడదని అను కొంటున్నాను. ప్రతి డిపార్టుమెంటులోను జాగు ఎక్కువగా వున్నది. మా గ్రామములో హరిజన క్వార్టర్సు కట్టాలని 10 వేల రూపాయలు sanction చేశారు. అక్కడ భూమి తగాదాలో పడింది. 21-10-57 న మంత్రిగారు

stay ఇచ్చారు. 24-10-59 న మంత్రిగారు వారివద్దనున్న కేసునే రెవెన్యూ బోర్డుకి పంపించారు. రెవెన్యూబోర్డు ఇచ్చిన orders కు వ్యతిరేకముగా మంత్రిగారు stay ఇస్తూ, మంత్రిగారు పరిష్కారము చేయకుండా 2 సంవత్సరముల తరువాత తిరిగి రెవెన్యూబోర్డుకే పంపించడము జరిగింది. కాని ఇంత వరకు పరిష్కారము కాలేదు. మంత్రిగారి లెవెల్‌లోనే ఇంత జాగు జరిగితే క్రింది లెవెల్‌లో ఎంత జాగు వుంటుందో ఆలోచించాలి. భువనగిరి చాలా వెనుకబడిన తాలూకా. అక్కడ నీటి వనరు లేమీ లేవు గందమల్లచెరువు అని ఒక చెరువు వుంది. దానిని మరమ్మత్తు చేయుటకు మొదటి పంచవర్ష ప్రణాళిక కాలములో డబ్బును sanction చేశారు. కొంత పని జరిగిన తరువాత contractor చనిపోయాడు. తరువాత ఆ department అయినా take up చేసి పని చేయడములేదు. 1956 లో చిన్న చిన్న కుంటలను మరమ్మత్తు చేయుటకు సర్వే చేయడము జరిగింది. వీగంపేట, జనగామ, జంగంపల్లి మొదలైన గ్రామాలలో సర్వేచేసి, వారు contribution కట్టినట్లయితే వాటికి repairs జరుగుతాయని చెప్పడము జరిగింది. 1957 లో వాటికి contribution కట్టడం జరిగింది. ప్రతి ప్లానింగు కమిటీలోను మేము ఈ సమస్యను ఎత్తుతూనే వున్నాము. దానికి డబ్బు sanction అయింది. అది ఎవరికి ఇవ్వాలనేది తేలక ఇవ్వలేదు. 15 రోజుల క్రితము ఒకటి ఇచ్చారు. ఇంక రెండు ఇవ్వాలి. ఆవిధముగా ప్రభుత్వ డిపార్టుమెంటులలో జాగు జరగడము సరియైనదికాదు. హరిజనులు ఇండ్ల స్థలాలకొరకు applications పెట్టుకొన్నారు 10 సంవత్సరములయినా పరిష్కారము కాని ఉదాహరణలెన్నో వున్నాయి.

ఇవన్నీ ప్రశ్నల సందర్భంలో రావటం జరిగింది. కాని వాటిని ఇంత వరకు సరిగా పరిష్కారం చేయలేదు. 10 సంవత్సరాల పిదప కూడా తిరిగి పట్టాదారు objection raise చేయటం జరుగుతోంది. పట్టా భూములలో ఈ ప్రభుత్వం అధికారంలోనికి రాకముందే ప్రజలు ఆ భూములలో ఇండ్లు కట్టుకోవటం జరిగింది. ఆ విధంగా ఇండ్లు కట్టుకొన్న భూములపై ప్రభుత్వం పన్ను వసూలుచేస్తున్నది దానిని మాఫీ చేయాలనీ ఆ భూములు గల గ్రామాలను గ్రామకంఠాలుగా మార్చాలనీ మేము పదేపదే కోరాము. "ఆ విషయంలో మేము చేయవలసింది ఏమీలేదు. ప్రభుత్వ పర్మిషన్ లేకుండా కట్టుకొన్నారు కాబట్టి వసూలుచేయాలి" అని రంగారెడ్డిగారు చెప్పారు. ఈ ప్రభుత్వం రాక ముందు గ్రామకంఠాలు లేవు. ఒక పెద్ద కుటుంబంలోనే 4, 5 కుటుంబాలు కలవడం జరిగింది. గ్రామకంఠాలు లేనప్పుడు పట్టా భూములలో ఇండ్లు కట్టుకొన్నప్పుడు వాటికి పట్టాలు ఇచ్చే విషయాన్ని ఆలోచించకుండా ఈ సమస్య

పరిష్కారమైనదని చెప్పటం సరైనదికాదు. వారు ఏనాడో కట్టుకొన్నారు కనుక ఆ గ్రామాలను గ్రామకంఠాలుగా వుంచాలని నేను కోరుతున్నాను

ఆ భూములతోపాటు బంజారాయి పోరంబోకుల సమస్య వుంది లావోని కమిటి చేసిన సిఫార్సుల ప్రకారం భూములకు పట్టాలు ఇవ్వలేదు. హరిజనులైన సంజీవయ్యగారు ముఖ్యమంత్రులైనారు కనుక ఎక్కువగా హరిజనులు సాగుచేసుకొంటున్నారు కనుక వారికి పట్టాలు ఇప్పించే ప్రయత్నము చేయాలని కోరుతున్నాను.

ఈనాడు ప్రభుత్వం G O. మీద G. O. జారీచేసి తావానులు వసూలు చేయటం, బేదఖలు చేయటం అమలు జరుపుతున్నది. 7, 8 సంవత్సరాలనుండి ఎంత అందోళన చేసినా ఇప్పటివరకూ పట్టాలు ఇవ్వటం జరగలేదు. ఇకనైనా వెంటనే ఆ పని చేయాలని కోరుతున్నాను.

ఇక, రాజకీయ బాధితులకు భూములు ఇచ్చే సమస్య ఒకటి వుంది. రాజకీయ బాధితులైన కాంగ్రెసువారు భూములను కోరటము జరుగుతున్నదని వింటున్నాము రంగారెడ్డిగారు దానికి ఇష్టపడకపోయినా కాబినెట్‌కు ఈ విషయం refer చేస్తామని, కాబినెట్ ఆలోచనలో వుందని వారు చెప్పారు. బీదవారిని భూమినుండి బేదఖలుచేసి ఆ భూములను ఆ బాధితులకు ఇవ్వటం ఆంధ్రలో చూస్తున్నాము. ఆనాడు దేశానికి స్వాతంత్ర్యం కావాలని పోరాడిన వారందరూ తమకు భూములు వస్తాయని, డబ్బు వస్తుందనీ ఆశతో ఆ పోరాటములో పాల్గొనలేదు. అన్నిటిని వదలుకొని దేశానికి స్వాతంత్ర్యం సంపాదించాలని పోరాడినవారెందరో ఉన్నారు. ఈనాడు ఈ భూముల సమస్య వచ్చినపుడు, దానిని కోర్దగిన వారికో, పైకివెళ్ళిన వారికో అవి దొరుకుతున్నాయి. కాని ఆనాడు పోరాటంలో చితికిన వారికి దొరకటంలేదు. తెలంగాణాలో బంజారాయి, పోరంబోకు భూములు తక్కువ ఉన్నాయి. జాగీరు గ్రామాలలో హర్రాజువేసి పట్టాలు ఇవ్వటం జరిగింది. ఇక 100 కి 10 ఎకరాలు కూడ బంజరాయి పోరంబోకు భూములు లేవు. ఉన్నవాటిలో అక్కడ ఉన్న వారిని బేదఖలుచేయాలని orders pass చేయటంవల్ల అక్కడనుండి బీదప్రజానీకాన్ని పంపటం జరుగుతున్నది. ఇప్పుడే రాజకీయ బాధితులనే వారు బీదల వైపు చూడనపుడు ఆ భూములను స్వాధీనం చేసుకొనేటప్పుడు వారిని బేదఖలు చేయటానికి ఏమీ సంకోచించరు. అందుచేత ఆ బాధితులకు ఈ భూముల నివ్వాలనే సమస్యను వదలుకోవాలని మంత్రిగారికి మనవి చేస్తున్నాను. రాజకీయ బాధితుల కుటుంబాలకు, వారి పిల్లలకు కొంత డబ్బు ఇవ్వాలని నిశ్చయించి పోయిన సంవత్సరం కొంత ఇవ్వటం జరిగింది. ఇచ్చిన డబ్బు కొద్ది మొత్తమే అయినప్పటికీ, అది క్రిందినుండి పై వరకూ, మండల కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంట్,

పిదప తాలూకా కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంట్, తరువాత జిల్లా కాంగ్రెస్ ప్రెసిడెంటు సంతకాలు చేస్తేనే ఆ డబ్బు దొరుకుతుంది. వారివద్దకు సంతకాలకు వెళ్లినపుడు "నీవు కాంగ్రెసు సభ్యుడవేనా, నీ దగ్గర కార్డు ఉన్నదా? ఎన్ని సంవత్సరాల నుండి కాంగ్రెసులో వుంటున్నావు?" అని అడుగుతున్నారు ఆనాడు దేశానికి స్వాతంత్ర్యం కావాలని ప్రజలు పోరాడారు వారి కోర్కెలు తీరనప్పుడు వారు ఈనాడు ఆ పార్టీలో ఉండక పోవచ్చు ప్రజలయొక్క సమస్యను పరిష్కారము చేయనపుడు వారు తమ ఇష్టమైన పార్టీలోనికి మారలేదు, ఆనాడు చేసిన పోరాటానికి ఈనాడు సహాయం కోరిన సందర్భంలో "నీవు కాంగ్రెసు సభ్యుడవేనా? కాంగ్రెసు సభ్యుడవైతేనే డబ్బు ఇస్తాము. కాంగ్రెసు ప్రెసిడెంట్లు అంతా సంతకాలు పెడితేనే డబ్బుఇస్తాము." అని చెప్పడం సబబు కాదు ఆ పోరాటంలో వాళ్లోని చితికిపోయినవారందరకూ డబ్బు దొరికేట్లుగా చూడాలని నేను కోరుతున్నాను

దుబారానమస్య ఒకటివుంది మంత్రుల పర్యటన విషయంకూడా వుంది. మంత్రులు ఎసంబ్లీ జరగేకాలంలో పర్యటనలు చేయవద్దని చెప్పటం జరిగింది. వారి పర్యటనలకేగాక వారి ఇండ్లకుకూడ ఎక్కువడబ్బు ఖర్చుపెట్టడం జరుగుతున్నది. ప్రశ్నల సందర్భంలో సగటున నెలకు 1100 రు. ఇండ్లరిపేరుకు ఖర్చు చేస్తున్నట్లు తెలియవచ్చింది. అద్దెఇండ్లలో కొందరు మంత్రులు వుంటున్నారు. అద్దెఇంటిలో వుంటున్నప్పుడు ఆ ఇంటి రిపేరుఖర్చును ఇంటికామందు పెట్టుకోవలసి వుంటుంది. ఇంటిని బాగుచేయించినా, రంగు వేయించినా ఆ ఖర్చు ఇంటికామందే పెట్టుకోవాలి. గవర్నమెంటు ఇంటి రిపేరుఖర్చులను భరిస్తున్నది. అదేగాక maintenance ఖర్చు, ఫర్నిచర్ ఖర్చు ఇవికూడ భరిస్తున్నది. ఈ రకంగా దుబారాచేయటం సరైనపద్ధతి కాదు. ఆ ఇండ్లరిపేరు ఖర్చును ఇంటికామందును భరించమంటే ఆ మిగిలేసొమ్ము స్వల్పమొత్తమైనప్పటికీ ప్రజలకు ఏదోరూపంలో వినియోగింపవచ్చు.

Shops and Establishment Act అనేది ఆంధ్రకు, తెలంగాణాకు వేరువేరుగా వున్నది వాటిని సవరించి రెండుప్రాంతాలకూ ఒకే Act చేయటం చాలా అవసరం. నల్గొండజిల్లాలో సూర్యాపేట, భువనగిరి మొదలైన వ్యాపార కేంద్రములు వున్నాయి. ఈ ప్రాంతాలలో ఈ Act ను అమలుజరపటం లేదు. డిపార్టుమెంటులో రెండుప్రాంతాలకు కలిపి చేయబోతున్న యాక్టు డిపార్టుమెంటులో వుందని వింటున్నాము. దానిని వెంటనే ఎసంబ్లీముందుకు తెచ్చి అన్నిజిల్లాలలో అమలుజరిపే ప్రయత్నం చేయాలని కోరుతూ ఇంతటితో సెలవు తీసికొంటున్నాను.

శ్రీ జి. గోపాలరెడ్డి (జనగాం - జనరల్) : అధ్యక్షా! నాల్గు రోజుల నుండి జర్గుతున్న చర్చలో అనేక విషయాలు వచ్చాయి. ఇటు కాంగ్రెసువారి నుండి, ఇటు అపోజిషన్ వారి నుండి కూడ కరప్షన్ పైననే విమర్శనలు రావటం జరిగింది. కాని దానికి చెప్పిన నివారణ మార్గాలు మాత్రం తృప్తికరంగా లేవు. ఈ కరప్షన్‌కు లోబడిన వ్యక్తికి, ఆ తప్పుచేసిన వ్యక్తికి ఆ పార్టీవారి నుండి, ఆ గ్రూపువారి నుండి రక్షణదొరకటం అనేది ప్రతిచోట, ప్రతి డిపార్టుమెంటులోనూ స్పష్టంగా కన్పిస్తున్నదనేది నగ్నసత్యం. దీనిని పోగొట్టటానికి కేవలం మాటలు చెప్పినందువల్ల ప్రయోజనంలేదు. ఈ విధానంలో మార్పు రానంతవరకూ ఈ కరప్షన్ పోదని మనవిచేస్తున్నాను

ఈనాడు ప్రభుత్వ Departments లో ఎక్కడ చూచినా red tapism ఎక్కువగా కనబడుతున్నది. Files ఎన్నిరోజులకైనా బైటికి రావు Dispose of కావు. దీనికి జోడించి లంచగొండితనము కూడ ఎక్కువైన అయిపోయినదని ఒకరు ఇద్దరు మిత్రులు చెప్పారు. నా ఉద్దేశ్యములో ఈ రెండింటికి ఒకదాని కొకటి సంబంధములేదనుకుంటాను. ప్రభుత్వము యొక్క యంత్రాంగములో ఇదివరకు ఉన్న పద్ధతులలో మార్పులు తీసుకునిరాకపోయినందు వల్ల ఇలాంటి వాటికి అవకాశము ఏర్పడుతున్నది. ప్రభుత్వము ఇప్పటికైనా ఆలోచించి, వెంటనే తగిన మార్పులు తెస్తే ఈ red-tapism అనేది, లంచగొండితనము అనేది కనబడకుండా పోగలవు. వీటిని రూపుమాపటానికి గట్టి ప్రయత్నము చేయాలి లేకపోతే ఇవి ఇట్లాగే ఉండి, యింకా హెచ్చుపెరిగిపోతాయి. Social Welfare Department ను గురించి ఒక్క విషయము నా నియోజక వర్గములోనిది చెప్పదలచుకున్నాను. అక్కడ మూడుచోట్లలో హరిజనకాలనీస్ కట్టారు.

(*Mr. Speaker in the Chair*)

ఈ కాలనీసు అశ్వారావుపల్లి, జనగాం, రఘునాధపల్లి ఈ మూడు చోట్లలో కట్టారు. అశ్వారావుపల్లిలో కట్టిన కాలనీకి షుమారు 75 వేలు ఖర్చు చేశారు మూడింటికి చేరి దరిదాపు రెండు లక్షలు ఖర్చుచేశారు. ఈ కాలనీసు గవర్నరు, తదితర ప్రభుత్వాధికార్లు కూడ వచ్చి చూచివెళ్లారు. ఇంత ఖర్చు చేశారన్నమాటే కాని, అక్కడ తెల్లని గోడలు తప్ప మరేమి కన్పించవు. అందుల్లో ఉండటానికి కూడ వీలుకాని పరిస్థితి ఏర్పడినది. ముందు అశ్వారావు పల్లి కాలనీ సంగతి చెబుతున్నాను. ఈ కాలనీని మన ముఖ్యమంత్రి సంజీవయ్యగారు కూడ వచ్చి చూచారు. వాటికి 75 వేలు ఖర్చుచేశామని చెబుతున్నప్పటి కినీ, వాటిని చూస్తే నిజముగ ఎంత ఖర్చుచేసిఉంటారో ముఖ్యమంత్రిగారే అర్థము చేసుకోగలిగారనుకుంటాను. అశ్వారావుపల్లి కాలనీ ఏవిధముగ నిర్మించ

జరిగినదంటే, అక్కడ local గా ఒక జమీందారు ఉన్నాడు. ఆయన తమ్ముడే అక్కడ Social Welfare Officer. ఆ జమీందారు ద్వారా ఈ కార్యక్రమము నడిచింది ప్రజలు చెప్పుకునే సంగతే నేను మనవిచేస్తున్నాను. ఇటుక, సున్నం ఎక్కడను కనివిని ఎరుగని హెచ్చు రేట్లు పెట్టి కొన్నట్లుగా చూపించారు. వాటికి కావలసిన material అంతా ఆ జమీందారు పేరటనే తెప్పించారు. అందులో సగము, ముప్పాతిక సొమ్ము వారి చేతులలోకే పోయిందనుకోక తప్పదు. తెల్లని గోడలు తప్ప మరేమి కనబడక పోవడము, ఇళ్లలో ఉండటానికి వీలులేక పోవడము అనేదానిని బట్టి ఎంత ఖర్చుచేసి, ఎంత డబ్బు కాజేశారో చూచిన వారికే తెలుస్తుంది. ఈ విషయమును గురించి విచారణచేయిస్తే బాగా ఉంటుందేమో ననిపిస్తుంది.

తరువాత తెలంగాణాలో లావునీ భూములవిషయము చాలా కాలం నుంచి పెద్ద గొడవగా తయారైనది. ప్రతి సంవత్సరము కూడ తావానులు వేసి వసూలు చేయడము జరుగుతున్నది. దీనికి నాకేమీ ఆక్షేపణ లేదనుకోండి, కాని ఈ సొమ్మును పార్టీ ప్రయోజనాలకే కొంత ఉపయోగిస్తున్నారు. ఎప్పుడు ఎన్నికలు వచ్చినా, మీవద్దనుంచి ఇకమీదట తావానులు వసూలు చేయము అని ప్రజలకు చెప్పడము, ఎన్నికలు వాళ్ళకు అనుకూలంగా జరుపుకోవడము, ఎన్నికలు కాగానే, మరల వసూలు చేయడము ఈ విధముగా జరుగుతున్నది. ఈమధ్య పంచాయతీ ఎన్నికలు వచ్చినవి. ఎన్నికలు జరగబోయేముందు తావానులు వసూలుచేయము అని చెప్పారు. ప్రజలు నిజముగ నమ్మారు. ఎన్నికలు వారిపక్షముగానే జరిగిపోయినవి. ఎన్నికలు కాగానే వసూలుచేయ నారంభించారు. గత జనరల్ ఎన్నికల సమయములో కూడ ఇదే మాదిరి చేశారు ఏది ఏమైనప్పటికీ ఈ లావునీ భూముల సమస్య యిప్పటికి పదిసంవత్సరములుగా ఉంటున్నది. అప్పటినుంచి దీనిని ప్రభుత్వము పరిష్కారం చేయకుండా ఉన్నది. ఈ భూములు సుమారు 20, 30, 50 సంవత్సరముల నుంచి సాగుచేసుకుంటున్నవారు ఉన్నారు. అందులో హెచ్చుమంది హరిజనులే, భూములకు పట్టాలు యిస్తారని, ఆ భూములు సాగుచేసుకుని జీవనము గడుపుకుంటున్నారు. అలాంటి పేదవాళ్ళను ఈనాడు ఆ భూములనుంచి తొలగించా అంటే, చాలా కష్టతరముగానే ఉంటుంది. కాని ఒక్కవిషయము గుర్తించాలి. వాళ్ళు ఇన్ని సంవత్సరములనుంచి సేద్యము చేసుకుంటున్నట్లుగా record మూలముగ కనిపించదు. పటేలు, పట్వారీలు వారికి అనుకూలముగ రికార్డులో వ్రాయరు. కాబట్టి ఈ పేదవాళ్ళు ఏమీచేయలేకుండా నిస్సహాయులై ఉన్నారు. ఇంతవరకు వాళ్ళకు పట్టాలు పుట్టని కారణముచేతను, రికార్డు మూలముగ కనబడకపోవడమువల్లను, వాళ్ళను తొలగిస్తామని బెదిరించడముజరుగుతున్నది.

ప్రతి సంవత్సరము తొలగించడము, మరల వాళ్ళు అందులోనుంచి పోకుండా ఆ భూములను పట్టుకుని వ్రేలాడడము జరుగుతున్నది. మొత్తానికి నూటికి 99 మంది తొలగిపోకుండా అట్లాగే బాధలుపడుతూ ఉన్నారు. ఎన్నికలు వచ్చినప్పుడు మాత్రము "మిమ్ములను తొలగించము" అని చెప్పి నమ్మించి, ఎన్నికలు అనుకూలముగ జరుపుకుంటున్నారు 'తొలగించము' అనే ఎరను చూపించి ఎన్నికలు జరిపించుతారు. ఈమధ్య ఒక జి ఓ వచ్చింది అందులో ఏదో assignment policy ని గురించి చెప్పబడినదని అన్నారు. సరే, ఆవిధముగ చేస్తే మంచిదే ఇది ఎప్పటికైనా ఏదోవిధముగ పరిష్కారము చేయడము అవసరమే. ఇదేమాదిరి ఇదివరకు ఎన్నో జి. ఓ లు సర్క్యులర్లుకూడ వచ్చినవి. ఎన్ని వచ్చినను ఇంతవరకు ఒకటికూడ అమలులోనికి రాలేదు. ఇకముందు అయినా ప్రభుత్వము యొక్క నిర్ణీత policy ద్వారా అమలులోనికి వస్తే ఈ సమస్య పరిష్కారము అయిపోయినట్లే.

అధ్యక్షా, ఇది లావునీభూములకు సంబంధించిన సమస్య ఇది తెలంగాణాలో చాలాకాలమునుంచి నలుగుతున్న సమస్య. ప్రభుత్వము దీనిగురించి ఆలోచించి త్వరలో పరిష్కారము చేయడము మంచిది.

ఇకపోతే Co-operative Societies ను గురించి ఒక్కవిషయము చెప్పవలసినది ఉన్నది మా తాలూకాలో ఒక టాకా ఉన్నది. పూర్వము నైజాముప్రభుత్వములో దీనిని ఒక లక్షయాభై వేల రూపాయలతో ఏర్పాటు చేశారు. ఈరోజునపోయి అక్కడ లెక్కలు పరిశీలిస్తే అందులో ఉన్నది సున్నకు సున్న, హళ్ళికి హళ్ళి. అంతకంటే ఏమి కన్పించదు ఈ డబ్బుఅంతయు ఎవరెవరి జేబులలోనికి పోయిందో, దీనికి బాధ్యులు ఎవరో తెలియదు. ప్రభుత్వము జోక్యము కలుగజేసుకుని విచారణ జరిపితేనేగాని వ్యవహారము బైటపడదు. ఇంతసొమ్ము తినివేసినదాకా ప్రభుత్వము ఏమిచేస్తున్నది ? దీనిపైన ఎవరి check కూడా లేదా ? సరైన విచారణ జరిపించి, దీనికి బాధ్యులైనవారివద్ద ఆ సొమ్ము ఎందుకు వసూలుచేయకూడదు ? ప్రభుత్వము దీనినిగురించి ఆలోచిస్తున్నదా ? తెలంగాణాలో ఇతర co-operative సంస్థలు అన్నీ ఇదేమాదిరిగ నడుస్తున్నవి. ఈ సంస్థలద్వారా జరిగేకార్యక్రమము ఏమిటంటే, అందులో ఉన్నడబ్బునంతా దిగమింగడము తప్ప మరేమిలేదు. ఎవరెవరో కొంతమంది చేరి, ఒక co-operative society ని స్థాపించి, రిజిష్టరుచేయించుకునేది. ప్రభుత్వము లోను ఇస్తుందికాబట్టి, ఎవరోకొంత ధనము సంపాదించి, దానిని చివరికి జేబులలోనికి వేసుకోవడము; ఇదే ఈ సంస్థలద్వారా జరిగే కార్యక్రమము. ఇంతకు మించి ఈ సంస్థలు ప్రజలకు ఉపయోగించడము లేదు. మరొక చిన్నఉదాహరణ చెప్పవలసి ఉన్నది, నా నియోజకవర్గములో ఒక చర్మపారిశ్రామిక సొసైటీని

ఏర్పాటు చేశారు. దానిద్వారా ప్రభుత్వమువద్దనుంచి మూడు వేలో, నాలుగు వేలో అప్పు తెచ్చారు. ఈ రోజున పోయి చూస్తే ఆ సంస్థ స్థితి ఎట్లా ఉన్నది, ఎక్కడ ఉన్నది అనేదికూడ కన్పించదు. తెచ్చిన డబ్బు అందులోనివారు ఎవరెవరు ఏమిచేశారో, ఎవరెవరు ఎంత తిన్నారో తెలియని పరిస్థితులు ఉన్నవి. ఇలాంటి విధముగ ఈ సంస్థలు నడుస్తూఉంటే ప్రజలకు విశ్వాసము ఉండాలంటే ఎట్లా ఉంటుంది? ఈ సంస్థలు ఎవరో కొంతమంది స్వార్థపరులకో, లేక పార్టీ ప్రయోజనాలకో ఉపయోగపడుతున్నవి. అంతకుతప్ప ప్రజలకు ఏవిధముగాను ఒకింత అయినా ఉపయోగించడములేదు. ప్రభుత్వము ఈ సంస్థను గురించి శ్రద్ధ వహించి తగు విచారణ జరిపించి, చర్య తీసుకోవలసినదిగా కోరుతున్నాను.

తరువాత విసునూరు రామచంద్రా రెడ్డిగారని ఒక భూస్వామి ఉన్నారు. ఆయన విసునూరు గ్రామ నివాసి. ఆయన మొదటినుంచి అన్ని పార్టీలకు వ్యతిరేకమే. Independent Member గా ఉంటూ వచ్చాడు. ఆయన ఏ పార్టీతోకూడ సహకరించక వ్యతిరేకించడమువల్ల అందరికీ విరోధము. ఒకానొక సందర్భములో అన్ని పార్టీలవారు చేరి ఆయనను ఎదిరించడము జరిగింది. ఆయన వారందరిమీద కక్ష సాధించటానికి ఇటీవల కాంగ్రెసులో చేరి active member గా పనిచేస్తున్నాడని విన్నాము. ఆ గ్రామమునకు పోలీసు స్టేషను ఇచ్చారు. ఆయన ఆ గ్రామములో చలాయించే అధికారము ఎట్లా ఉన్నదంటే ఏ అధికారిగాని లేక ఏ పోలీసు ఆఫీసరు వచ్చినా, ఆయనకు లొంగి ఉండాలి. ఆయన చెప్పినట్లు నడవాలి. లేకపోతే ఆ వచ్చిన అధికార్లను social boycott చేయడము జరుగుతున్నది. ఆ గ్రామమునకు ఒక Sub-Inspector వచ్చాడు. ఆయన చెప్పిన ప్రకారము వినకపోతే social boycott చేయించడమువల్ల ఆయన గ్రామమునుంచి వెళ్లిపోవలసి వచ్చింది. అక్కడినుంచి ఆ పోలీసు స్టేషను తీసివేయుమని మరొకచోటికి మార్చుమని గ్రామప్రజలు representations పై పోలీసు అధికార్లకు, ప్రభుత్వానికికూడ పంపుకున్నారు. కాని ఇంత వరకు దానిని మార్చలేదు. ప్రభుత్వమువారు ఇప్పటికైనా శ్రద్ధ వహించి ఆ పోలీసు స్టేషనును మరొచోటికి తక్షణము మార్చవలసిందిగా కోరుతూ శెలవు తీసుకుంటున్నాను.

***Sri K. Koti Reddiy (Lakkireddipalli)**: Mr. Speaker, sir, in supporting this demand moved by the hon. Chief Minister, I would like to bring to his notice a few matters in administration. First of all, let me take up Administration of Justice. It has been already brought to the notice of the House that on account of the enormous increase in court-fee, a lot of injustice is likely to be done as a number of clients are likely to be

deprived of the chance of going to the courts of law. Some years ago, I pointed out in the old Assembly working out the figures of administration of civil justice, that the Government was making Rs 30 to 40 lakhs of income. Subsequently, the expenditure went up and I found that the Government, instead of making a lot of income, probably, were losing on administration of civil justice. Now, sir, on account of increase in court fees–I do not have the detailed figures–I am sure the Government is making some income out of administration of civil justice. It is a well-known principle of justice that Government should not make any income out of the administration of criminal justice. Whatever expenditure that the Government has to incur on the administration of criminal justice, the State has to meet. Now, sir, I find that the income in the administration of justice is about Rs. 152 lakhs. From judicial stamps we get about Rs 104 lakhs and from other penalties and other things I find we get about Rs. 48 lakhs 22 thousands. Altogether we get about Rs. 152 lakhs and odd. On the expenditure side we have got about Rs. 132 lakhs. That is the expenditure both on civil as well as criminal justice. Let us take it, Sir, that half of the expenditure is to be met from the civil justice and that would be about Rs 60 lakhs and odd and that would leave a balance of Rs. 71 lakhs and odd for the Government. I cannot say it is an exact figure. These figures are to be worked out in more detail by the Government. I would only suggest to the Government to appoint some committee or some special officer to go into this matter and find out whether Government is really making lot of money out of administration of civil justice. This would be necessary, because, I think, sir, that on account of the increase of court fees a number of people are likely to be deprived of the chance of going to courts of law. I know it is fairly high. That is really due to some changes that were brought about in the Court Fees Act. I know this Court Fees Act is the result of a lot of experience of the Government and some of the changes are really very good and will put an end to a number of doubts and difficulties in working out the old Court Fees Act. Important changes were made in the method of valuation of suits and valuation for purposes of jurisdiction. Hither to, when we had to file a suit for

some recovery of immovable property, the multiple of the land revenue was taken as the basis for jurisdiction as well as for purposes of court fee. Now that has been changed into actual valuation of immovable property. It means that a considerable amount is now to be paid. Any way, sir, I am not advocating that the Government should meet any expenditure for the administration of civil justice. When I find that, on the administration of civil justice, they are making a lot of income, I would like to say that it is for the Government to find out the figures and see whether they cannot reduce the court fee. Ofcourse, I won't be able to go into the other aspects like what sort of suits and how much reduction on them etc.now, sir.

I will go to the next topic, particularly about the question of these secretariat buildings. I would like to say that the secretariat buildings and the Assembly buildings and the Library should be located very near each other. I believe that there will be enough place if some slight change is made in this public garden. Probably, if the location of these animals and birds is removed a little bit far off and all that space is given for locating the secretariat, it may be convenient. It will be very convenient if the secretariat, Assembly building and the library are all within a distance of a few yards. I would like to draw the attention of the Government to that aspect.

Next, I would like to go to another important subject, sir. I have been submitting for years together that so far as administration is concerned, the attention of the Government is not drawn to the needs of the rural areas. In a way it would put an end to the migration that is taking place every day from villages to towns. We know, sir, that towns are growing enormously in proportion creating lots of troubles in the matter of water supply, etc. The State Government as well as the Government of India should pay some attention to this matter. Why is it that people are migrating to towns and cities and why is it not possible to see that migration is stopped to as large an extent as possible. Sir, if we are to set up a watch factory, they decide that it should be located at Bangalore or very near Bangalore making every thing expensive there. I can understand locating factories in towns where there is

material for manufacture near abouts If at a particular place you find that there is iron ore, you can certainly locate at that place big factories. The townships will grow there and residential houses for labourers should be built there. So also is the case with institutions. I can give one example. At Proddatur, today, there is a high school. There is no other high school in that Proddatur taluk In every form there are six classes. Where is the need? The boys should be easily distributed to various firkas of the taluk. That would be convenient to the rural people I can give a number of instances, sir. But there is not much time. You take, for example, house building. Loans are given for house building. House building is as important in rural areas as in towns From my experience I can say that it is more important in villages now. I think so far as Harijans are concerned, a provision of Rs. 10 lakhs and odd is made. I do not know whether it is for house-sites or for giving some more grants for building houses. I wish it serves both the purposes. And then it is true that about Rs 80 lakhs and odd are provided for house building and that as provision for loans to cooperative societies. For the last four or five years some provision is made for cooperative housing. How many houses are really built in rural areas? 95% of the amount, if not the whole amount, is really spent in towns but not in villages. Let the Government see that a large portion of this money is spent in villages. Similarly the distribution of educational institutions, and industries should be done for villages. For instance, in communications, almost all the money provided is spent for cement-roads and black topping for miles together, but these villages are suffering. That is why, there is today, sir, migration to towns. Take the case of doctors. They do not want to go to villages because there are no amenities—neither roads, nor education facilities nor medical aid. If at a particular place there is today a college, that college would serve only for the people who reside in that place. There are a number of ways by which the Government could really pay some attention and see that these towns do not grow unnecessarily large, sir.

I want to bring to the notice of the Government one more point i.e. with regard to the age of retirement.

I have been feeling always that 55 years is too early. You can certainly increase it to 58 years, particularly because I find in people who are about to retire a number of children to marry—particularly daughters. I know our young men may complain, but one day these young men also become old. If only they think of that thing, they won't have much objection.

One other thing I want to bring to the notice of the Government is about the terms—Andhra area and Telangana area. Why call them Andhra area and Telangana area? Telangana area is really Andhra area. Today we are all brought together because we are all Andhras—Telugu-speaking people. The whole of Andhra is very big. Of course, some other parts which we are trying to get we have not got them. But that does not matter. Therefore, some other terminology should be applied but not this. Andhra and Telangana. For some years no body knew what Rayalaseema meant. Now every body knows what is Rayalaseema

Many hon. members have spoken about the question of corruption. Well, this is a subject on which I have been thinking for years together and I have not yet been able to come to a solution. In this country, we still have a lot of honest people and those honest people are also amongest those who are not really very highly placed. But I must say that it is going from bad to worse. Something has to be done. I had a solution once and I mentioned it to Rajaji in the year 1937 for the appointment of committees at various stages. He said: "Mr. Reddy, if these members who are on the committees themselves are corrupt, what are you going to do?" I find that recently there is some talk about these committees. The only solution I have thought, sir, was really to amend our Constitution. These enquiries to be provided are not going to help us much Public enquiry, probably, will be still worse, because I know people come to you and say that such and such a man is corrupt and so transfer him. I ask him "If he is really corrupt, get some petitions, let the people speak the truth of it. We will get him dismissed. What is the good of transfering him?" But nobody comes forward. So, the only solution possibly effective is really a committee,

fairly big and high committee consisting of persons whom we consider to be absolutely above all things, quite honest—say of three persons. They must hold enquiries privately not so much publicly. And if that committee comes to the conclusion that a particular man is really corrupt or does improper things, he should be either dismissed or transferred or his increment stopped. Let that committee come to the conclusion and give effect to it without further enquiry. I know that it may be possible in some cases that there may be some injustice done I know it would be done. But today there is no other way to solve it. There is no other way to put matters right. Today, I know many cases in Cuddapah district where innocent people have been hanged and where culprits escaped. But still in the administration of justice, it may be necssary that a few people suffer. It may be about 0 5 per cent, but for the sake of proper administration, some people may have to suffer. It cannot be helped.

Thank you, sir.

*శ్రీ పి. సుందరయ్య (గన్నవరం): అధ్యక్షా, జనరల్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ డిమాండ్ మీద, పోలీస్ జస్టిస్ డిమాండ్సుమీద ఈరోజున చర్చ జరుగుతోంది. ఈ బడ్జెటుమీద సక్రమంగా, ఉపయోగకరంగా చర్చించాలంటే ప్రభుత్వం యొక్క కార్యకలాపాల గురించి, ఆ డిపార్టుమెంటు కార్యకలాపాలగురించి రిపోర్టు లేకపోతే ఎట్లా సాధ్యం అవుతుంది—అని ఆంధ్రప్రదేశ్ శాసనసభలోను, అంతకుముందు కర్నూలులో ఉన్నప్పుడుకూడ గత అయిదుసంవత్సరముల పైగా పదేపదే అడుగుతున్నప్పటికీ Administration Report యివ్వడం జరగలేదు గత సంవత్సరం బడ్జెటు సమావేశంముందు ఇచ్చారో, తరువాత ఇచ్చారో నేను లేనుకాబట్టి చెప్పలేను. 1957-58 సం. జనరల్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ రిపోర్టు యిచ్చారు. కాని ఈ సంవత్సరం జనరల్ అడ్మినిస్ట్రేషన్ రిపోర్టు యివ్వనేలేదు. ప్రభుత్వ కార్యకలాపాలు తెలుసుకోనకుండ చర్చ జరుపుట సరిగా ఉండదు. స్థానికంగా ఇది చేయలేదు, అది చేయలేదు, జనరల్‌గా అడ్మినిస్ట్రేషన్ సరిగా లేదు, అని చెప్పుటకంటే ప్రభుత్వము ఇచ్చిన రిపోర్టును ఆధారంగా చేసుకొని, ఈ డబ్బు సక్రమంగా వినియోగం అయినదా, లేదా స్టడీచేసి చెప్పుటకు వీలులేకుండ ఉన్నది. దీనికి కారణాలు చాల చెప్పవచ్చును. ప్రెస్ సరిగాలేదని చెప్పవచ్చును. ప్రెస్ సరిగాలేక రిపోర్టు రాకపోతే, శాసనసభ సరిగా పనిచేయక శాసనాలు రాకపోతే, చెప్పినట్లు ఉద్యోగస్థులు చేయకపోతే ఇది ప్రభుత్వమా, అరాచకమా? ఒక సంవత్సరం పొరపాటు జరిగితే, మరుచటి

సంవత్సరం దిద్దుకొనకుండ గత అయిదారు సంవత్సరాలుగా ఇదేరకంగా జరుగుతుంటే ఇది ప్రభుత్వ అడ్మినిస్ట్రేషన్ యొక్క శక్తిసామర్థ్యాలు ఏవిధంగా ఉన్నదీ తెలుపుతుంది. ఇటువంటి చిన్న విషయం గురించి కూడ ప్రభుత్వం తగు చర్య తీసుకొనకపోవుట చాల విచారకరం. ఇదివరకు సంయుక్త మద్రాసు రాష్ట్రములో ఉన్నప్పుడు కొంతవరకు ఆంధ్రప్రాంతానికి సంబంధించి డిపార్ట్‌మెంట్స్ రిపోర్ట్సు ఇచ్చుటకు ప్రయత్నంచేశారు. ఈరోజున రిపోర్టు లేకుండ పోలీసుడిపార్టుమెంటు గురించి ఏమి మాట్లాడాలి? ఆంధ్రదేశంలో ఎన్ని నేరాలు జరిగినవో, ఆ నేరముల స్వభావము ఏమిటో, పోలీసులు నేరస్థులను ఎంత దాకచక్యముగా పట్టుకున్నారో, ఇదేమీ లేకుండ చెప్పడం ఎట్లా? కమ్యూనిస్టులను కొట్టినప్పుడు మాకు తెలుసు కాబట్టి, ఇన్నిసార్లు కొట్టినారని, అక్రమంగా ఇన్ని కేసులు పెట్టారని చెప్పగలము గాని, మిగిలిన విషయాలగురించి పోలీసుడిపార్టుమెంటు చేసిన ఘనకార్యాలు చెప్పుటకు ఎట్లా సాధ్యంఅవుతుంది?

ఇంతవరకు **Fire Service Department General Administration** లో ఒక భాగంగా ఉంటూవచ్చింది. **Fire Service** అనేది ప్రజలకు చాల ఉపయోగకరమైనది. వాళ్ళ యొక్క **discipline** మొదలైనవన్నీ దాదాపు **Police department** కు సన్నిహితంగా ఉన్నప్పటికీ వాటిని **miscellaneous department** లో పెట్టారు. **Labour Department** క్రింద ఉన్నదో, ఎవరి క్రింద ఉన్నదో చెప్పడం సాధ్యంకానివని మందసాలో షుమారు మూడువేల యిండ్లు తగలబడిపోయినాయని, చాల నష్టం జరిగిందని పత్రికలలో కూడ చూచాము. అక్కడ సమీపంలో 50 మైళ్ళు, 100 మైళ్ళ దూరంలో ఎక్కడా **fire service** లేదు. 45 మైళ్ళ దూరంలో ఉన్న బర్హాంపురం నుంచి యిళ్ళు కాలిపోతున్నాయి, గ్రామాలు కాలిపోతున్నాయి **fire engines** పంపించమంటే "మీది ఆంధ్రదేశం, మాది ఒరిస్సాదేశం" అని అది ఒక పరాయిదేశం యిది ఒక పరాయిదేశం అయినట్లు వాళ్ళు అక్కడ నుంచి పంపించకుండా ఉండడం జరుగుతున్నది. ముఖ్యమైన పట్టణాలకుకూడ అందుబాటులో లేని రీతిగా **fire service** ఉండడానికి కారణాలు ఏమిటో తెలుసుకోవడానికి **administrative report** యిక్కడ లేదు కాబట్టి ఏమి చెప్పడానికి వీలులేకుండా ఉన్నది. ఈ విషయాన్ని గురించి ప్రతి సంవత్సరము మేము ప్రభుత్వానికి చెబుతూనే ఉన్నాము. మరోపర్యాయం చెబుతున్నాను శాసనసభ హక్కులను కాపాడేదానికొరకు, బడ్జెట్‌ను సమగ్రంగా చర్చించేదాని కొరకు యికముందు బడ్జెట్‌ను ప్రవేశపెట్టేటప్పుడు **administrative report** లేకుండా చర్చించడం సాధ్యంకాదని తమరు **ruling** యివ్వవలసి ఉంటుందేమో. లేకపోతే **budget** నిరుపయోగం అవుతుంది.

Justice ఉన్నది. ఎన్ని కేసులు గత సంవత్సరంలోగాని అంతకు ముందు సంవత్సరంలోగాని వివిధ కోర్టుల ముందుకువచ్చాయి. ఎన్ని కేసులు ఎన్ని నెలలలో లేకపోతే ఎన్ని సంవత్సరాలలో dispose చేయగలిగారు. 20 ఏళ్ళ క్రితం నుంచి ఉన్న కేసులు యింకా civil court లోనే ఉంటున్నాయా? criminal case లు కూడ 3, 4 ఏళ్ళనుంచి జరుగుతూనే ఉన్నాయా? ఈ విషయాలు ఏమీ తెలియకుండా మేము Justice department ను గురించి ఏమి చెప్పాలి? High Court Judge కి యింత యిస్తున్నారు అందులో charged item యింత, యింకొక item యింత అని ఈమాటలు చెప్పేదానికేనా మేము ఉన్నది? చాలమంది చెప్పారు. న్యాయం చాల ఖరీదైపోతున్నది ప్రజలకు అందుబాటులో లేనంత ఖర్చు పెట్టుకుంటేనే గాని న్యాయం సాధ్యంకాకుండా ఉంటూఉన్నది ఏ విషయానికి వెళ్ళినా నెలలకొలది, సంవత్సరాలకొలది జరిగిపోతున్నది అలస్యంగా ఇచ్చిన తీర్పుకూడ న్యాయం కలుగజేయడం లేదని, అసలు అది తీర్పే కాదనే రకంగా ఉన్నాయి. ఆ report యిక్కడ లేదు. అందుచేత general గా చెప్పవలసి వస్తున్నది. Justice department అంతా ప్రజలకు నష్టం కలిగే రీతిగా ప్రజలకు డబ్బు ఖర్చుపెట్టించే రీతిగా, చాల ఆలస్యంగా సంవత్సరాలకొలది వాళ్ల యిష్టంవచ్చిన రీతిగా ఉన్నది. Efficiency అనేది లేనేలేదు అని general remark చేయడం తప్పితే ఖచ్చితంగా ఈ రకంగా జరుగుతున్నది. ఈ విధంగా చేయాలి అని సూచన చేయడానికి అవకాశం లేదు. అందుచేత Police department సంగతి, Justice department సంగతి వదలివేసి మిగిలినవాటి సంగతి చూద్దాము.

Executive విషయం ఉన్నది. శాసనసభలో చేసిన తీర్మానాలను అనుసరించి చేయడం గవర్నమెంటుయొక్క కర్తవ్యం, శాసనసభలో ప్రశ్నల రూపకంగా మంత్రుల దృష్టికి తెచ్చినవి, petitionల ద్వారా వారి దృష్టికి తీసుకు వచ్చినవి, వ్యక్తిగతంగా మంత్రులను కలుసుకొని వారిదృష్టికి తెచ్చినవి, అనేక debates రూపకంగా, అనేక motions రూపంగా తెచ్చినవాటిమీద ప్రభుత్వం ఏమి చర్య తీసుకున్నదో శాసనసభకు చెప్పాలి. ఇది గత 6, 7 సంవత్సరాల నుంచి చెబుతున్నాము. పార్లమెంటులో ఏ సభ్యుడు అయినా ఏదైన ప్రశ్న అడిగితే, ఏదైన issue తీసుకునివస్తే అప్పటికప్పుడే ప్రభుత్వం assurance యిచ్చినదా లేదా అని కాకుండా, వాళ్ళ Department ఉద్యోగస్థులు అక్కడ కూర్చుని వ్రాసుకుని సాధ్యమైనంత త్వరలో సమాచారం తెప్పించి యిచ్చేవారు; నేను పార్లమెంటులో ఉన్నప్పుడు కొన్ని విషయాలు చెబితే—మంత్రి వాటికి assurance కూడ యివ్వలేదు. General debate లో వచ్చినవి—అవన్నీ note చేసుకుని 15 రోజులకు పార్లమెంటులో budget ఉపన్యాసంలో

ఈ విషయాలు ప్రస్తావించారు. వాటినిగురించి మేము విచారించాము. ఇది ఉన్న పరిస్థితి. దీనినిగురించి మేము ఈవిధంగా చేయబోతున్నాం. లేకపోతే చేయలేక పోతున్నాం, చేయడానికి సాధ్యంకాదు అని సమాధానాలు వచ్చేవి. ఇక్కడ మనకు అటువంటిది లేదు. శాసనసభా వేదికమీద గవర్నమెంటు యిచ్చిన assurance లు ఎంతవరకు పూర్తిచేశారనేదికూడ లేదు. ఇందాక మా పార్టీ సభ్యుడు comrade శ్రీ కె ఎల్. నరసింహారావుగారు Assurances Committee గురించి చెప్పారు. 1958 నవంబరునుంచి 1959 ఫిబ్రవరివరకు ఆకొద్దికాలంలో ఒక సెషనే జరిగింది—"పరిశీలిస్తాము, చూస్తాము, చేస్తాము" అని 69 హామీలు యిచ్చారు. పదేపదే అడిగినతరువాత 54 కు మాత్రమే జవాబు యివ్వడం జరిగింది. అందులో 19 హామీలకు యిచ్చిన సమాధానాలు ఏమాత్రంకూడ సంతృప్తిగా లేవు. 6 నెలల కొకసారి శాసనసభలో ఇచ్చిన assurances గురించిన report ను శాసనసభా వేదికపైన పెట్టాలని ఆ కమిటీవారు తీర్మానం చేశారు. ఇప్పుడు మనముందు 1959 ఫిబ్రవరి report ఉన్నది. ఇప్పుడు మనం 1960 లో ఉన్నాం న్యాయంగా Assurances Committee చేసిన నిర్ణయం ప్రకారం యిదివరకు మనకు యిచ్చిన report లు గాక యింకా రెండు రిపోర్టులు మనకు రావలసి ఉన్నవి. రాకపోవడానికి కారణం వారు చెప్పినట్లు ప్రభుత్వం తొందరగా సమాధానాలు యివ్వడంలేదు. అందుచేత అందరికి జ్ఞాపకం చేయడంకొరకు ఒక U. D C. ని మన శాసనసభకు అదనంగా యిస్తే ఆయన వ్రాసి పంపిస్తాడు. పార్లమెంటులో మంత్రులు ఏ assurance ఏ సందర్భంలో యిచ్చినా, ఆ subject ను discuss చేసేటప్పుడుగాని, లేక ప్రశ్నల సందర్భంలోగాని ఆ department కు సంబంధించిన ఉద్యోగులు వచ్చి note చేసుకుని వెంటనే మంత్రుల దృష్టికి తీసుకువచ్చి department లో చర్య తీసుకుని దానిని పార్లమెంటుముందు పెట్టడం అక్కడ జరుగుతూ ఉంటుంది. అది పార్లమెంటరీ సాంప్రదాయం. ఇక్కడ అదేమి లేదు. వారి ఉద్యోగస్థులు సెక్రటేరియట్ భవనాలలో ఉంటారో, ఎక్కడ ఉంటారో తెలియదు వారి కోసం యిక్కడ గాలరీలు అయితే కట్టారు. కాని Assurances Committee మాత్రం గతసంవత్సరం రెండు పర్యాయాలు రిపోర్టు యివ్వవలసింది ఒక రిపోర్టుకూడ యివ్వలేదు. అందుచేతనే శ్రీ విఠల్ భాయ్ పటేల్ అధ్యక్షుడుగా ఉన్నకాలంలో శాసనసభ అనేది General Administration లో ఒక శాఖ అనేరీతిగా కాకుండా రోజురోజు వ్యవహారాలలో శాసనసభా కార్యాలయం, దాని ఉద్యోగస్థులు స్వతంత్రంగా స్పీకర్ గారి ఆధ్వర్యంక్రింద ఉండాలని జాతీయోద్యమంలో fight చేసి దానిని అమలులోకి తీసుకునిరావడం జరిగింది. ఢిల్లీలోని పార్లమెంటులో ఆ విధానాన్నే అమలు జరుపుతున్నాం. కాని రాష్ట్రాలకు వచ్చేటప్పటికే పాతకాలంనాటి ఇంగ్లీషుసామ్రాజ్యవాదుల యొక్క

సాంప్రదాయం తప్పితే మరొకటి లేదు. అనేక పర్యాయములు శాసనసభ కార్యాలయాన్ని స్వతంత్రంగా చేయాలి అంటే ఎందుకు చేయడంలేదు? ఎంత సిబ్బంది కావలసి ఉంటుంది, ఎవరికి ఏ పని అప్పజెప్పాల్సి ఉంటుంది- యివన్నీ స్పీకరుగారి ఆధ్వర్యంక్రింద చేయాల్సి ఉంటుంది. ముఖ్యమైన ఉద్యోగాలన్నీ కూడ Constitution ప్రకారం Public Service Commission ద్వారా రావలసి ఉంటుంది. 50 మందినో, 100 మందినో మన కార్యాలయానికి కావాలని recruit చేసుకుని సక్రమంగా పనిచేసేదానికి వీలులేకుండా ఉన్నది ప్రతి సంవత్సరం ప్రభుత్వదృష్టికి తెస్తున్నప్పటికీ కూడా దానినిగురించి యింతవరకు చర్యతీసుకోలేదు. ప్రతిసంవత్సరం Speakers' Conference లో ఈ సమస్య వస్తూనే ఉన్నది.

గౌహతిలోనో, రాజస్థాన్‌లోనో జరిగితే మన మంత్రులకు వినపడక పోతుందేమోనని ఈ పర్యాయం మన హైదరాబాద్ నగరంలోనే మన శాసన సభలోనే దేశంలోని అన్ని శాసనసభల అధ్యక్షులు సమావేశమై చేసిన నిర్ణయాలను గురించి ఆలోచిస్తాం అని ప్రభుత్వం ఒక పర్యాయం పత్రికలో ప్రకటించింది అది జనవరి 21వ తేదీన జరిగింది. ఇప్పుడు మార్చి 3వ తారీఖు. దీనిని గురించి ఆలోచించేదానికి యింతకాలం పడుతూఉంటే assurances మాదిరిగా ఇదికూడ assurance అయినట్లయితే Speakers' Conference యొక్క తీర్మానానికి విలువ ఉండదు. అందువల్ల మంత్రివర్గం దీనిని జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

General Administration గురించి మాట్లాడుతున్న సమయములో ఉద్యోగాలు యిచ్చేవిధానములో ప్రభుత్వము ఏ వైఖరిని అవలంబిస్తున్నదో కూడా చెప్పాలి. అందుకుగాను Public Service Commission యొక్క Report నుండి ఒకటి, రెండు ఉదాహరణలు యివ్వక తప్పడములేదు.

కృష్ణా జిల్లాలోని ఒక Excise Officer చాలా ధనమును దుర్వినియోగం చేశాడని, తప్పుడు certificates produce చేసి, ఎన్నోపనులుచేశాడనితెలుపుతూ అందుకు punishment గా అతనిని వెంటనే compulsory గా retire చేయించాలని వారు clear గా Report లో వ్రాశారు. ప్రభుత్వం ఏమి చేసింది? దీర్ఘమైన విచారణ కావాలని అయన అడిగారట! లేకపోతే దీర్ఘమైన విచారణకు చాలాకాలం పడుతుంది గనుక జబ్బుగా ఉందనో లేక మరొక విధంగానో నేను retire అయిపోతాను. నాకు permission యివ్వండి అని అడిగాడు. అంటే, పెన్షన్ యితర సౌకర్యాలతో retire అవుతానని చెప్పడం అన్నమాట. దానికి ప్రభుత్వం అంగీకరించి యిప్పుడు మాకు యిచ్చిన మెమోరాండములో ఏమి చెబుతున్నదంటే—

The Government after careful examination allowed him to retire from service voluntarily forthwith under the terms of retirement specified in the G. O. cited, especially as detailed enquiry in accordance with the rules was expected to take some considerable time, and the result of his request was substantially the proposed action against him.

అని చెబుతున్నారు. అధ్యక్షా, దీనిని నేను తమ దృష్టికి తీసుకువస్తున్నాను. తప్పులుచేసి, ప్రభుత్వం డబ్బును మింగేసి వ్యవహరిస్తుంటే— Public Service Commission వారు ఆ case ను ప్రభుత్వమునకు refer చేసినప్పుడు 'యితను తప్పులుచేశాడు గనుక punishment గా compulsory గా retire చేయండి' అని recommend చేసినప్పుడు ప్రభుత్వం ఏమి చేస్తున్నది? 'Retirement with the Government concessions, with honourable discharge of the duties అంటే Public Service Commission దానికి ఒప్పుకోకుండా మరల comment చేస్తే ప్రభుత్వం దానిపై 'మీరు చెప్పింది, మేము చెప్పింది ఒకటే— substantially is the same' అని చెప్పడం ఏవిధంగా సమంజసం? వారు punish చేయమంటే, మేము retire చేశాము, మీరు చెప్పింది మేము చేసింది ఒకటేగదా! అనే యీ జవాబు ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతాలను కలిగిన ప్రభుత్వాలనుండి రావలసిన జవాబు కాదు.

అదేవిధంగా 1955 లో —Hyderabad Road Transport Department— వున్న సమయములో ఒక technician ను, అతడు చాలా తప్పుడు పనులు చేశాడని, వెంటనే డిస్మిస్ చేయవలసిందిగా ప్రభుత్వం ఆ case ను refer చేసింది. Hyderabad Public Service Commission దానిని ఆమోదించి, 'డిస్మిస్ చేయవలసిందే' అన్నది. అంతేగాకుండా—

The Government have proposed to remove him from service as he was found totally unfit for the post in question. The ex-commission has also agreed to the proposal of the Government and advised his removal with immediate effect in its letter dated 28-7-1955.

'ఈ ఉద్యోగానికి యితడు పనికిరాడు' అని ప్రభుత్వమే ముందు నిర్ణయించి, Service Commission కు పంపించింది. ఆ సూచనతో Service Commission అంగీకరించి 'నిజమే. ఇతడు పనికిరాడు; చర్యతీసుకొనవచ్చు' నన్నది. ఈ లోపల వారు హైదరాబాదు ప్రభుత్వ మంత్రివర్గములో ఎవరిని పట్టుకున్నారో తెలియదు. ఆ వివరాలు యిందులో లేవనుకోండి. ప్రభుత్వం

ఏచర్య తీసుకోనలేదు. ప్రతి పదిహేనురోజులకు 'ఏమి చేశారు' అని నాను అడుగుతున్నట్లుగా Public Service Commission చెబుతున్నది. ప్రభుత్వం 'under consideration' అంటున్నది. ఇంత కాలం అయిపోయిన తరువాత, యింకా 'consideration' ఏమిటో అర్థం కావటంలేదు. ఆ తరువాత కొత్త ప్రభుత్వం (ఆంధ్ర ప్రదేశ్) వచ్చింది. దీనిపై దరిమిలా యీ ప్రభుత్వం ఏమి వ్రాశారో వినండి. 17-3-58 న తేదీన వీరు సమాధానం యిచ్చారు. "ఈ Road Transport Department 11-1-58 నుండి Road Transport Corporation గా ఏర్పాటయినది. అది ఒక అటానమస్ బాడీ. దాని యొక్క ఉద్యోగులు అయినారు కాబట్టి ఆయనమీద మేము ఏమీ చర్యతీసుకోనడానికి వీలులేదు మీ రికార్డునంతా Road Transport Corporation కు పంపిస్తాం" అంటున్నారు. ఇది constitutional గా ఎంతవరకు సవ్యమో మీరు, మంత్రివర్గం ఆలోచించాలని కోరుతున్నాను. హైదరాబాద్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమీషన్ చేసిన దానిని మేము ఎందుకు అంగీకరించాలి?అని యింకొక వాదన. గాయం చేయడమేగాక, కారంకూడా చల్లినట్లుగావున్నది యీ సమాధానం.

"The report which is laid before the State Legislature under Article 323 (3) of the Constitution relates to the work done by the Andhra Pradesh Public Service Commission during the year 1957-58 and therefore does not cover cases where the advice of the Hyderabad Public Service Commission to the Hyderabad State Government is not accepted by the Government of Andhra Pradesh. However, as the Commission has included this case in its report, the reasons for the action taken in regard to this case by the Andhra Pradesh Government are given in the next paragraph."

హైదరాబాదు ప్రభుత్వం ఒక నిశ్చయానికి వచ్చి ఒకరిపై disciplinary action తీసుకోవలయునని ఒప్పుకున్నప్పుడు, 'అది నా మీద binding కాదు' అని successor Government అయిన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ఎలా అంటున్నదో నాకు అర్థంకావడంలేదు వారు చెప్పిన మాటలు clear గా వున్నాయి. It is not accepted by the Government of Andhra Pradesh.

However, as the Commission has included this case in its report, the reasons for the action taken in regard to this case by the Andhra Pradesh Government are given......

పబ్లికు సర్వీసు కమిషనువారు వ్రాస్తే, వారు వ్రాయడమే మహాతప్పు అయినట్లు (వీరు అంగీకరించకపోవడం కాదు) వీరు యిచ్చిన సమాధాన

మేమంటే—ఆ works manager తనమీద చర్య తీసుకొనడం న్యాయం కాదని తెలుపుకున్నాడట. దానిపై ఇంజనీరు శ్రీ యల్. వెంకటకృష్ణయ్యరుగారిని తనఖీ చేయమని పంపించారట. ఆయన తన రిపోర్టులో అది error of judgement. అతను తప్పులు చేశాడు, కాని అంత చర్య తీసుకోవలసిన అవసరంలేదు అని వ్రాశారు. "ఈలోపల Road Trasport Department ను Statutary Corporation చేశాము వారు ఏమి చేస్తారో తెలియకుండా మేము చెప్పగలిగింది ఏమీలేదు. అందుచేత అతనిమీద చర్య తీసుకోలేదనుకోవడం తప్పు" అంటున్నారు. 1955 లో యీ విధంగా జరిగితే 1960 వరకు దానిపై ప్రభుత్వం ఏమీచేయలేకపోయిందంటే యింక పరిపాలనను గురించి ఏమి చెప్పాలి! పాత హైదరాబాదు ప్రభుత్వం అతనిని డిస్మిస్ చేయవలయునను కున్నది. ఈలోపల దానిలో పాత ప్రభుత్వపు మంత్రు లెవరయినా జోక్యం కల్పించుకొని వుండాలి. Administration లో corruption ఉంది; అందుకు ఒక కమిటీని వేస్తాం అంటున్నారు దానివలన ఏమి లాభ ముంటుంది? అయిదేళ్ళయినా తప్పులు చేసిన ఉద్యోగిపై చర్య తీసుకోలేకపోవడం; అతను హాయిగా ఉద్యోగం చేసుకుంటూండడం ఏ విధంగా కనబడుతుంది! Honest గా కష్టపడి పనిచేసే తోటి ఉద్యోగి ఏమనుకుంటాడు? తప్పుడువనులు చేస్తున్న వారిని ప్రభుత్వము వదిలివేస్తుంటే honest గా పనిచేసేవారు ఏమనుకుంటారు, యింక నీతి ఏమి పాటింపబడుతుంది. ఇటువంటివి చెడ్డ వుదాహరణలుగా నిలిచి పోతాయి. ఈ రెండు కేసులు మాత్రమే కాదు. యింకా యిటువంటివెన్నో వున్నాయి. పైగా యిందులో ఎక్కువ శిక్ష వేస్తున్నామా; తక్కువశిక్ష వేస్తున్నామా, అనేదికూడా ప్రశ్న కాదు. దీనివలన ప్రభుత్వం యొక్క attitude తెలుస్తుంది. ఎన్నిసంవత్సరాలు అయినా ప్రభుత్వం నిర్ణయాలకు రాలేకపోవడం పరిపాలనను చిక్కులలోకి తీసుకుపోవడమే అవుతుందని మనవిచేస్తున్నాను.

1956-57 వ సంవత్సరానికి చెందిన 6 నెలలకు సంబంధించి హైదరాబాదు గవర్నమెంటు యొక్క appropriation accounts ఉన్నాయి. అందులోని 6, 7 పేజీలలో minor losses క్రింద ప్రభుత్వానికి వచ్చిన చిల్లరనష్టాల గురించి ఒక జాబితా ఉన్నది. 4,18,45,174 రూపాయల మొత్తాన్ని minor loss క్రింద చూపించారు. నేను కొద్దిగా వివరాలలోనికి వెళ్ళవలసివుంటుంది. కరాచీలో హైదరాబాదు గవర్నమెంటు యొక్క agent గా ఉన్నటువంటి వారిపేర 2,34,00,000 రూపాయలు ఉండిపోయినది. దీనిని వసూలు చేయడం చేతకాక miscellaneous loss క్రింద వ్రాసేశారు.

Represents amount lying at the debit of the head 'Balance with Agent General, Karachi' under 'Advances not bearing interest', written off to Revenue Account as

the amount could not be recovered from the Ex-Agent General, Karachi, and had to be treated as a bad debt.

అట్లా ఎందుకు వ్రాసేయాలి ? పాకిస్తాన్‌కూ మనదేశానికీ ఇంకా కొన్ని గొడవలు ఎట్లాగూ ఉండనేఉన్నాయి వాటి settlement యింకా complete కాలేదు. పార్లమెంటు level లో మనం అనేక ఖాతాలను తేల్చుకోవడం జరుగుతోంది. అటువంటప్పుడు మనం claim పెడితే బాగుండేదికదా ! సుహృద్భావం కోసం శ్రీ నెహ్రూగారు 2,30,00,000 రూపాయలను వారికి వ్రాసేస్తే మనమంతా అంగీకరిస్తాము అటువంటిదేమీ లేకుండా మనం వసూలు చేసుకోలేదు అంటే దానికి అర్థం ఏమిటి ? అసలు కరాచీనుంచి యీ ప్రభుత్వం ఎట్లా వసూలుచేస్తుంది ? ఇది సావరిన్ ప్రభుత్వమా ? లేక ప్రత్యేకదేశమా ? ఈ విషయాన్ని Central Government కు వదలినట్లయితే బాగుండేది. "ఇదిగో మాది 2,35,00,000 రూపాయలు కరాచీలో ఉండిపోయింది. వారు ఇవ్వనంటున్నారు. మీరు వసూలు చేసిపెట్టాలి, వసూలు చేయకపోతే మీరు మాకు అనేక ప్రణాళికల నిమిత్తం ఇచ్చే అప్పులోఅయినా ఇవ్వవలసి వుంటుంది." అని అడగడానికి వీలుకూడ లేకుండా write off చేసేసి కూర్చున్నారు. అదేరీతిగా ఇంకొక విషయమున్నది.

A sum of £ 10,000 (Rs. 1,33,333) was withdrawn by a responsible official out of the funds of the Government of Hyderabad, prior to the Federal Financial Integration and kept in his personal account. As the amount was found irrecoverable even after legal proceedings, Government accorded sanction for its write-off in November, 1957.

Legal Proceedings తీసుకున్నా కూడ వసూలు చేయడం చేతకాక పోయింది అన్నారు. ఈ విషయాలను ఇండియా గవర్నమెంటుకు వదలిపెట్టి పాకిస్తాన్‌కూ మనకూ ఉన్న సమస్యలు తేలేవరకూ ఎందుకు వేచి ఉండకూడదు? ఆ తరువాత సుహృద్భావంకోసం write off చేస్తే చేద్దుము, కాని, ముందుగానే write off చేయడం జరిగింది. ఇప్పుడు మన చేతులలో లేదు, ముందుగా ఏదో జరిగిపోయిందని యీ రెండూ వదిలేద్దాము.

మాకు ఒక list ఇచ్చారు. ఆ list లో 2, 3, 4, 5, 6, 7—అన్ని పేజీల లోనూ misappropriations అన్నీ minor losses క్రింద ఉన్నాయి. నేను అవన్నీ చదివి ఈ శాసనసభను విసిగించదలచుకోలేదు. ఒక విషయం ఇప్పుడు చెప్పవలసి ఉన్నది. డిసెంబరు 25, 1951 నుంచి మే నెల 1953 వ సంవత్సరము మధ్యగల ఒక సంవత్సరం అయిదు నెలల కాలంలో ఒక తహశీల్దారు 5,95,389 రూపాయలు వసూలు చేసి, జమకట్టకుండా కాజేసినట్లు కనబడు

తోంది. ఈలోపున checking కూడ ఏమీలేదు. ఆ తరువాత అతనిమీద కేసు పెట్టారు, 20 ఏండ్ల శిక్ష వేశారు. ఇళ్ళు మున్నగునవి తీసుకోవడం ద్వారా లక్ష రూపాయలవరకు తిరిగి తీసుకున్నారు. ఇప్పుడు కేసు పెట్టారా లేదా లేక 20 ఏండ్ల శిక్ష వేశారా, లేదా అనేది కాదు నా point, ఒక సంవత్సరం 5 నెలలలోపున సుమారు 6 లక్షల రూపాయలు ఒక ఉద్యోగి మింగేస్తూ ఉంటే మరి, పై ఉద్యోగులు ఏమి చేస్తున్నారు? నిద్రపోతున్నారా? వారిమీద ఏమి చర్య తీసుకున్నారు? Public Accounts Committee Report వస్తుందంటున్నారు. అది ఇంకొక రెండేళ్ళకు కాని మనకురాదు. ఈ లోపున ప్రభుత్వ దృష్టికి తేవడం అవసరమని భావించి నే విషయం చెబుతున్నాను.

3,79,860 రూపాయలను వివిధ ట్రజరీలలో, సబ్ ట్రజరీలలో మింగేశారు దానిని తేల్చుకోవడం కష్టం. కాబట్టి 1956 అక్టోబరులో హైదరాబాదు గవర్నమెంటే write off చేసేసింది. ఇంకొక సందర్భంలో ఒక తహశీల్దారు May 1952 నుంచి October 1956 వరకు ఉన్న కాలంలో 26,280 రూపాయలు మింగేశాడు.

'The final action taken in this matter and the fact whether the delinquents have been prosecuted in a Court of Law, have not been intimated to Audit (October 1957).'

మరి ప్రభుత్వం ఏమి చేసింది? కేసు పెట్టిందా లేదా? నేను కేవలం opposition కొరకు మాత్రమే చెప్పడంలేదు. అధ్యక్షా, ప్రభుత్వం ఏమిచర్య తీసుకుందోకూడ Accountant General కు వ్రాయకపోతే ఇక ఏవిధంగా ఉందో ఆలోచించాలి. ఇంకొక కేసులో—

'The final orders of the Government in the matter have not been received (October 1957).'

అదే విధంగా March 19, 1955 నుంచి జూలై 1955 దాకా ఒక అధికారి డబ్బు మింగేస్తే అక్టోబరు 1957 వరకూ ప్రభుత్వం ఏమిచర్య తీసుకున్నదోకూడ Accountant General కు తెలియజేయలేదు. ఈ రకంగా అనేక ఉదాహరణలున్నాయి. అన్నిటిలోకూడ తినేసినడబ్బు లక్షరూపాయలా, కోటిరూపాయలా, 10 వేల రూపాయలా అనేదికాదు. దానిమీద తగు చర్య తీసుకున్నారా, లేదా అనేది. ఏదో action తీసుకుందాములే అని సంవత్సరాల కొద్దీ ఆలస్యంచేసేస్తే ఇది administration ను tone up చేస్తుందా? తప్పుచేసినవారిపై drastic action తీసుకుంటే తప్ప honest గా పనిచేసేవారికి ఏమీ ఉపయోగం ఉండదు. Corruption తగ్గించడానికి ఏ విధంగానూ వీలుండదు. 24,34,517 రూపాయలను రెవిన్యూ

డిపార్టుమెంటు వారు write off చేశారు. కారణ మేమంటే 1948-51 లలో హైదరాబాదులో అల్లరులు జరిగాయి; కల్లు అంగళ్ళు స్థాపించ లేకపోయాము; నష్టం వచ్చింది అని వ్రాసేశామన్నారు. కాని నిజంగా కల్లు దుకాణాలు పెట్టనందువల్ల నష్టం వచ్చిందని అట్లా వ్రాసేశారా? లేక దానిని సాకుగా తీసుకొని పెద్ద పెద్ద contractors డబ్బుచేసుకొంటారని చేశారా అనేది Public Accounts Committee లో లోతుగా వెళ్ళి ఆలోచించవలసి వుంటుందనుకోండి. నేను ఇటువంటి కేసు లనేకం చెప్పవచ్చు. కాని ప్రభుత్వం ఇట్లా జాగుచేసినట్లయితే administration లో efficiency ఎట్లా వస్తుంది? Corruption తగ్గించడానికి ఏదో ప్రయత్నాలు చేస్తున్నామంటున్నారు ఇప్పుడు ప్రభుత్వం తన దృష్టికి వచ్చిన కేసుల విషయంలో జాగుచేస్తుంటే రేపు వచ్చే Administrative Committee మాత్రం ఏమిచేస్తుంది? Anti-corruption Department ఏమిచేస్తుందో కూడ మాకు అర్థంకావడంలేదు శాసనసభ అంటే ప్రభుత్వానికి ఎంత మర్యాద ఉన్నదో— ఇప్పుడున్న మంత్రివర్గమా; ఇంకొక మంత్రివర్గమా అనేదికాదు... తెలుస్తూవేఉంది. ఈ మంత్రివర్గం చేసినవికూడ ఇదివరకే తెలియచేశాము. హైదరాబాదు ప్రభుత్వంలో miscellaneous expenses క్రింద 3,10,40,000 రూపాయలు grant చేసినదానికంటె అదనంగా ఖర్చుచేశారు. State schemes కు ప్రభుత్వ శాంక్షను లేకుండానే ఖర్చుచేయడం జరిగింది. ఒక డిపార్టుమెంటు నుంచి ఇంకొక డిపార్టుమెంటుకు మార్చి ఖర్చుచేశాము; అంతకంటే ఏమీలేదు అంటున్నారు. Loans and Advances Department నుంచి State Trading కు మార్చేశాము అంటున్నారు. 7,76,55,141 రూపాయల మొత్తం Civil Supplies Department trading చేస్తున్నందువల్ల ఖర్చయిపోయింది.

'Little realisable assets are left with the department and the entire capital outlay under the head '85-A- is likely to prove a loss to Government.'

సివిలు డిపార్టుమెంటు సప్లయిల క్రింద రు. 7,76,88,000 లు ఖర్చు పెట్టారు. దాని వెనుక బియ్యం ఉన్నదా, రాగులున్నాయా, జొన్నలున్నాయా, సంకటైనా ఉందా అంటే ఏమీలేదు. అంతా దాదాపు write off చేసుకోవలసిన పరిస్థితి అని ఈ Accountant General అభిప్రాయం. ఈ విషయాలగురించి ప్రభుత్వం వెంటనే చర్య తీసుకోకపోతే అధికంగా జరుగుతుంటుంది. పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ వ్రాసినదానిలో పేజీ 8 లో 2387 టెంపరరీ అపాయింట్ మెంట్స్ ఉన్నట్లున్నది. టెంపరరీ అపాయింట్ మెంటు చేసినతరువాత మూడు నెలల లోపల పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ నుంచి అప్రూవల్ పొందాలి. దాదాపు అన్నీ మూడు నెలల లోపల అప్రూవల్ కానివే. కొన్ని

రెండు సంవత్సరాలవరకు, ఇప్పటికిని జరుగుతున్నాయని చెప్పారు. పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్‌ను ఏర్పాటుచేసుకున్నా ఎమర్జన్సీలో కొన్ని టెంపరరీ అపాయింట్‌మెంట్సు చేస్తూంటారు. వాటిని నెలల కొలది వాయిదా వేసు కుంటూ పోవడం, తరువాత ఎపుడో ఆ పోస్టులను confirm చేయడం, confirm అయ్యాక సర్వీసు కమిషన్‌కు వ్రాయడం. ఈరకంగా జరుగుతోంది. టెంపరరీగా పనిచేస్తున్న వారిని వాటిల్లో confirm చేస్తారా అంటే పెర్మనెంటు చేయరు. టెంపరరీగానే నెలల కొలది సంవత్సరాలకొలది పొడిగిస్తూంటారు. ఇది ప్రభుత్వ విధానం. ఎన్. జీ. వో. లకు ప్రభుత్వం యిచ్చే వేతనాలనుగురించి కూడా ఈసందర్భంలోనే చెప్పాలి నేను కూడా సభ్యునిగా ఉన్న పేకమిటీ కొన్ని రికమెండేషన్సు చేసారు. అవి సంతృప్తికరంగా లేవని ఉద్యోగులు ఆందోళనచేస్తే మరికొన్ని సౌకర్యాలు కలిగించారు. ఆ రిపోర్టులోనే ఒక భాగం ఉన్నది. అది ఏమిటంటే— ధరలు ఉన్నవాటిని తగ్గిస్తామా, లేదా అన్నది వేరే సంగతి కాని ఇకముందు పెరుగవని ఆశిస్తున్నామన్ని అన్నారు. ఆశించిన ఆశ ఏమీ లాభంలేకపోయింది. 1958 డిసెంబరులో ఉన్న ధరలకంటె 1960 లో ధరలు 10, 15 పాయింట్లు అదనంగా పెరిగాయి తప్ప మరొకటి లేదు. ఇప్పటికి పే కమిటీ ఇచ్చింది పూర్తిగా అమలులోనికి రాకపోయినా, ఆ రిపోర్టు out of date అయిపోయింది ధరలు విపరీతంగా పెరగడంవల్ల. ఆ రికమెండేషన్స్‌లోని ఎనామలీస్ దిద్దుతున్నామని అన్నారు. ఇంకా దిద్దలేదు అనుకోండి, వాటిని దిద్దుతూకూడా నూతనంగా వచ్చిన పరిస్థితినిబట్టి చూడవలసి ఉంది. ఇంతలో సెంట్రల్ పే కమిషన్ వారి రికమెండేషన్లు కూడావచ్చాయి. అవికూడా సంతృప్తికరంగాలేకపోయినా, ఆ రికమెండేషన్లకు గత సంవత్సరం మన పేకమిటీవారి రికమెండేషన్లకు తేడాను ప్రభుత్వదృష్టికి తెస్తే ప్రభుత్వం వాటిని గురించి ఆలోచించవలసి ఉంటుంది. లెక్కలేసిచూస్తే— బంట్రోతు, జవాను అనేపేర్లు తీసివేసి ఇంగ్లీషులో attenders అని అన్నామనుకుంటాను. తెలుగులో ఏమిచెప్పాలో మరి—

శ్రీ ఎన్. కె. వి. కృష్ణావతారం (తాడేపల్లిగూడెం - జనరల్) : పరిచారకులు అనవచ్చు.

శ్రీ పి. సుందరయ్య : అది ఆలోచించవలసి ఉంటుంది అనుకోండి. అందరి కంటె తక్కువ వచ్చేవానికి రు. 85 లు తో ప్రారంభమై రిటైర్ అయ్యేనాటికి రు. 102-8-0 లు మొత్తం ఇవ్వాలని కేంద్రప్రభుత్వంవారు చెప్పారు. హైదరాబాదువంటి 5 లక్షల జనాభామించిన పట్టణాలలో ఉండేవారికి రు. 92-8-0 లు తక్కువకాకుండా రిటైర్ అయ్యేసరికి రు. 110 లు వరకు జీతాలుండాలని ఆ పేకమిటీ నిర్ణయించింది. డి. ఏ. ఇంటి అలవెన్సు, compen-

satory allowance తీసివేస్తే basic pay లోనే—ప్రావిడెంట్ ఫండుకు, గ్రాట్యుయిటీకి, ఇతర సౌకర్యాలకు లెక్కకు వచ్చేదానిలోనే—రు. 70 లు పైగా లేడాఉంది. ఇదివరకు వాళ్ళు డి. ఏ. గా తీసుకునేదానిని రు. 10 లు తప్ప మిగిలినదంతా వేతనంలో కలిపివేసారు. ప్రావిడెంట్ ఫండు, గ్రాట్యుయిటీ, ఇతర సౌకర్యాలు దానిపై వచ్చాయి. పేకమిటీ రికమెండేషన్లు సంతృప్తి కరంగా లేవని అంటే రెండవపర్యాయం చేసిన మార్పులతో కలిపినా, హైదరాబాదు పట్టణంలో రు. 60 లతో ఆరంభమై 40 సంవత్సరాలు పని చేసిన తరువాత రు. 76 లతో రిటైర్ కావాలి కనీసం జీవిత వ్యయానికి, కేంద్రప్రభుత్వం ఇచ్చినదానికి, దానికి రు. 30 లు లేడాఉన్నది. ఎల్. డి సి. విషయం తీసుకుంటే—హైదరాబాదు పట్టణంలో కేంద్రప్రభుత్వంలో పని చేసేవాడు రు. 140 లతో ఆరంభించి రు. 216 లు వరకు పోతుంటే, ఇక్కడనే మన ప్రభుత్వంలో ఉండేవాడు రు. 92 లతో ఆరంభించి 25 సంవత్సరాలకు. రు. 168 లు చేరడం జరుగుతుంది. అన్ని రకాల allowances కలిపినా ఉన్న పరిస్థితి ఇది. ఇంతకంటె క్రిందనున్నవారి విషయం తీసుకుంటే ఇంకా తగ్గుతుంది అనుకోండి. లక్ష జనాభాకు తక్కువ ఉన్నచోట్ల compensatory allowance రాదు. ఇదేరకంగా యు డి సి. విషయంకూడా ఉంటుంది. కేంద్ర ప్రభుత్వ ఆఫీసులు హైదరాబాదులో చాలాఉన్నాయి. బెజవాడలో కూడా కొన్ని ఉన్నా యనుకోండి. కేంద్రప్రభుత్వ ఉద్యోగులైనా రాష్ట్రప్రభుత్వ ఉద్యోగులైనా తిండి తినవలసిందే మన ఉద్యోగులకు తక్కువ ఖరీదుకు కేంద్రప్రభుత్వ ఉద్యోగులకే ఎక్కువ ఖరీదుకు మార్కెటులో అమ్మడం ఉండదు—నాకు తెలిసినంతవరకు అటువంటి షాపు ఉన్నట్లు మంత్రిగారికి తెలిస్తే, అటువంటి జాబితా నొకటి నాకు ఇస్తే—నిస్సందేహంగా లేవంటారా? ఆ విషయం అట్లా ఉంచండి, నిన్ననే సిమెంటు వేజెస్ బోర్డును గురించి పత్రికలలో చూచాను. వారుకూడా మొత్తం భారతదేశంలో అందరికంటె తక్కువ వచ్చేవానికి రు. 94, 95 లు పెట్టారు. గుజరాత్‌లో అదనంగా రు. 7 లు ఇవ్వాలని చెప్పారు. వీటి అన్నింటి దృష్ట్యా ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఎన్. జి. ఓ. ల జీతాలు, సౌకర్యాల గురించి జాగ్రత్తగా ఆలోచించాలి. వారు కోరిన కనీస కోర్కెలున్నాయి, compensatory allowance అన్ని పట్టణాలకు వ్యాపింప చేయాలని increment తక్కువగా ఉంటే కొంచెం ఎక్కువ చేయాలని వారు అడిగారు. ఎడ్యుకేషన్ డిపార్టు మెంటులో రెండు సంవత్సరాలు ట్రయినింగ్ పొందిన తరువాత సెకండరీ గ్రేడు టీచర్‌కు రు. 45 ల నుంచి రు. 120 లు మాత్రమే జీతం ఇవ్వడం సరియైనదికాదు. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో ఎల్. డి. సి.గా ఇచ్చేటట్లుగా రు. 50లు నుంచి రు. 150 లు వరకైనా కనీసం ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. వారికి మరొక ప్రమోషన్ లేదు. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలలో కూడా ఈ విషయం తెచ్చాను. మరొక పర్యా

యము ప్రభుత్వదృష్టికి తీసుకువస్తున్నాను. ఇదేరకంగా graduated teachers విషయం ఉంది. స్పెషల్ గ్రేడు రు. 150 లు నుంచి రు. 250 లు వరకు ప్రభుత్వమే ఇచ్చింది కమిటీ చర్చలలోనే కాకుండా అనేక పర్యాయాలు ప్రభుత్వం తరఫున రు 150 లు నుంచి రు. 300 లు వరకు చేస్తామని చెప్పినా దానిని ఇంతవరకు మార్పు చేయలేము. హయ్యరు గ్రేడు ఉపాధ్యాయులకు రు. 30 ల నుంచి రు. 60 ల వరకు నిర్ణయించడం కానేకాదు 8 వ ఫారం వరకు చదివి రెండు సంవత్సరాలు ట్రయినింగ్ పొందినవారికి రు. 41 లు నుంచి రు. 65 ల వరకైనా ఉండాలి ఈ సందర్భంలోనే పోలీసు కానిస్టేబిల్సు గురించి కూడా చెప్పాలి. ఇదివరకు ఇచ్చేదానికంటె జీతం, ఇంక్రిమెంట్లు పెంచినా రు. 50 లు వరకు చేరాలంటే 20 సంవత్సరాలు పడుతుంది 8 వ ఫారం చదివినవారినే కానిస్టేబిల్సుగా రిక్రూట్ చేస్తున్నాము. వారికి కూడా రు 41లు నుంచి రు. 65 లు వరకు హెడ్ కానిస్టేబిల్సుకు కూడా రు. 50 ల నుంచి రు. 85 ల వరకు పెంచినట్లయితే వారి జీవితస్థాయికూడా పెరిగి ప్రజలపై పెత్తనం చేయకుండా, కోడిపెట్టలు మామూళ్లు తీసుకోకుండా ఉంటారు. ధరలు పెరుగుతుండే విషయాన్ని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఏమైనా చేయాలని కోరుతున్నాను. రెండవ రిపోర్టుగురించి మరొక ఆశ్చర్యకరమైన విషయం ఉంది. సర్వీస్ కండిషన్ల గురించి రెండవ రిపోర్టులో వ్రాస్తామని మొదటి రిపోర్టులో చెప్పిఉన్నారు. కాని రెండవ రిపోర్టులో సర్వీస్ కండిషన్స్ గురించి ఒక్కమాట కూడా లేదు మొదటి రిపోర్టులో ఇచ్చిన వాగ్దానంగురించి ఏమీలేదు. లోకల్ బోర్డు ఉద్యోగుల వేతనాలగురించి మాత్రమే ఉంది. Service conditions గురించి pensions గురించి leave గురించి educational concessions గురించి ఏమీ లేదు. కేంద్రప్రభుత్వం నియమించిన రెండవ పే కమిషనులో చెప్పినదానిని దృష్టిలో పెట్టుకుని service conditions నిర్ణయించి ఇతర facilities కలిగించాలని కోరుతున్నాను. మన ప్రభుత్వానికి కొన్ని విషయాలలో చాతీా చాకచక్యం ఉంది- మనకు రిపోర్టులనందించడంలో లేకపోయినా! రెండవ రిపోర్టులో ప్రభుత్వోద్యోగులకు ఏవిధంగా జీతాలు ఇస్తున్నామో స్థానిక సంస్థల ఉద్యోగులకు అదేవిధంగా ఇస్తామని చెప్పారు Scavengers, contingent workers తప్ప అని అన్నారనుకోండి వారే ఎక్కువమంది ఉన్నారు కూడా. దీనికి 67 లక్షలరూపాయలు అదనంగా ఖర్చు అవుతుందని అన్నారు. అదనంగా అయే ఖర్చు అంతా ప్రభుత్వమే పెట్టుకోవడం కష్టం కాబట్టి సగం లోకల్ బోర్డ్సు పెట్టుకుంటే సగం ప్రభుత్వం పెట్టుకుంటుంది అని అన్నారు. పెట్టి, దానికి ఒక చిన్నమాట వ్రాశారు. "ఈ లోకల్ బోర్డు ఎంప్లాయీస్ టీచర్సుతో సహా" అని వ్రాశారు. అధ్యక్షా, ఈ టీచర్సుతో సహా మొత్తం అయిన ఖర్చులో సగము పెట్టుకుంటాము అంటే మొదట పే-కమిటీ రిపోర్టులో

ఏమి చెప్పారు? టీచర్సుకి అయే అదనపు డబ్బు అంతా ప్రభుత్వం పెట్టుకుంటుంది, లోకల్ బోర్డ్సు పెట్టుకోనవసరంలేదు అని చెప్పారు. దాదాపు 50-60 వేలమంది టీచర్సు ఆంధ్రప్రాంతంలో—తెలంగాణాప్రాంతములో యిదివరకే గవర్నమెంటు క్రింద ఉంది— ఆంధ్రప్రాంతములో ఉన్నారు. గవర్నమెంటు నిర్ణయించిన స్కేల్సు ప్రకారం 60 లక్షల రూపాయల పైన అవుతుంది. మొత్తం 60 లక్షలు అయే ఖర్చులో సగము మేము పెట్టుకుంటాం అంటే, టీచర్సుకి యిదివరకే 60 లక్షల రూపాయలు పెట్టుకోవలసిఉంటే మిగిలిన ఉద్యోగస్థులకు సున్నకుసున్న హాళ్ళికిహాళ్ళి, ప్రభుత్వం ఇచ్చేది ఏమీలేదు ఆ లోకల్ బోర్డు ఏమైనా ఖర్చుపెట్టుకుంటే పెట్టుకోవచ్చు. ఉన్నసంగతి మొదటనే చెప్పకూడదూ? "మేము టీచర్సుకి సగమే పెట్టుకుంటాం. మిగిలిన 67 లక్షలు మీరే పెట్టుకోండి" అనకుండా వారికి ఏదో యిస్తాం అని చెప్పారు. లెక్కలు చూస్తే మాత్రం ప్రభుత్వంవారికి యివ్వడానికి యేమీ లేకుండాచేస్తే లోకల్ బాడీస్‌లో ఉండే యితర ఉద్యోగస్థులకు ఏ రకముగా జీతాలువస్తాయి. ప్రభుత్వం ఎందుకని అటువంటి మాటలు చెబుతుంది? చేయదలచుకున్నది స్పష్టముగా చెబితే మంచిది. వాళ్ళ జీతాలు తక్కువగా ఉన్నప్పుడు స్థానికసంస్థలు ఏమీ చేయలేకపోయినప్పుడు 120 కోట్లు సంవత్సరానికి ఖర్చుపెట్టగలిగిన మన ప్రభుత్వానికి 67 లక్షలు పెద్ద కష్టమేమీకాదు. ఏ స్థానికసంస్థ అయినా చేయలేకపోతే దానిని వెంటనే ప్రభుత్వమే చేయాలని వారి దృష్టికి తెస్తున్నాను. ఇక పబ్లిక్ సర్వీసు కమీషను గురించి చెప్పాలి. గత సంవత్సరం పబ్లికుసర్వీసు కమీషను రిపోర్టుమీద చర్చించినప్పుడు ఒక విషయము ప్రభుత్వ దృష్టికి తెచ్చాను. పబ్లికుసర్వీసు కమీషనుకి ఇవ్వకుండా recruit చేయడానికి గవర్నమెంటుచేత తాత్కాలికంగా నియమింపబడే కమిటీలు All Party Committees గా ఉండాలని ఇదివరకు చెప్పాము. సరే, దానికి శ్రీ సంజీవరెడ్డిగారు, "గుఱ్ఱం ఎక్కినవాళ్ళం మేము కాబట్టి ఆ కీలు మా చేతులలో ఉండాలి. అది ఇతరులకు ఇవ్వడానికి వీలులేదని శాసనసభముందు చెప్పారు. అనగా ప్రభుత్వము తన పార్టీకి అనుకూలమైనవారికే ఉద్యోగాలు ఇవ్వడానికి కాంగ్రెసు సభ్యులతో కూడిన సెలెక్షన్ కమిటీ ఏర్పాటు చేస్తారన్నమాట. "మేము గుఱ్ఱము ఎక్కి స్వారీ చేస్తున్నాం కాబట్టి కళ్లెం మా చేతులలో ఉండాలి" అనే పేరుతో తమ పార్టీకి అనుకూలమైనవారినే చేర్చుకొనడము డెమోక్రెసీ మాత్రం కాదు. కాంగ్రెసు పార్టీ ప్రభుత్వము అయితే కావచ్చు. కాని ఇంతవరకు శ్రీ బ్రహ్మానందరెడ్డిగారు "కేరళలో మీ పార్టీకోసము మీరు అంతా చేసుకున్నారు" అన్నారు. కేరళలో మా పార్టీ ఏమి చేసినది? ఆఖరుకి పరిచారకుని నియామకం కూడా మంత్రి ఎవర్నూ చేయకుండా పబ్లికు సర్వీసు కమీషనుకే ఇచ్చింది. మామూలు బంట్రోతుని వేసుకో

వాలన్నా "అది మా పనికాదు. పబ్లికు సర్వీసు కమీషను వేసుకోవాలి" అన్నారు. ఇక్కడ ప్రభుత్వము అనేక కమిటీలలో కాంగ్రెసు సభ్యులను మాత్రము వేస్తున్నారు. ఇతర పార్టీవారిని కమిటీ సభ్యులుగా వేయడానికి ప్రభుత్వానికి ఇష్టం లేకపోతే పబ్లికు సర్వీసు కమీషనుకు వదలిపెట్టండి. అట్లా చేయక కేవలం తమ పార్టీ సభ్యులతోనే సెలక్షను కమిటీలను వేయడం ప్రభుత్వం యొక్క నిష్పక్షపాతమును ఏమాత్రము తెలియజేయదు. అంతేకాదు certify చేయవలసినదని నాదగ్గరకు చాలమంది వస్తూఉంటారు. "అయ్యా నేను కమ్యూనిస్టుని, నా సంతకం ఉండడంవల్ల మీకువచ్చే ఉద్యోగంకూడా పోతుంది. ఎందుచేతనంటే వారిదగ్గర ఒక సర్క్యులరు ఉంది. ఇంకవేరే ఎవరిదగ్గరనైనా తెచ్చుకోండి" అని చాలమందికి చెప్పాల్సివస్తుంది. "అయ్యా, కమ్యూనిస్టుపార్టీకి మాకు సంబంధంలేదు, మా బంధువులు మా తాతముత్తాతలు ఎవరో కమ్యూనిస్టులని ఎవరో రిపోర్టుయిస్తే మమ్ములను ఉద్యోగంలోంచి తీసివేశారు." అని చెప్పినవారుకూడా ఉన్నారు. "నన్ను ఏమి చెయ్యమన్నారండి. మీ బంధువులెవరో కమ్యూనిస్టుపార్టీపట్ల సానుభూతి చూపారని మీ ఉద్యోగం ఊడబెరికినప్పుడు నేను recommend చేస్తే వస్తుందా? ఈయన కమ్యూనిస్టు. లేకపోతే సుందరయ్య ఎందుకు సిఫార్సుచేస్తాడు అని వచ్చే ఉద్యోగంకూడా పోయే పరిస్థితి ఉంది. ఈ ప్రభుత్వం పక్షపాతంతో ఉందని శాసనసభలో గట్టిగా చెప్పవచ్చును. వేరేచోట సర్టిఫికేటు తెచ్చుకోండి" అని చెప్పాను. మా పార్టీని legal గా ఉండి, కార్యక్రమం చేసుకోవచ్చునని చెప్పారు. Administrative గా తొందర కలుగజేస్తే తప్పుచేస్తే చర్యతీసుకోవాలి కాని రాజకీయముగా కమ్యూనిస్టు అని అనుమానం ఉన్నంతమాత్రాన —ఋజువు చేయడం కూడా కాదు— అనుమానంగా ఉన్నంతమాత్రాన ఉద్యోగమునుంచి తీసివేసే పద్ధతి సరియైనది కాదని ఇంకొక పర్యాయం చెప్పాల్సి ఉంది ఇంక latest budget లో ఉన్న ఒక చిన్న విషయం చెబుతున్నాను. 120 కోట్లలో 2 లక్షలు ఏమీ పెద్ద సంగతికాదు. బెంగుళూరు కాంగ్రెసు సందర్భంలో జరిగిన ఎగ్జిబిషనులో ఏ stall కొన్నారో ఏమిటో మాకు తెలియదు. రెండు లక్షల రూపాయలు బెంగుళూరు ఎగ్జిబిషనుకోసము ఖర్చయినవని మన బడ్జెటులో ఉంది. అధ్యక్షా, ఆంధ్రదేశములో సిరిసంపదలు ప్రదర్శనంకోసం చేశామంటే నేను ఏమీ అనను. ఢిల్లీలో ఎగ్జిబిషను జరిగింది. మన ఆంధ్రప్రదేశ్ ఒక ప్రదర్శనం ఏర్పాటుచేశారు. నేనుకూడా వెళ్లి చూశాను. మిగిలిన చాలా రాష్ట్రాలవారు చూపించిన వాటికంటె ఆంధ్రప్రదేశ్, మైసూరు రాష్ట్రాల ప్రదర్శనలు బాగా ఉన్నాయి అనుకున్నాము. ఇంకా బాగాచేసి ఉండవచ్చుననే సంగతి వేరు. అటువంటి ఎగ్జిబిషను శాశ్వతంగా ప్రతి జిల్లా కేంద్రములోను ఏర్పాటుచేస్తే ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రము గురించి ప్రజలు తెలుసుకొనడానికి

తోడ్పడుతుంది. అటువంటి దానికి రెండు లక్షలు కాదు, నాలుగైదు లక్షలు జాగ్రత్తగా ఖర్చుపెట్టడంలో అభ్యంతరం లేదు. కాని ఒక పార్టీ సభ జరుగుతున్నప్పుడు, వారు ఎగ్జిబిషను పెట్టినపుడు దానికి ఎక్కువ పెట్టారు తక్కువ పెట్టారని కాదు—రెండు లక్షల రూపాయలు పార్టీ ఖర్చులకోసం వస్తుందో, ఎగ్జిబిషను ఖర్చులకోసం వస్తుందో, తిరునాళ్ళ ఖర్చులకోసం వస్తుందో అది వేరే సంగతి. రెండు లక్షల రూపాయలు ఎగ్జిబిషనుకు ఇవ్వడం ప్రభుత్వ పార్టీ యొక్క లక్ష్యము. లాభాలకోసం చేసినట్లు చెప్పవలసి వస్తుంది. కాని అది నిష్పక్షపాతముగా చేసినది కాదు. నిష్పక్షపాతముగా ప్రవర్తించలేదని చెప్పడానికి అంకెలు వివరాలు లేవు.

కొన్ని కొన్ని మచ్చుకి చూచినప్పుడు ఈ ప్రభుత్వం పక్షపాతంతో కమిటీలు వేయడం, ఎగ్జిబిషనుకి డబ్బు ఇవ్వడం కనిపిస్తున్నది. ఇకముందు అటువంటివి చేయకూడదని, ఉద్యోగములు ఇచ్చేటప్పుడుగాని, ఉన్న ఉద్యోగులపై లేనిపోని అనుమానాలు పెట్టుకొని తీసివేయకుండా జాగ్రత్తగా ఉండాలని కోరుతున్నాను. Administration లో జరిగే గొడవలు ప్రభుత్వదృష్టికి చాలా తెచ్చాను. వాటిగురించి జాగ్రత్తగా పరిశీలించాలనీ కోరుతున్నాను. అధ్యక్షా, మీరు ఇంత కాలం ఇచ్చినందుకు, మిగిలిన సభ్యులు 1-40 అవుతున్నా ఓపికగా కూర్చుని వింటున్నందుకు నా కృతజ్ఞత తెలుపుతూ ముగిస్తున్నాను.

మిస్టర్ స్పీకర్ : రేపు గౌరవనీయులైన ముఖ్యమంత్రిగారు కొంత టైము తీసుకుని, హోంమంత్రిగారు కొంత టైము తీసుకుని జవాబు చెప్పవచ్చు. రేపు ఉదయం 8-30 గంటలకు మరల సమావేశం అవుతాము.

(*The House then adjourned till Half Past Eight of the Clock on Friday the 4th March 1960*)

★